

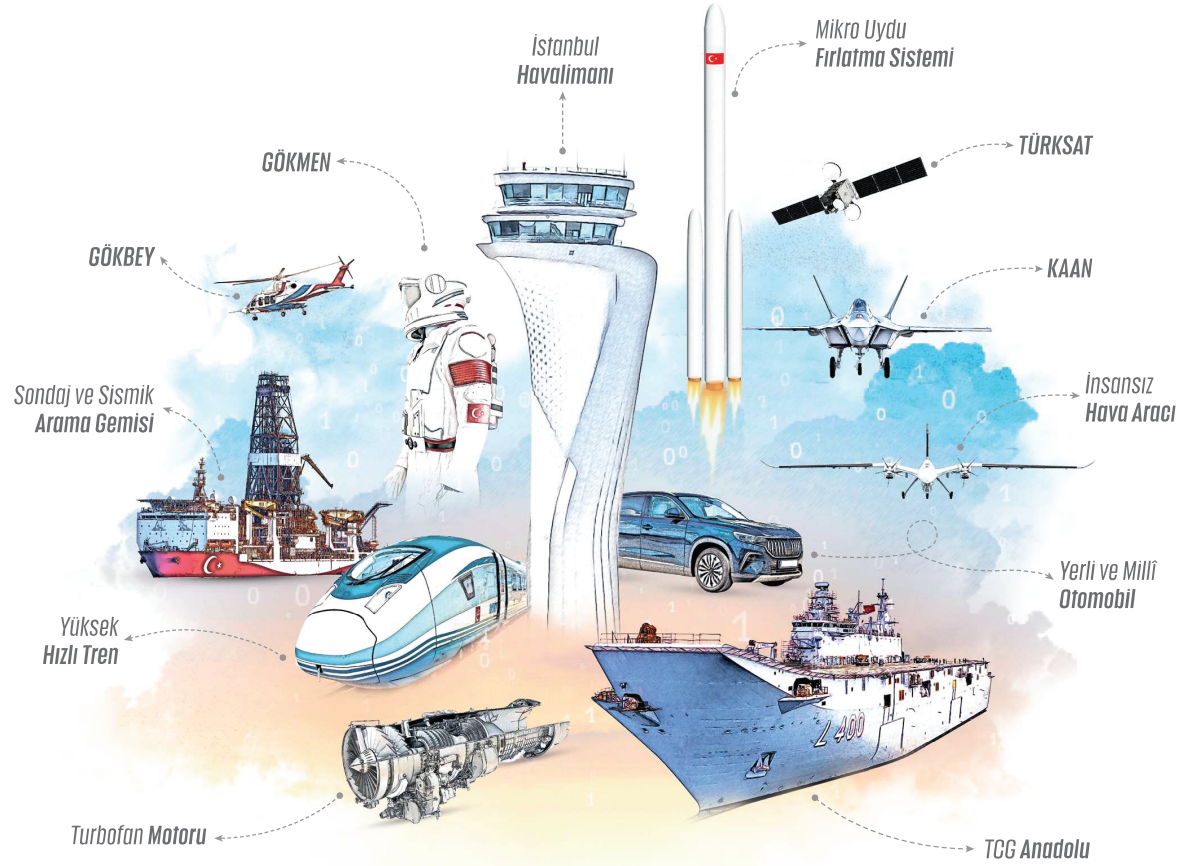
Bu kitaba sığmayan
daha neler var!

Karekodu okut, bu kitapla
ilgili EBA içeriklerine ulaş!

eBa
www.eba.gov.tr

Teknoloji Yolculuğumuz

**BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA
ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.**

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin
İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

İLKOKUL

DERS KİTABI

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

4.
SINIF

İLKOKUL DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ 4. SINIF DERS KİTABI

SDRİPEKYOLU
YAYINCILIK

İLKOKUL

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

4

DERS KİTABI

Yazar
Safiye ÖZDEMİR

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 28.12.2023 tarih ve 118 sayılı kurul (ekli listenin 23'üncü sırasında) kararıyla 2024-2025 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süreyle Ders Kitabı olarak kabul edilmiştir.

Kurulca bu kitabın kabul edilmiş olması ders kitabından yayınevi ve yazarı sorumluluğunu kaldırmaz.

Her hakkı saklıdır ve **İPEKYOLU YAYIN DAĞITIM LİMİTED ŞİRKETİ**'ne aittir. İçindeki şekil, yazı metin ve grafikler, yayınevinin izni olmadan alınamaz; fotokopi, teksir, film şeklinde ve başka hiçbir şekilde çoğaltılamaz, basılamaz ve yayımlanamaz.

ISBN:

978 - 975 - 9073 - 32 - 9

Editör

Hacer YALDIZ

Dil Uzmanı

Engin EKİCİ

Görsel Tasarımcı

Dr. Aysel GÜNEY TÜRKEÇ

Program Geliştirme Uzmanı

Zeynep TIRAŞ

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı

Ali AKIN

Rehberlik Uzmanı

Abbas ÇELİK

SDRİPEKYOLU
YAYINCILIK

Kavacık Subayevleri Mah. Fahrettin Altay Cad. No.: 4/5 Keçiören/ANKARA

tel.: (0.312) 318 0 318 • belgegeçer: (0.312) 318 0 318

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

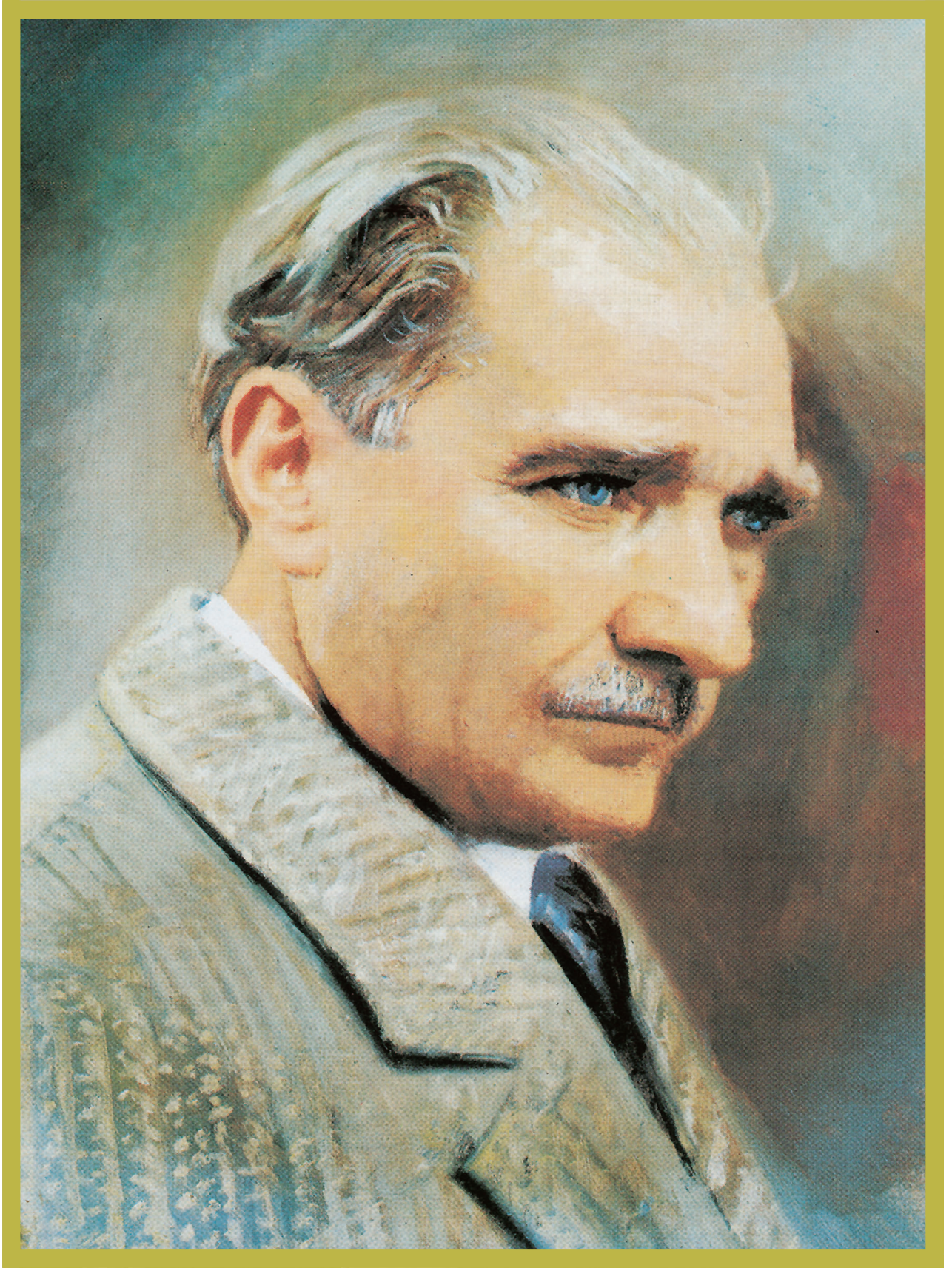
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaît bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

ORGANİZASYON ŞEMASI 9

GÜNLÜK HAYATTAKİ DİNİ İFADELER

1. GÜNLÜK KONUŞMALARDA DİNİ İFADELER 12
2. DİLEK VE DUALARDA GEÇEN DİNİ İFADELER 30
3. BİR DUA TANIYORUM: SÜBHANEKE DUASI VE ANLAMI 33
- ÖĞRENDİKLERİMİZİ DEĞERLENDİRİYORUZ 35

1. ÜNİTE

İSLAM'I TANIYALIM

1. İSLAM'IN İNANÇ ESASLARI 38
2. İSLAM'IN ŞARTLARI 46
3. KUR'AN-I KERİM 54
4. BİR DUA TANIYORUM: AMENTÜ DUASI VE ANLAMI 60
- ÖĞRENDİKLERİMİZİ DEĞERLENDİRİYORUZ 62

2. ÜNİTE

GÜZEL AHLAK

1. DİN GÜZEL AHLAKTIR 66
2. İNSANİ İLİŞKİLERİN TEMELİ: SEVGİ VE SAYGI 69
3. BİR SURE TANIYORUM: FATİHA SURESİ VE ANLAMI 85
- ÖĞRENDİKLERİMİZİ DEĞERLENDİRİYORUZ 87

3. ÜNİTE

HZ. MUHAMMED'İ TANIYALIM

1. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) DOĞDUĞU ÇEVRE 90
2. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) AİLESİ 94
3. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) DOĞUMU, ÇOCUKLUK VE GENÇLİK YILLARI 98
4. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) MEKKE VE MEDİNE YILLARI 106
5. BİR DUA TANIYORUM: SALLİ VE BARİK DUALARI VE ANLAMLARI 114
- ÖĞRENDİKLERİMİZİ DEĞERLENDİRİYORUZ 115

4. ÜNİTE

5. ÜNİTE

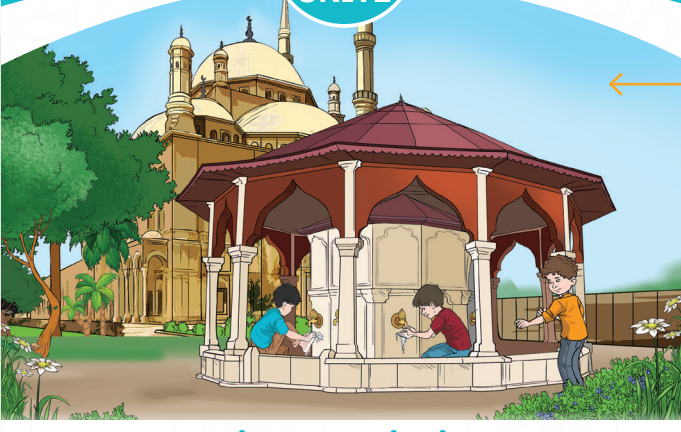
DİN VE TEMİZLİK

1. İSLAM DİNİ VE TEMİZLİK	118
2. BEDENİMİ VE GİYSİLERİMİ TEMİZ TUTARIM	121
3. EVİMİ VE OKULUMU TEMİZ TUTARIM	125
4. ÇEVREMİ TEMİZ TUTARIM	127
ÖĞRENDİKLERİMİZİ DEĞERLENDİRİYORUZ	133

SÖZLÜK	136
KAYNAKÇA	141
CEVAP ANAHTARI	142
GÖRSEL KAYNAKÇA VE GENEL AĞ KAYNAKÇASI	142
TÜRKİYE’NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ İLE KARA VE DENİZ KOMŞULARI HARİTASI	143
TÜRK DÜNYASI HARİTASI	144

ORGANİZASYON ŞEMASI

5. ÜNİTE

DİN VE TEMİZLİK

ÜNİTEMİZE HAZIRLANIYORUZ

1. Temizliğin önemini anlatan bir şiir bularak defterinize yazınız.
2. Taharet, abdest ve misvak ne demektir? Araştırınız.
3. Temizliğin sağlık açısından önemini ifade eden gazete haberleri, resimler, güzel sözler, şiirler vb. araştırınız. Bunlarla ilgili bir sunu hazırlayınız. Sununuzu, projeksiyon cihazı vb. araçlar yardımıyla sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
4. Peygamberimizin (sav) temizlikle ilgili iki hadisini öğrenip defterinize yazınız.
5. Çevrenin temiz olması için üzerimize düşen sorumlulukların neler olduğunu aile bireylerinizle konuşunuz.

117

Ünite sıra numarasını gösterir.

Ünite ile ilgili görseli gösterir.

Ünite adını gösterir.

Ünite konularıyla ilgili hazırlık çalışmalarını gösterir.

Sayfa numaralarını gösterir.

Konuya dikkat çekmek amacıyla verilen hazırlık bölümünü gösterir.

“Din” ne demektir? Din denilince aklınıza gelenler nelerdir?

Sübhâneke / Allâhümme / Ve bihamdik / Ve tebâra kesmük /
Ve teâlâ ceddük / (Ve celle şenâük)* / Ve lâ ilâhe ğayruk

Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan Türkçe Sözlük'te yer alan Çeviri Yazı Alfabetine göre kısmi transkripsiyon uygulanır. Kâf harfi için “k”, hâ için “h”, hı için “hı”, peltek se için “s”, peltek ze için ise “z” karakteri kullanılır.

Ünitede yer alan elektronik içerikler, işlenen konunun içeriğinde ilgili olduğu kısımlara yerleştirilmiştir. Karekod okutularak veya karekoda tıklanarak erişim sağlanabilir.

OKUMA

METNİ

ALLAH BİZİ ÇOK SEVER

Kaç yaşında olduğunu düşün yavrum. Buna bir yıl daha ekleyerek hesap et. İşte bu kadar yıl önce dünyada sen yoktun.

Seni Allah yarattı.

Allah seni niçin yarattı, biliyor musun?

Çiçeklerin açtığını görmen, onları koklayıp sevmen, kuşların cıvıltısını duyman için yarattı.

Yaşamak ne güzel, değil mi?

Güneşin doğduğunu görmek, yağmurun tatlı sesini duymak, arkadaşlarla bir arada oynamak, sevdiklerimizle beraber olmak ne hoş!

Allah bizi sevdiği için dünyaya getirdi ve kendini tanımamızı istedi.

M. Yaşar Kandemir, Allah'a İnanıyorum, s. 7

Konuları destekleyici okuma metinlerini gösterir.

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

"Allah'ı anarak başlanmayan her iş sonuçsuzdur ve bereketsizdir."

(Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, C 2, s. 360)

"Biriniz yemek yiyeceği zaman 'Bismillah' (Allah'ın adıyla) desin. Eğer yemeğin başında besmele çekmeyi unutursa 'Bismillâhi fî evvelihî ve âhirihi?' (Başında da sonunda da Allah'ın adıyla) desin."

(Tirmizi, Et'ime, 47)

Öğrencilerin okuması ve yorumlaması beklenen ayet ve hadisleri gösterir.

BİLGİ NOTU

Bir yıl içinde iki kez dinî bayram kutlarız. Bunlardan biri Ramazan Bayramı, diğeri Kurban Bayramı'dır. Kurban Bayramı'nda kurban keserken tekbir getirilerek Allah'ın (cc) adı anılır ve O'nun yüceliği dile getirilir. Teşrik tekbirleri de denilen bayram tekbiri şöyle söylenir: "Allahüekber, Allahüekber, lâ ilâhe illâllâhu vallâhü ekber, Allahüekber ve lillâhi'l-hamd." Bu ifadenin anlamı şu şekildedir: "Allah en yücedir, Allah en yücedir, en yüce olan Allah'tan başka ilah yoktur, Allah en yücedir ve hamt O'na mahsustur."

Konuyla ilgili kavramların açıklandığı, kısa ve özlü bilgilerin yer aldığı bölümü gösterir.

ETKİNLİK

Sübhanke duasını okuyan kimse Yüce Allah'ın (cc) hangi özelliklerini dile getirmektedir? O'nu ne gibi sözlerle övmektedir? Maddeler hâlinde yazınız.

Konuyla ilgili etkinlik çalışmalarının yer aldığı bölümü gösterir.

ÖĞRENDİKLERİMİZİ

DEĞERLENDİRİYORUZ

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. İslam'ın şartlarını sıralayınız.
2. İmanın şartlarını söyleyiniz.
3. İlâhi kitaplarda ne gibi bilgiler yer alır? Söyleyiniz.
4. Kur'an-ı Kerim'in özellikleri hakkında bilgi veriniz.
5. Kur'an-ı Kerim niçin indirilmiştir? Söyleyiniz.
6. Amentü duasını okuyunuz. Bu duanın konusu nedir? Belirtiniz.

Ünite ile ilgili değerlendirme çalışmalarının yer aldığı bölümü gösterir.

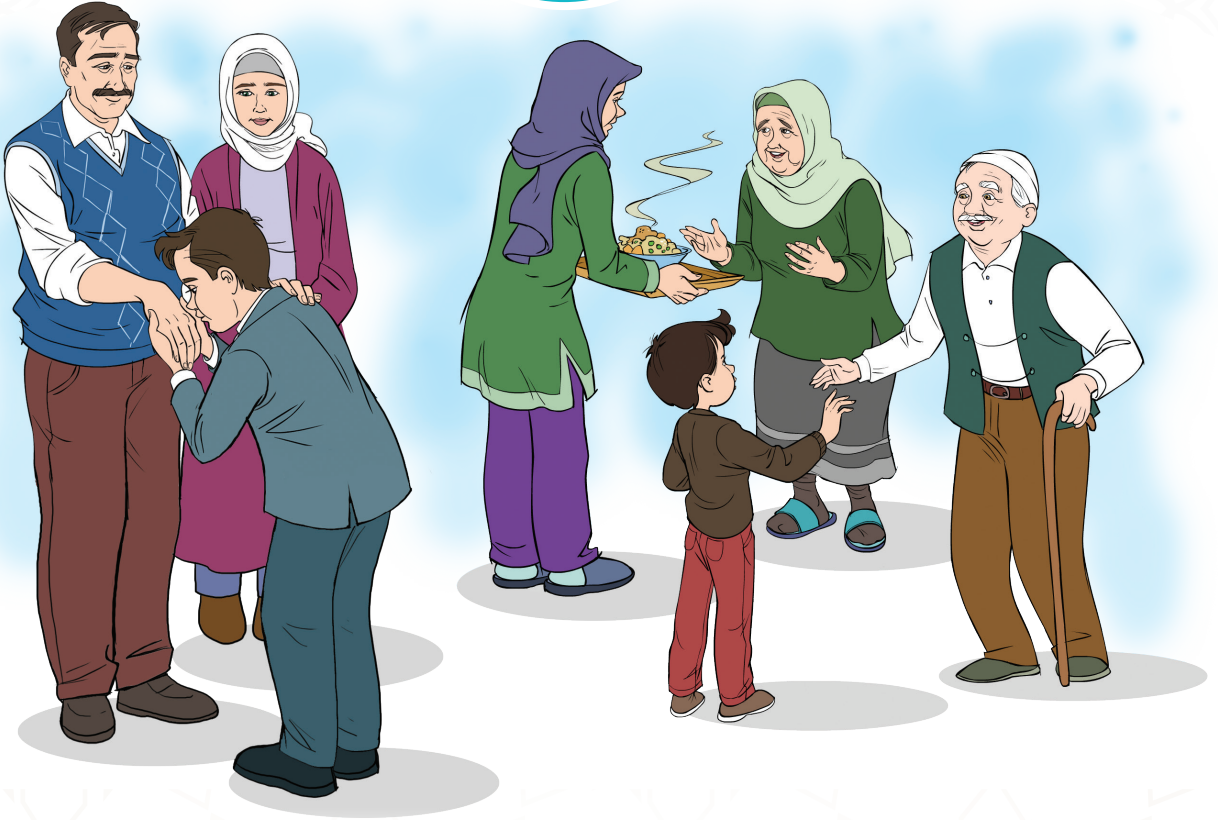
1. ÜNİTE

EBA

Ünite Özeti

GÜNLÜK HAYATTAKİ DİNÎ İFADELER

ÜNİTEMİZE HAZIRLANIYORUZ

1. Dua, hamt, şükür ve tekbir kavramlarının anlamlarını araştırıp defterinize yazınız.
2. Salavat getirmek ne demektir? Aile büyüklerinize sorup öğreniniz.
3. Aile büyüklerinizden de yardım alarak defterinize günlük hayatta kullanılan üç dua cümlesi yazınız.
4. Allah (cc)^(*) ne gibi özelliklere sahiptir? Bu konuda aile büyüklerinizle konuşunuz.
5. Peygamberlerden beş tanesinin ismini öğrenip defterinize yazınız.
6. Sübhaneke duasını ve bu duanın anlamını defterinize yazınız.

(*) (cc): “Cellecelalüh” ifadesinin kısaltılmış şeklidir. “Şanı yüce olan” anlamına gelir.

1. GÜNLÜK KONUŞMALARDA DİNÎ İFADELER

“Din” ne demektir? Din denilince aklınıza gelenler nelerdir?

Çevremizde bulunan camiler, minareler, okunan ezanlar; evimizde bulunan Kur'an-ı Kerimler, tespihler, seccadeler vb. bize dini hatırlatır. Bunlar aynı zamanda bize, dinin insan hayatında ne kadar önemli bir yeri olduğunu düşündürür. Peki, birey ve toplum hayatında önemli yeri olan din ne demektir?

Din; Allah (cc) tarafından peygamberler aracılığıyla gönderilen, akıl sahibi insanları kendi istek ve arzularıyla en güzel şeylere yönlendiren ilkelerin, emir ve yasakların bütününe denir.⁽¹⁾ Bizim dinimiz, Allah'ın (cc) gönderdiği son din olan İslam'dır. İslam dinine inanan kişiye **Müslüman** denir.

Din; yeme içmeden giyim ve kuşama, günlük konuşmalardan oturup kalkmaya, alışverişten akraba ve komşularla ilişkilere varıncaya kadar hayatın hemen her alanını etkiler. Dinin günlük hayattaki etkilerini hemen her an gözlemleriz. Örneğin çevremizdeki insanlardan Allah, melek, peygamber, ezan, Kur'an-ı Kerim, cami, kurban, besmele vb. ifadelerin geçtiği cümleleri sık sık duyarız. Şimdi günlük hayatta sık kullanılan dinî ifadeler hakkında bilgi edinelim.

ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerde geçen dinî ifadeleri belirleyip bunların altını çiziniz.

✿ Ülkemizin her yanı cennet gibidir.

✿ Arkadaşımda peygamber sabrı var.

✿ Benim kardeşim melek gibi insandır.

✿ Evimiz, okula ve camiye çok yakındır.

Görsel 1.1: Dinin toplum hayatındaki yerini ve önemini gösteren unsurlardan biri camilerdir.

(1) bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 60; Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 122

Allah (cc)

“Allah büyüktür.”, “Allah bilir.” ifadelerini daha önce duydunuz mu? Bu ifadelerden, Allah’la (cc) ilgili hangi sonuçları çıkarabiliriz?

Allah (cc), bizleri yaratan yüce varlıktır. Bizler O’nu gözlerimizle göremez, duyu organlarımızla algılayamayız. Ancak O’nu, isim ve sıfatlarından hareketle tanıyabiliriz. Kur’an-ı Kerim’de ve Peygamberimizin (sav) hadislerinde, Allah’ın (cc) hangi özelliklere sahip olduğu hakkında bilgiler verilmektedir. Bu bilgilere göre bizleri, canlı ve cansız tüm varlıkları, görebildiğimiz ya da göremediğimiz her şeyi yaratan Allah’tır (cc). Allah (cc) birdir. O’ndan başka kulluk edilmeye layık hiçbir varlık, hiçbir tanrı yoktur. Bir ayette şöyle buyrulur: **“İşte sizin Rabbiniz Allah. O’ndan başka hiçbir ilah yoktur. O her şeyin yaratıcısıdır. Öyle ise O’na kulluk edin...”**⁽¹⁾ Allah’ın (cc) gücü ve bilgisi sınırsızdır. Gökleri, yeri, yıldızları, gezegenleri, Güneş’i, Ay’ı, gördüğümüz ve göremediğimiz çeşit çeşit varlıkları yaratması O’nun gücünün sınırsızlığını gösterir. Allah (cc) her şeyi bilir, görür ve işitir. Bir ayette, **“...Şüphesiz ki Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.”**⁽²⁾ buyrulur.

Allah (cc) bizleri çok sever. Annemizi, babamızı, sevdiklerimizi O yaratmıştır. Allah (cc), yaşamamız için gerekli olan her şeyi bizim için var etmiştir. Havayı, suyu, çeşit çeşit yiyecek ve içecekleri yaratan O’dur. Allah (cc) aynı zamanda affedicidir. Hata yapanları affeder. Peygamberimiz (sav) bir duasında **“Allah’ım! Sen affedicisin, cömertsin, affetmeyi seversin, beni affet.”**⁽³⁾ buyurarak Allah’ın (cc) affedici olduğunu dile getirmiştir.

Görsel 1.2: Yeri, göğü ve bu ikisi arasındaki her şeyi yaratan Allah’tır (cc).

(1) Enam suresi, 102. ayet

(2) Nisa suresi, 58. ayet

(3) Tirmizi, Daavat, 84

BİLGİ NOTU

Bir gün Mekkeli putperestler Peygamberimize (sav)^(*) gelerek “Ya Muhammed! Rabbini bize tanı.” dediler. Bunun üzerine Allah (cc), Peygamberimize (sav) İhlâs suresini gönderdi. Bu surede şöyle buyrulmaktadır: **“De ki: O Allah birdir. Allah sameddir (Hiç kimseye ve hiçbir şeye muhtaç değildir, her şey O’na muhtaçtır.). O, doğurmamış ve doğmamıştır. O’nun hiçbir dengi yoktur.”**

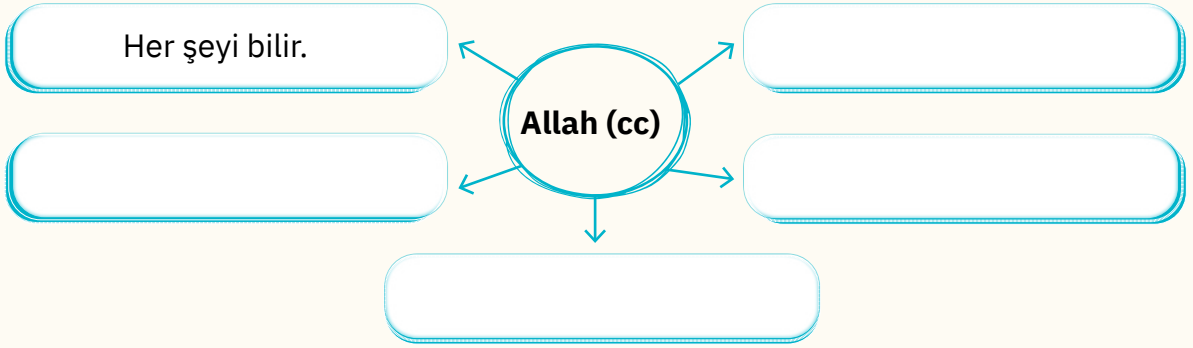
(Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, C 3, s. 136)

Görsel 1.3: Allah (cc) yazılı bir hat örneği

ETKİNLİK

Aşağıdaki şemayı, öğrendiklerinizden de yararlanarak tamamlayınız.

OKUMA

METNİ

ALLAH BİZİ ÇOK SEVER

Kaç yaşında olduğunu düşün yavrum. Buna bir yıl daha ekleyerek hesap et. İşte bu kadar yıl önce dünyada sen yoktun.

Seni Allah yarattı.

Allah seni niçin yarattı, biliyor musun?

Çiçeklerin açtığını görmek, onları koklayıp sevmek, kuşların cıvıltısını duymak için yarattı.

Yaşamak ne güzel, değil mi?

Güneşin doğduğunu görmek, yağmurun tatlı sesini duymak, arkadaşlarla bir arada oynamak, sevdiklerimizle beraber olmak ne hoş!

Allah bizi sevdiği için dünyaya getirdi ve kendini tanımamızı istedi.

M. Yaşar Kandemir, Allah’a İnanıyorum, s. 7

(*) (sav): “Sallallahü aleyhi vesellem” ifadesinin kısaltılmış yazımıdır. “Allah ona rahmet etsin, esenlik ve iyilik versin.” anlamında dua ve saygı ifadesidir.

Peygamber

“Peygamber” ne demektir? Peygamberlerin görevi nedir?

Peygamber, Allah’ın (cc) insanlara doğru yolu göstermek, emir ve yasaklarını bildirmek üzere görevlendirdiği seçkin insanlara denir.⁽¹⁾ Allah (cc), insanı üstün özelliklere sahip bir varlık olarak yaratmıştır. Ona bazı sorumluluklar yüklemiştir. İnsana sorumluluklarını hatırlatmak, doğru yolu göstermek üzere de kulları arasından bazı kimseleri seçip peygamber olarak görevlendirmiştir. Peygamberler, Allah’ın (cc) seçilmiş elçileridir. Onlar, Allah’ın (cc) emir ve yasaklarını insanlara iletirler. İnsanlara doğru inancı öğretirler ve sadece Allah’a (cc) kulluk edilmesi gerektiğini anlatırlar. Güzel davranışlara yönelmeleri, kötülüklerden sakınmaları için insanlara öğüt verirler. Ayrıca yaşayışlarıyla ve güzel ahlaklarıyla da örnek olurlar.

Peygamberlik insanlık tarihiyle başlar. Allah’ın (cc) ilk insan olarak yarattığı Hz. (*) Âdem (as)** aynı zamanda ilk peygamberdir. Rabbimiz (cc), Hz. Âdem’den (as) sonra da zaman zaman peygamber göndermiştir. Peygamberlerin sayısı hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak Kur’an-ı Kerim’de yirmi beş peygamberin adından söz edilmektedir. Hz. Âdem (as), Hz. Nuh (as), Hz. Hud (as), Hz. Salih (as), Hz. Yakup (as), Hz. Yusuf (as), Hz. İbrahim (as), Hz. Musa (as), Hz. İsa (as) bunlardan bazılarıdır. Kur’an-ı Kerim’de bazı peygamberlerin hayatı hakkında açıklayıcı bilgiler verilmektedir. Allah (cc), son peygamber olarak Hz. Muhammed’i (sav) göndermiştir. Ondan sonra peygamber göndermeyeceğini belirtmiştir. Kur’an-ı Kerim’de **“Muhammed...Allah’ın Resulü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.”**⁽²⁾ buyrulmuştur.

ETKİNLİK

Aşağıda bazı peygamber isimleri, harfleri karıştırılarak verilmiştir. Bunları anne ve babanızdan da yardım alarak bulunuz.

(1) bk. Lütfi Şentürk, Seyfettin Yazıcı, İslam İlmihâli, s. 46

(*) Hz. : “Hazreti” şeklinde okunur. Peygamber ve din büyüklerinin isimlerinin başına getirilen saygı ifadesidir.

(**) (as): “Aleyhisselam” ifadesinin kısaltılmış yazımıdır. “Selam, esenlik onun üzerine olsun.” anlamına gelir.

(2) Ahzab suresi, 40. ayet

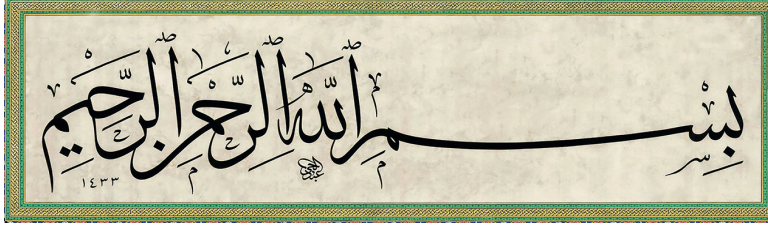
Euzübesmele

“Euzübesmele” nedir ve niçin söylenir?

Günlük hayatta, “Euzübesmele” ifadesini sık duyarız. “Eûzü billâhi mineşşeytânirracîm Bismillâhirrahmânirrahîm” ifadesine **Euzübesmele** denir. “Eûzü billâhi mineşşeytânirracîm” ifadesinin anlamı, “Kovulmuş şeytandan Allah’a sığınırım.”dır. “Bismillâhirrahmânirrahîm” ise “Rahman ve Rahîm olan Allah’ın adıyla” anlamına gelir.

Bizler işlerimize başlarken Euzübesmele çekmeye önem veririz. Bir işe başlayacağımız zaman bazen “Eûzü billâhi mineşşeytânirracîm Bismillâhirrahmânirrahîm” deriz. Bazen de sadece “Bismillâhirrahmânirrahîm” diyerek besmele çekeriz. Her iki ifadeyi de söyleyerek Allah’ın (cc) adını anmış oluruz. Allah (cc), **“Ey iman edenler! Allah’ı çokça zikredin.”**⁽¹⁾ buyurmakta ve bizden kendisini anmamızı istemektedir. Besmele çekerek yapacağımız işlerde Rabbimizden yardım dileriz. Başımıza gelebilecek kötülüklerden, karşılaşılabileceğimiz tehlikelerden ve olumsuzluklardan Allah’a (cc) sığınırız. O’ndan bizi korumasını dileriz. Rabbimizin isteğine uygun davranıp Euzübesmele çektiğimizde sevap kazanırız. Ayrıca her şeye gücü yeten Allah’a (cc) sığındığımızda kendimizi daha güçlü ve güvende hissederiz.

Görsel 1.4: Bismillâhirrahmânirrahîm yazılı bir hat örneği

Bizler, Allah’a (cc) olan inancımızı ve güvenimizi belirtmek, O’ndan yardım dilemek için gün içinde sık sık besmele çekeriz. Örneğin yemek yerken, su içerken, araca binerken, elbiselerimizi giyerken, eve girerken, yatağımıza yatarken Euzübesmele çekmeye önem veririz. Bunlar dışında da daha pek çok durumda Euzübesmele çekerek Allah’ı (cc) anarız.

ETKİNLİK

Günlük hayatınızda hangi durumlarda besmele çekersiniz? Şemadaki kutucuklara yazınız.

(1) Ahzab suresi, 41. ayet

OKUYALIM ÖĞRENELİM

“Allah’ı anarak başlanmayan her iş sonuçsuzdur ve bereketsizdir.”

(Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, C 2, s. 360)

“Biriniz yemek yiyeceği zaman ‘Bismillah’ (Allah’ın adıyla) desin. Eğer yemeğin başında besmele çekmeyi unutursa ‘Bismillâhi fî evvelihî ve âhirihi’ (Başında da sonunda da Allah’ın adıyla) desin.”

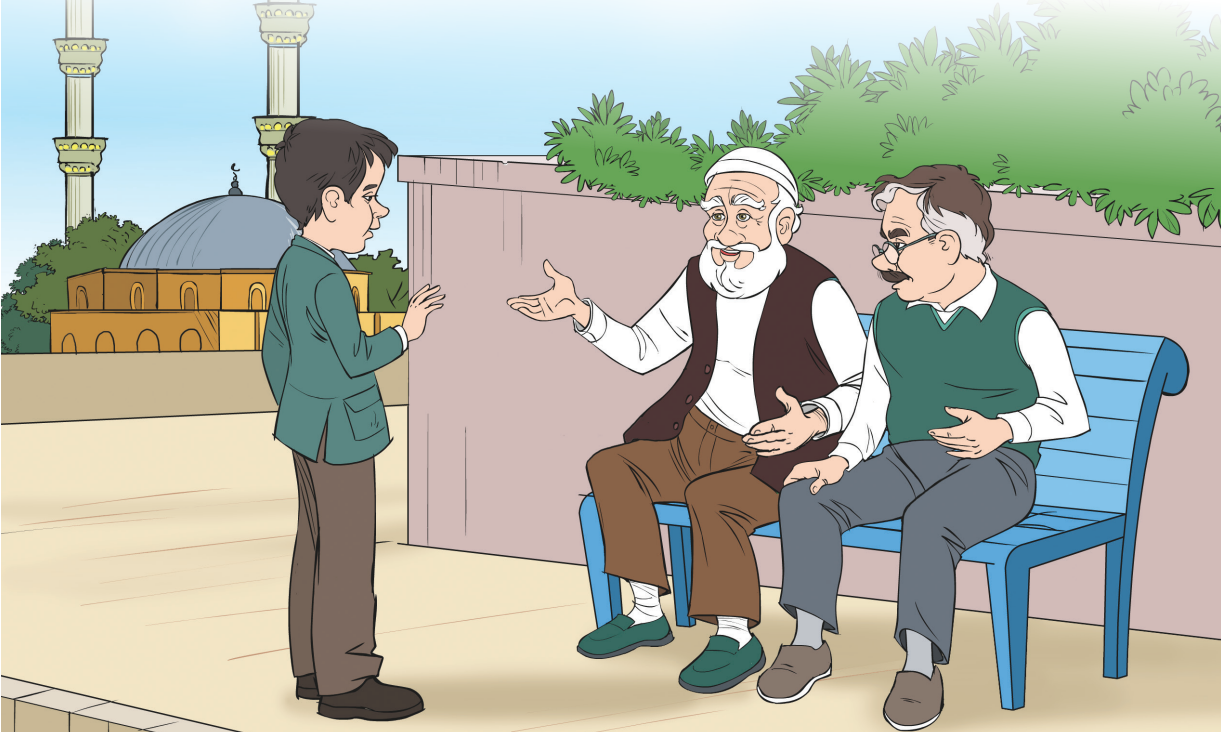
(Tirmizi, Et’ime, 47)

Selam

Karşılaştığınız bir arkadaşınız ya da komşunuz size selam vermediğinde neler hissedersiniz?

İnsanlarla ilişkilerde önem verilmesi gereken ilkelerden biri selamlaşmadır. Apartmanda, asansörde, sokakta, bakkalda, okulda vb. yerlerde karşılaştığımız insanlarla selamlaşırız. Böylece onlara iyi dileklerimizi iletiriz. Selamlaşma, toplumsal ilişkilerde özen gösterilmesi gereken görgü kurallarından biridir. Karşılaştığımız kişiye selam vermemek, toplumumuzda kabalık kabul edilir ve nezaketsizlik olarak değerlendirilir. Selamlaşmak, insanlar arasında iyi ilişkiler kurulmasına vesile olur. Bireyler arasında sevgi, saygı ve güven gibi güzel duyguların oluşmasına katkıda bulunur. Bütün bu sebeplerle bizler, karşılaştığımız kişilerle selamlaşmaya önem veririz.

Görsel 1.5: İnsanlarla selamlaşmak hem bir görgü kuralıdır hem de dinimizin isteğidir.

Dinimiz karşılaştığımız kişilerle selamlaşmamızı ister. Kur'an-ı Kerim'de yer alan bir ayette insanlara şöyle öğüt verilir: **“Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere, geldiğinizi hissettirip (izin alıp) ev sahiplerine selam vermeden girmeyin. Bu davranış sizin için daha hayırlıdır. Düşünüp anlayasınız diye size böyle öğüt veriliyor.”**⁽¹⁾ Verilen selama en güzel şekilde karşılık vermemiz gerektiği de başka bir ayette şöyle belirtilir: **“Size bir selam verildiği zaman ondan daha güzeliyle veya aynı selamla karşılık verin...”**⁽²⁾ Peygamberimiz (sav), insanlarla selamlaşma konusunda duyarlı olmamızı istemiştir. Bu konuda sık sık tavsiyelerde bulunmuştur. Örneğin bir gün Enes bin Malik'e (ra)^(*) şu tavsiyede bulunmuştur: **“Yavrucuğum! Ailenin yanına girdiğin zaman selam ver. Bu, senin ve ailen için bereket olur.”**⁽³⁾ Başka bir hadisinde de **“İnsanların Allah katında en hayırlısı, önce selam verenleridir.”**⁽⁴⁾ buyurarak bizlere yol göstermiştir.

OKUYALIM

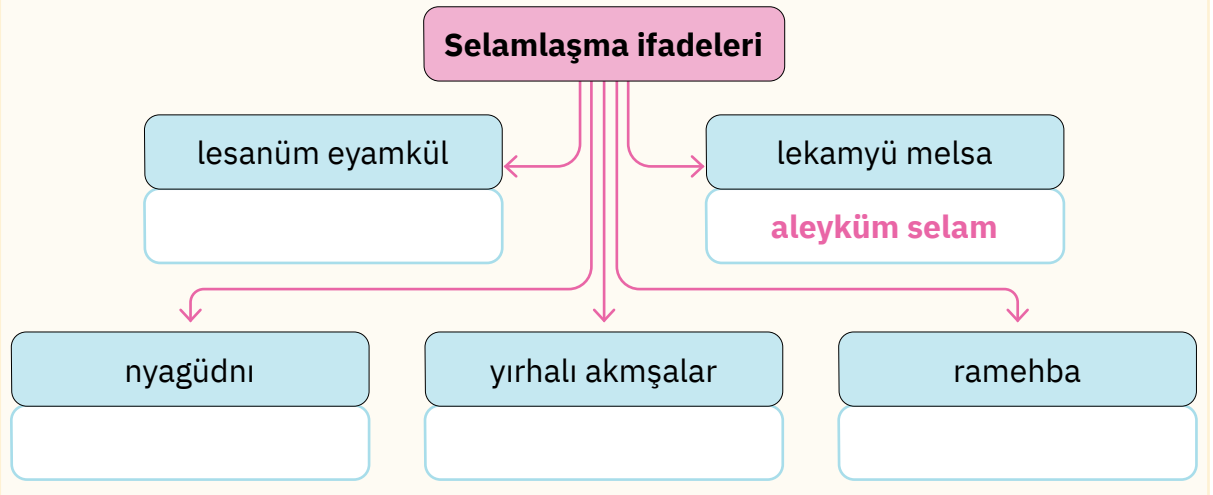
ÖĞRENELİM

“İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de (tam anlamıyla) iman etmiş olmazsınız. Size, yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şeyi haber vereyim mi? Aranızda selamı yayın.”

(Müslim, İman, 93)

ETKİNLİK

Aşağıda bazı selamlaşma ifadeleri karışık olarak verilmiştir. Bunların doğru yazılışını örnekteki gibi kutucuklara yazınız.

(1) Nur suresi, 27. ayet

(2) Nisa suresi, 86. ayet

(*) (ra): “Radıyallahüanh,” şeklinde okunur. “Allah ondan razı olsun.” anlamına gelir.

(3) Tirmizi, İsti'zan, 10

(4) Ebu Davud, Edeb, 132-133

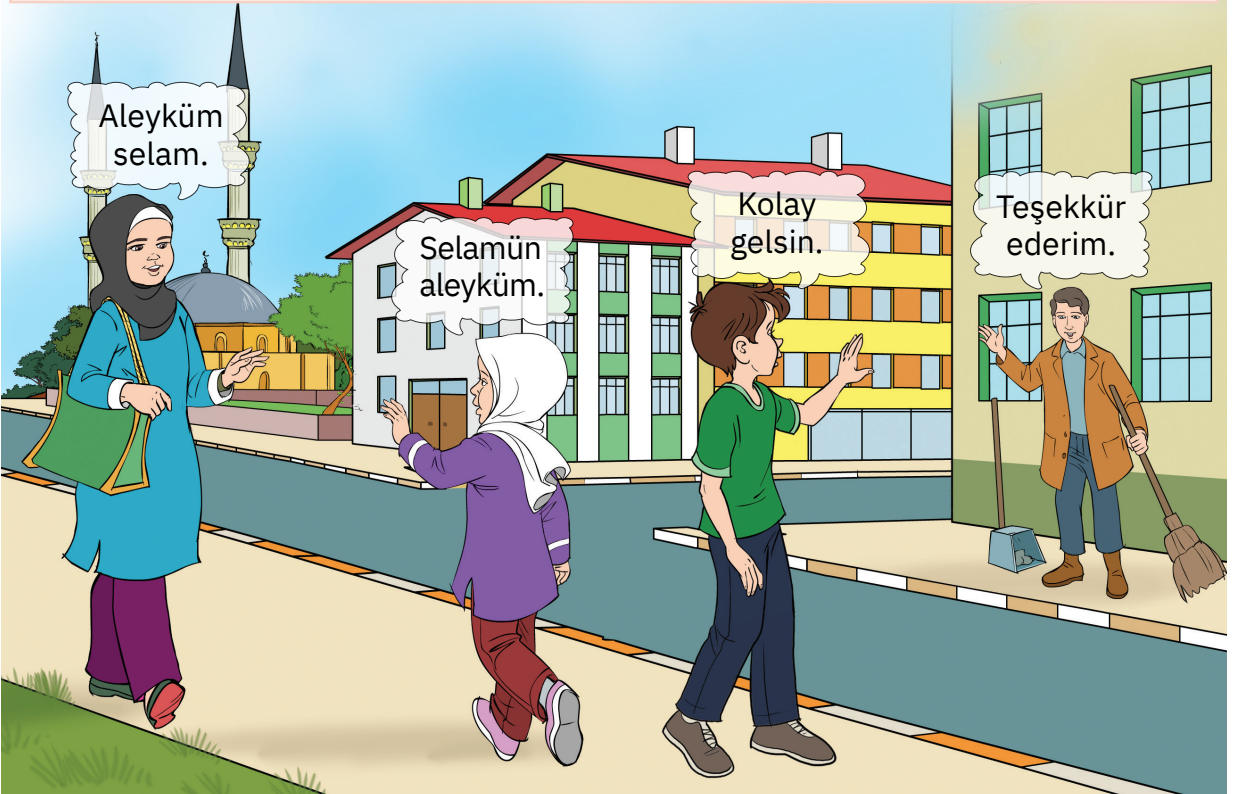
Selamlaşmak, insanlarla iyi ilişkiler kurmamıza katkıda bulunduğu gibi bize sevap da kazandırır. Peygamberimiz (sav), selamlaşmanın insanların cennete girmesine ve-
sile olan davranışlardan biri olduğunu şöyle ifade etmiştir: **“Ey insanlar! Aranızda se-
lamı yayınız, yemek yediniz, insanlar uykuda iken namaz kılınız ki esenlik ve güven
içinde cennete giresiniz.”**⁽¹⁾ Günlük hayatta, yerine ve duruma göre kullanabileceğimiz
çeşitli selamlaşma ifadeleri vardır. Selamünaleyküm, merhaba, iyi günler, hayırlı sa-
bahlar, hayırlı işler, hayırlı akşamlar bunlara örnek verilebilir. Toplumumuzda en yay-
gın kullanılan selamlaşma ifadelerinin başında “selamünaleyküm” gelir. Bu ifade,
“Selam, esenlik sizin üzerinize olsun.” demektir. Bu şekilde selam verildiğinde cevap
olarak “aleyküm selam” ifadesi söylenir. Bu ifade, “Selam sizin de üzerinize olsun.”
anlamına gelir. Peygamberimiz (sav) insanlarla selamlaşırken bu ifadeleri kullanmaya
önem vermiştir.

BİLGİ NOTU

Selamlaşmada dikkat edilmesi gereken hususlardan bazıları şunlardır:

Genç, yaşlıya,
Binekte olan yaya olana,
Arkadan gelen önden gidene,
Az olan topluluk çok olanlara selam verir.

(Lütfi Şentürk, Seyfettin Yazıcı, İslam İlmihâli, s. 481)

Görsel 1.6: Selamlaşmak her Müslüman'ın önem vermesi gereken bir nezaket kuralıdır.

(1) Tirmizi, Sıfatü'l-Kiyame, 42

Hamd ve Şükür

“Hamdolsun” ifadesini daha önce duydunuz mu? Bu ifade ne zaman ve niçin söylenir?

Hamd; bütün nimetlerin, tüm güzelliklerin kaynağı olan Allah’ı (cc), övgü ve yüceltme sözleriyle anma anlamına gelir. **Şükür** ise sahip olunan nimetlerin, Allah’ın (cc) sonsuz iyiliğinin ve bağışının sonucu olduğunu fark ederek kalbin teşekkür duygusuyla dolması ve bu teşekkürün de dil ile ifade edilmesi demektir.⁽¹⁾ Hamd kavramında daha çok Allah’a (cc) övgü söz konusudur. Şükürde ise Allah’a (cc) teşekkürün söz ve davranışlarla ifade edilmesi öne çıkmaktadır. Bununla birlikte dilimizde her iki ifade de aynı anlamda kullanılmaktadır.

İnsan, günlük hayatta kendisine küçücük bir iyilikte bulunan kişiye bile teşekkür eder. Bunu yapmayı bir nezaket ve görgü kuralı olarak görür. Aynı zamanda insani bir sorumluluk kabul eder. Aynen bunun gibi Allah’a (cc) hamd ve şükretmek de insan için bir görevdir. Peygamberimiz (sav), **“İnsanlara teşekkür etmeyi bilmeyen, Allah’a da şükretmez.”**⁽²⁾ buyurarak bizlere bu konuda uyarıda bulunmuştur. Allah (cc) insana birçok nimet vermiş, pek çok iyilikte bulunmuştur. O, bizi en güzel şekilde yaratmıştır. Bize el, ayak, göz, kulak vb. organlar vermiştir. Hayatımızı sürdürebilmemiz için pek çok nimet var etmiştir. Çeşit çeşit sebze ve meyveler, su, hava, Güneş bu nimetlerden sadece birkaçıdır. Allah’ın (cc) bize vermiş olduğu nimetler o kadar fazladır ki onları saymaya kalksak bu mümkün olmaz. Bu durum bir ayette şöyle ifade edilmektedir: **“Allah’ın nimetini saymaya kalksanız onu sayamazsınız. Hakikaten Allah çok bağışlayan, pek esirgeyendir.”**⁽³⁾ Öyleyse insan, sahip olduğu nimetler için Allah’a (cc) şükretmeyi görev bilmelidir.

Görsel 1.7: Yarattığı nimetler için Allah’a (cc) şükretmek, insanın en önemli sorumluluklarından.

(1) bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 118, 344

(2) Tirmizi, Birr, 35

(3) Nahl suresi, 18. ayet

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“O, istediğiniz şeylerin hepsinden size verdi. Eğer Allah’ın nimetlerini saymaya kalkışsanız sayamazsınız. Şüphesiz insan çok zalimdir, çok nankördür.”

(İbrahim suresi, 34. ayet)

Gerçek anlamda hamdedilmeye, övgüyle anılmaya layık tek varlık Allah’tır (cc). Bu durum bir ayette şöyle belirtilir: **“Hamd, göklerin Rabbi ve yerin Rabbi, âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur.”**⁽¹⁾ Başka bir ayette de cennete girenlerin Allah’a (cc) şöyle hamdettikleri belirtilir: **“...Bizden tasayı gidenen Allah’a hamdolsun. Doğrusu Rabbimiz çok başıslayan, çok nimet verendir.”**⁽²⁾ Böylece bize, sahip olduğumuz nimetler için nasıl şükretmemiz gerektiği konusunda yol gösterilir.

Görsel 1.8: Arapça Elhamdülillah yazısı

Allah (cc) birçok ayette, verdiği nimetler için kendisine şükretmemizi istemektedir. Örneğin bir ayette, **“Ey iman edenler! Size verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yiyin, eğer siz yalnız Allah’a kulluk ediyorsanız O’na şükredin.”**⁽³⁾ buyurmaktadır. Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav) de **“Allah Teâlâ, kulunun bir şey yedikten veya içtikten sonra hamdetmesinden hoşnut olur.”**⁽⁴⁾ buyurarak bu konuda bize yol göstermektedir.

ETKİNLİK

Günlük hayatta siz hangi durumlarda şükreder ve şükrünüzü hangi ifadelerle dile getirirsiniz? Aşağıdaki not kâğıtlarına bununla ilgili üç örnek yazınız.

(1) Casiye suresi, 36. ayet

(2) Fatır suresi, 34. ayet

(3) Bakara suresi, 172. ayet

(4) Müslim, Zikir, 89

Bizler gün içinde sık sık Allah’a (cc) hamt ve şükrederiz. Çeşitli ifadelerle Rabbimizi (cc) över, O’na olan şükürümüzü dile getiririz. Örneğin sevinçli bir durumla karşılaştığımızda “Çok şükür Allah’ım.” deriz. Bir dileğimiz gerçekleştiğinde “Allah’ım, sana sonsuz şükürler olsun.” diye sevincimizi ifade ederiz. Yemeğimizi bitirdiğimizde “Ya Rabbi şükür.”, “Elhamdülillah” gibi ifadelerle Allah’a (cc) şükürümüzü belirtiriz. Biri bize nasıl olduğumuzu sorduğunda “Hamdolsun iyiyim.” ya da “Çok şükür iyiyim.” deriz. Böylece bu ve benzeri ifadelerle Rabbimize (cc) olan şükürümüzü dile getirir, O’na hamdederiz.

BİLGİ NOTU

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav), bir şey yiyip içtiğinde veya yeni bir giysi aldığı anda mutlaka Allah’a (cc) hamdederdi. Örneğin yeni aldığı bir elbiseyi giyerken **“Rabbim, hamt sanadır, onu bana sen giydirdin. Senden onun hayırlı olmasını ve güzel işlerde kullanılmasını istiyorum. Onun şerrinden ve kötü işlerde kullanılmasından da sana sığınıyorum.”** şeklinde dua ederdi.

(Ebu Davud, Libas, 1)

ETKİNLİK

SANA ŞÜKÜR ALLAH’IM

Ağaç verdin, dal verdin,
Sana şükür Allah’ım.
Çiçek verdin, gül verdin,
Sana şükür Allah’ım.

Vatan verdin, yurt verdin,
İman verdin, din verdin,
Kalbime ümit verdin,
Sana şükür Allah’ım.

Günlük
hayattaki
dinî ifadelerle
ilgili bir
video

Kirpik verdin, kaş verdin,
Bahar verdin, kış verdin,
Yemek verdin, aş verdin,
Sana şükür Allah’ım.

Ayak verdin, el verdin,
Peteklerden bal verdin,
Nimetleri bol verdin,
Sana şükür Allah’ım.

Bu kitap için yazılmıştır.

Yukarıdaki şiirde Allah’a (cc) neler için şükredilmektedir? Arkadaşlarınızla konuşup belirleyiniz.

Görsel 1.9: Doğada Allah’a (cc) şükretmemizi gerektiren pek çok güzellik vardır.

Tekbir ve Salavat

Ezan hangi ifadeyle başlar? Bu ifadenin anlamını biliyor musunuz?

Tekbir kavramı sözlükte yüceltmek, büyük olduğunu kabul etmek manasına gelir. Dinî terim olarak ise tekbir, Allah'ın (cc) her şeyden yüce ve üstün olduğu anlamına gelen "Allahüekber" ifadesine denir.⁽¹⁾ Bu ifadeyi söylemek ise **tekbir getirmek** olarak adlandırılır. Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın (cc) yüceliğini ifade etmemizi, tekbir getirmemizi isteyen ayetler vardır. Bunlardan birinde şöyle buyrulur: **"Çocuk edinmeyen, hâkimiyette ortağı bulunmayan, âcizlikten ötürü bir dosta da ihtiyacı olmayan Allah'a hamdolsun, de ve tekbir getirerek O'nun şanını yücelt!"**⁽²⁾

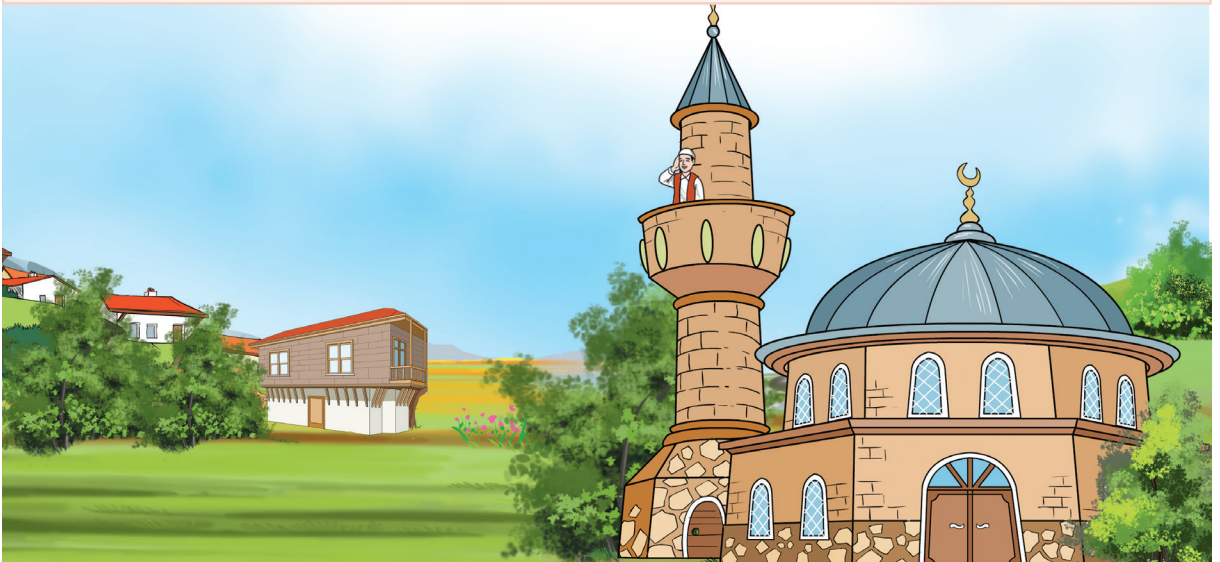

Tekbirin okunuşunu ve anlamını içeren bir video

Tarih boyunca insanlar zaman zaman Allah (cc) dışındaki bazı varlıkları kutsal kabul edip onları yüceltmişlerdir. Oysa Allah (cc), bütün özellikleriyle en yüce varlıktır. İşte bizler sık sık tekbir getirerek bunu ifade ederiz. Günde beş kez minarelerimizden ezan sesi yükselir. Ezan "Allahüekber" ifadesiyle başlar ve bu ifade ezan okunurken altı kez söylenir. Böylece gün içinde okunan ezanlar aracılığıyla Allah'ın (cc) en yüce varlık olduğu sık sık dile getirilir. Farz namazlardan önce kamet getirilirken de altı kez tekbir ifadesi söylenir. Namazlardan sonra çekilen tespihlerde otuz üç kez "Allahüekber" denilerek Allah'ın (cc) yüceliği vurgulanır. Namaza başlarken ve namazdaki rükû, secde, oturuş gibi hareketleri yaparken de "Allahüekber" denilerek tekbir getirilir.

BİLGİ NOTU

Bir yıl içinde iki kez dinî bayram kutlarız. Bunlardan biri Ramazan Bayramı, diğeri Kurban Bayramı'dır. Kurban Bayramı'nda kurban keserken, tekbir getirilerek Allah'ın (cc) adı anılır ve O'nun yüceliği dile getirilir. Teşrik tekbirleri de denilen bayram tekberi şöyle söylenir: "Allahüekber, Allahüekber, lâ ilâhe illâllâhuvalâhü ekber, Allahüekber ve lillâhi'l-hamd" Bu ifadenin anlamı şu şekildedir: "Allah en yücedir, Allah en yücedir, en yüce olan Allah'tan başka ilah yoktur, Allah en yücedir ve hamt O'na mahsustur."

Görsel 1.10: Ezan ve kamet, "Allahüekber" ifadesiyle başlar.

(1) Dinî Terimler Sözlüğü, s. 358

(2) İsra suresi, 111. ayet

Hız. Muhammed (sav) için okunan, Allah'ın (cc) rahmet ve selamının onun üzerine olması dileğini ifade eden dualara **salavat** denir.⁽¹⁾ Salavat ifadelerini söylemek **salavat getirmek** ya da **salatüselam getirmek** olarak da adlandırılır. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: **"Allah ve melekleri, Peygamber'e çok salavat getirirler. Ey müminler! Siz de ona salavat getirin ve tam bir teslimiyetle selam verin."**⁽²⁾ Peygamberimiz (sav) de kendisine çok salavat getirmemizi istemiştir. Örneğin O, bir hadisinde şöyle buyurmuştur: **"Kıyamet günü insanların bana en yakını, bana en çok salavat getirendir."**⁽³⁾ buyurmuştur.

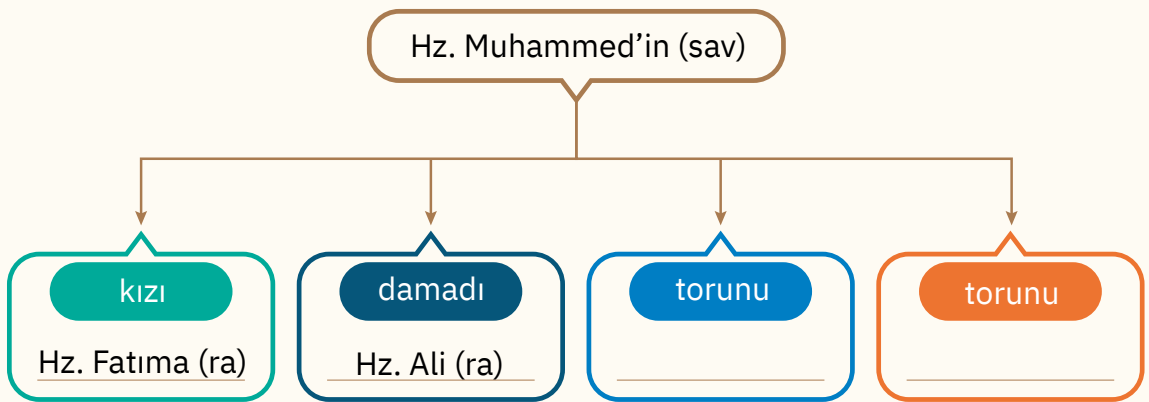
Peygamberimize (sav), çeşitli ifadeleri söyleyerek salavat getirmemiz mümkündür. Bunlardan en kısası "Allâhümme salli alâ Muhammed"dir. Bu ifade, "Allah'ım, Hız. Muhammed'e (sav) esenlik ve iyilik ver, rahmet eyle." anlamına gelir. Bir başka salavat ifadesi şöyledir: "Allâhümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed" "Allah'ım, Hız. Muhammed'e ve onun aile bireylerine esenlik ve iyilik ver, rahmet eyle." Peygamberimizin (sav) adı anıldığında söylediğimiz "Sallallahu aleyhi vesellem" sözü de salavat ifadesidir. Bu ifadenin anlamı şöyledir: "Allah, Hız. Muhammed'e esenlik, iyilik, güzellik versin ve ona rahmet eylesin."

ETKİNLİK

Peygamberimizin aile bireylerine **Ehlibeyt** denir. Ehlibeyt denince akla genellikle Peygamberimiz (sav) ile onun kızı Fatıma (ra), damadı Hız. Ali (ra) ve torunları gelir.⁽⁴⁾

(bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 67)

Peygamberimizin (sav) torunlarının adını aile büyüklerinizden öğrenip aşağıya yazınız.

(1) Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 575

(2) Ahzab suresi, 56. ayet

(3) Tirmizi, Vitir, 21

(4) Dinî Terimler Sözlüğü, s. 67

Estağfirullah

“Tövbe etmek” ne demektir?

Estağfirullah, günlük hayatta kullanılan dinî ifadelerden biridir. Bu ifade, “Allah’tan bağışlanma dilerim.” manasına gelir. Allah (cc), bir hata yaptığımızda, günah işlediğimizde tövbe etmemizi ve kendisinden bağışlanma dilememizi ister. Estağfirullah ifadesi günlük hayatta nezaket ve tevazu içerikli anlatımlarda kullanılır. Bir ayette, Peygamberimize (sav) ve onun şahsında Müslümanlara şöyle emredilir: **“Şimdi sen sabret. Çünkü Allah’ın vaadi gerçektir. Günahının bağışlanmasını iste. Akşam-sabah Rabbini hamt ile tespih et.”**⁽¹⁾ Peygamberimiz (sav) de hadislerinde tövbe istiğfar etmenin önemini sık sık ifade etmiştir. Bir hadisinde şöyle buyurmuştur: **“İşlediği günahtan tövbe eden kişi, hiç günah işlememiş gibidir.”**⁽²⁾

Bir hata yapan, günah olan bir davranışta bulunan kimsenin, yaptığı hatayı fark etmesi ve hemen Allah’tan (cc) bağışlanma dilemesi gerekir. Allah (cc) tövbe edenleri bağışlayacağını haber vermektedir. Rabbimiz (cc) son derece merhametli ve bağışlayıcıdır. **“...Gerçek şu ki sizden kim bilmeyerek bir kötülük yapar, sonra tövbe edip de kendini ıslah ederse bilsin ki Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir.”**⁽³⁾ ayeti bu durumu belirtmektedir.

Müslüman söz ve davranışlarına dikkat etmeli, günah olan davranışlardan kaçınmalıdır. Bilerek veya bilmeyerek işlediği günahlar için de Allah’tan (cc) bağışlanma dilemelidir. Estağfirullah ifadesini söylemeye önem vermelidir. Peygamberimiz (sav), **“Allah, istiğfara devam eden kimsenin her sıkıntısı için bir çıkış yolu ve her kederi için bir ferahlık sağlar. Onu hiç beklemediği yerden rızıklandırır.”**⁽⁴⁾ buyurarak biz Müslümanlara bu konuda yol göstermektedir.

ETKİNLİK

“Günahtan tövbe etmek, günahı terk edip bir daha ona dönmektir.”

(Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, C 1, s. 446)

Yukarıdaki hadis, tövbe ederken neye dikkat etmemiz gerektiğini bildirmektedir?

Görsel 1.11: İnsan, dualarında Allah’tan (cc) bağışlanma da dilemelidir.

(1) Mümin suresi, 55. ayet

(2) İbni Mace, Zühd, 30

(3) Enam suresi, 54. ayet

(4) Ebu Davud, Vitir, 29

Sübhanallah

Namazdan sonra tespih çekilirken hangi ifadeler söylenmektedir?

İnsan eksikleri, kusurları ve zaafı olan bir varlıktır. Mesela insan her şeyi bilemez ve göremez. Onun gücü de sınırlıdır. Bu sebeple insan istediği her şeyi yapamaz. Yaşlanmayı durduramaz. İstemese de duygularının ya da zaafının etkisiyle hatalar yapabilir. Dikkatsizlik, bilgi eksikliği vb. sebeplerle insanın bazı işlerinde yanlışlar, eksikler olabilir. Allah (cc) için böyle bir durum söz konusu değildir. Allah (cc) mükemmel bir varlıktır. O, bütün eksiklerden, kusurlardan uzaktır. İşte biz, “Sübhanallah” diyerek bunu dile getiririz. **Sübhanallah**, “Allah her türlü eksiklikten, kusurdan, ayıptan uzaktır.” anlamına gelir. Sübhanallah ifadesini söylemeye, “Allah’ı tespih etmek” denir.

Kur’an-ı Kerim’de Allah’ı (cc) tespih etmekle ilgili ayetler bulunmaktadır. Örneğin bir ayette şöyle buyrulur: “Allah’ı (cc) tespih etmemiz istenmektedir: **“Ölüm-süz ve daima diri olan Allah’a güvenip dayan. Onu hamt ile tespih et...”**”(1) Başka bir ayette de şöyle buyrulmaktadır: **“Ey iman edenler! Allah’ı çokça zikredin ve O’nu sabah akşam tespih edin.”**”(2)

ETKİNLİK

“...Size bir şey haber vereyim: Dediğimi yaptığınız takdirde sizi sevapta geçenlere yetişirsiniz. Her namazın peşinden otuz üç kez ‘Sübhanallah’, otuz üç kez ‘El-hamdülillah’ ve otuz üç kere ‘Allahüekber.’ dersiniz.”

(Buhari, Ezan, 155)

Yukarıdaki hadisten hangi sonucu çıkarabiliriz?

Görsel 1.12 Namazdan sonra tespih çekerken otuz üç kez “Sübhanallah” deriz.

(1) Furkan suresi, 58. ayet

(2) Ahzab suresi, 41-42. ayetler

OKUMA METNİ

SÜBHANALLAH ÇEKELİM

Arılar bal yaptıkça,
Sübhhanallah çekelim.
Meyve daldan koptukça,
Sübhhanallah çekelim.

Güneş doğunca güne.
Yağmur yağınca tene,
Filizlenince tane,
Sübhhanallah çekelim.

Gül dalında açınca,
Kokuları saçınca,
Yorulmaz hiç karınca,
Sübhhanallah çekelim.

Bunca güzel nimete,
Söz verilen himmete,
Ermek için rahmete,
Sübhhanallah çekelim.

Sergül Vural,

Anne Seccadem Nerede?, s. 14

Görsel 1.13: Çevremizdeki güzellikler bize Allah'ı (cc) hatırlatır.

Sevap, Günah, Helal ve Haram

“Sevap işlemek” ve “Helal kazanç” ne demektir?

Gün içinde sevap, günah, helal ve haram kavramlarını sık sık hem kullanır hem de duyarız. Bu kavramlar dilimize deyim olarak da yerleşmiştir. Örneğin “helal lokma”, “helal olsun”, “günah işlemek”, “günaha girmek”, “sevap kazanmak”, “haram yemek” ifadeleri günlük hayatta hemen herkes tarafından kullanılmaktadır. Acaba sevap, günah, helal ve haram ne demektir? Bu kavramlar ne anlama gelmektedir?

Allah (cc), kullarını çok sever ve onların iyiliğini ister. Hem bireyin hem de toplumun huzurlu, mutlu yaşamasını amaçlar. Bunun için de insanlara iyi ve güzel şeyleri emreder. İnsan, Allah'ın (cc) kendisine emrettiği işleri yaparsa sevap kazanır. **Sevap** kişiye iman, ibadet, ahlak ve diğer tüm güzel davranışlarının karşılığı olarak Allah (cc) tarafından verilecek ödüldür.⁽¹⁾ Örneğin namaz kılmak, oruç tutmak, okumak, çalışmak, dürüstlük, anne babaya iyi davranmak, komşuya ikramda bulunmak, zor durumda kalana yardım etmek, hayvanlara merhametle yaklaşmak sevaptır. Allah (cc), bireye ve topluma zararlı olan davranışları ise yasaklamıştır. Allah (cc) tarafından kesin olarak yasaklanmış iş ve davranışlara **haram** denir.⁽²⁾ Yalan söylemek, iftira atmak, dedikodu etmek, başkasına ait bir şeyi izinsiz almak, içki içmek, kumar oynamak haram olan davranışlardan bazılarıdır. **Günah** ise dinin emir ve yasaklarına aykırı olarak yapılan iş, davranış anlamına gelir.⁽³⁾ Dinimizin haram kabul ettiği iş ve davranışları yapan kişi günah işlemiş sayılır. Örneğin çevresindekilere zarar veren, komşusunu rahatsız eden, doğayı kirleten, başkasının bahçesinden izinsiz meyve alan kişi günah işlemiş olur.

ETKİNLİK

Aşağıdaki kutulara, aile büyüklerinizden de yardım alarak günah ve sevap davranışlara üçer örnek yazınız.

Sevap

1.

2.

3.

Günah

1.

2.

3.

Görsel 1.14: Her zaman güzel davranışlara yönelmeli, sevap kazanmaya çalışmalıyız.

(1) Dinî Terimler Sözlüğü, s. 328

(2) Dinî Terimler Sözlüğü, s. 121

(3) Dinî Terimler Sözlüğü, s. 108

Helal; yasaklanmayan, yapılmasına, söylenmesine, yenilip içilmesine dinimizce izin verilen şey demektir.⁽¹⁾ Annemizin ve babamızın verdiği harçlığı almak, arkadaşımızın bize hediye ettiği kalemi alıp kullanmak, bahçemizdeki meyveleri koparıp yemek helaldir.

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“Ey insanlar! Allah’tan sakının ve rızkınızı güzel yoldan isteyin. Hiç kimse (Allah’ın kendisine takdir ettiği) rızkı -geç de olsa- elde etmeden ölmeyecektir. Öyleyse Allah’tan sakının ve rızkınızı güzel yoldan isteyin. Helal olanı alın, haram olanı terk edin!”

(İbni Mace, Ticaret, 2)

Haram olan şeyler birey ve toplum açısından zararlıdır. Dinimizde helal olan şeyler, insanın hayatını rahatlıkla sürdürebilmesine yetecek kadar çoktur. Haramlar ise sınırlıdır. Dolayısıyla insanın harama yönelmesi için bir sebep yoktur. Müslüman olarak bizler her zaman bunun bilincinde olmalıyız. Haramlardan uzak durmalı, dinimizce günah sayılan iş ve davranışlardan titizlikle kaçınmalıyız. Her zaman helal olana yönelmeliyiz. Allah’ın (cc) bizden istediği güzel davranışları yapmalı, sevap kazanmak için çaba harcamalıyız. Hiç kimsenin olmadığı yerde bile kötülük yapmamalıyız. Allah’ın (cc) her zaman bizi gördüğünü bilmeliyiz. Allah (cc), **“...Kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayın...”**⁽²⁾ buyurarak bizi uyarmaktadır.

Görsel 1.15: Helal olan yiyecekleri yemeli, bunları arkadaşlarımızla paylaşmaya önem vermeliyiz.

(1) Dinî Terimler Sözlüğü, s. 131

(2) Enam suresi, 151. ayet

2. DİLEK VE DUALARDA GEÇEN DİNÎ İFADELER

“Allah korusun.” ifadesi ne zaman ve ne amaçla söylenir?

Dua; insanın bütün benliğiyle Allah’a (cc) yönelerek isteklerini Rabbine (cc) iletmesi, O’ndan yardım dilemesi demektir.⁽¹⁾ Dua dinimizde çok önemli bir ibadettir. Peygamberimiz (sav) bu konuda şöyle buyurmuştur: **“Dua ibadetin özüdür.”**⁽²⁾ Başka bir hadisinde de **“Dua, başa gelen ve henüz gelmeyen belaya karşı fayda sağlar. Öyleyse ey Allah’ın kulları, duaya sarılın!”**⁽³⁾ buyurarak bize tavsiyede bulunmuştur.

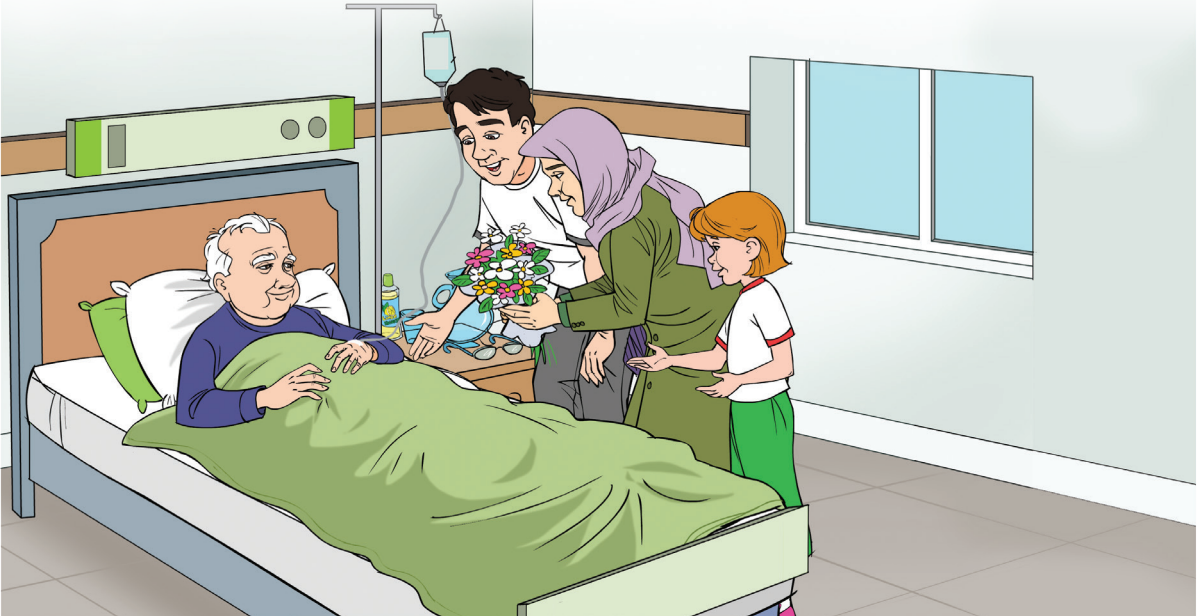
OKUYALIM

ÖĞRENELİM

**“Kullarım beni senden sorarlarsa (bilsinler ki) gerçekten ben (onlara çok) yakı-
nım. Bana dua edince dua edenin duasına cevap veririm. O hâlde (onlar), doğru
yolu bulmaları için benim davetime uysunlar, bana iman etsinler.”**

(Bakara suresi, 186. ayet)

Bizler duaya çok önem veririz. İstediklerimizin olması için elimizden gelen çabayı gösterir, sonra da Allah’a (cc) dua ederiz. O’ndan bize yardım etmesini dileriz. Dualarımızda başımıza gelebilecek olumsuzluklardan Allah’a (cc) sığınırız. O’ndan; bizi, sevdiklerimizi, vatanımızı, milletimizi her türlü tehlikeden ve kötülükten korumasını isteriz. Günlük hayatta hem kendimiz ve sevdiklerimiz hem de tüm insanlar için sık sık dua ederiz. Dualarımızda Allah’tan (cc) sağlık, mutluluk, iyilik ve güzellikler isteriz. Duanın belli bir yeri, zamanı ve şekli yoktur. Gün içinde istediğimiz yerde ve zamanda kendi kelimelerimizle Allah’a (cc) dua edebiliriz.

Görsel 1.16: Bir hastayı ziyaret ettiğimizde ona şifa diler, iyileşmesi için dua ederiz.

(1) Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 128

(2) Tirmizi, Daavat, 1

(3) Tirmizi, Daavat, 101

Günlük hayatta birçok konuda dua eder, dilek ve dualarımızda da dinî ifadeler kullanırız. “İnşallah, maşallah, Allah korusun, Allah razı olsun, Allah sabır versin, Allah şifa versin, Allah’a emanet ol.” bunlara örnek verilebilir. Gündelik yaşamda, “Allah zihin açıklığı versin, Allah kolaylık versin, Allah bereket versin, Allah mesut etsin, Allah sağlık versin, Allah analı babalı büyütsün” gibi dua ifadelerini de sıklıkla kullanırız.

BİLGİ NOTU

İnşallah, “Allah dilerse, Allah izin verirse, Allah’ın izniyle” anlamına gelir.

Maşallah, “Allah’ın dilediği olur, Allah nazardan saklasın.” manasına gelir.

ETKİNLİK

Aşağıdaki ifadelerin hangi durumlarda söylendiğini, aile büyüklerinizden yardım alarak ve örneklerden de yararlanarak karşılıklarına yazınız.

Maşallah	
İnşallah	
Allah razı olsun.	Biri bize iyilik yaptığında söylenir.
Allah rahatlık versin.	
Allah bir yastıkta kocatsın.	Yeni evlenenlere denir.
Allah korusun.	
Allah şifa versin.	
Allah rahmet eylesin.	Biri öldüğü zaman ölen kişi için söylenir.
Allah kolaylık versin.	
Allah kaza bela vermesin.	Yolculuğa çıkanlara denir.
Allah kabul etsin.	
Allah sabır versin.	

GECE DUASI

Geldi uyku zamanı,
Huzur gönder ya Rabbi!
Bütün yaratıklara,
Rahatlık ver ya Rabbi!

Bütün Müslümanlara,
Rahmetin boldur senin.
Yardımlını dilerim,
Hasta yatanlar için...

Temiz yatağımıza,
Sağ yatıp sağ kalkalım.
Sabahleyin neşeyle,
Yolumuza çıkalım...

Güzel rüyalar görüp
Uyanalım inşallah.
Lâ ilâhe illâllah
Muhammed Resulullah...

Gökhan Evliyaoğlu,
Çocuk ve Dua, s. 6

Görsel 1.17: Yatarken dua etmeye önem veririz.

3. BİR DUA TANIYORUM: SÜBHANEKE DUASI VE ANLAMI

İslam dininde yerine getirilmesi emredilen ibadetlerden biri namazdır. Namaz sırasında bazı dua ve sureler okunur. Bunlardan biri Sübhaneke duasıdır. Bütün namazlara niyet edilerek başlanır. Niyetten sonra eller kaldırılıp “Allahüekber.” denilerek tek bir alınır ve ardından eller bağlanır. Bundan sonra ilk olarak Sübhaneke duası okunur. Cenaze namazı da dâhil olmak üzere her namazın başında Sübhaneke duasının okunması gerekir. Şimdi, Sübhaneke duasını ve anlamını öğrenelim.

SÜBHANEKE DUASI

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ ۞ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ
وَتَعَالَى جَدُّكَ (وَجَلَّ ثَنَّاؤُكَ)* وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ ۞

Sübhaneke
duasının
okunuşunu
ve anlamını
içeren bir
video

OKUNUŞU

Sübhâneke / Allâhümme / Ve bihamdik / Ve tebâra kesmük / Ve teâlâ
ceddük / (Ve celle şenâük)* / Ve lâ ilâhe ğayruk

ANLAMI

Allah'ım! Sen bütün eksikliklerden, kusur ve ayıplardan uzaksın, seni hep böyle överim. Senin adın kutludur. Varlığın her şeyden üstündür. (Senin şanın yücedir.) Senden başka ilah yoktur.

* Parantez içindeki bölüm sadece cenaze namazı kılınırken okunur, diğer namazlarda okunmaz.

ETKİNLİK

Sübhaneke duasını okuyan kimse Yüce Allah'ın (cc) hangi özelliklerini dile getirmektedir? O'nu ne gibi sözlerle övmektedir? Maddeler hâlinde yazınız.

ALLAH'I ANAR

Fidan biterken,
Meyve yeterken,
Bülbül öterken,
Allah'ı anar.

Kışın beyaz kar,
Yemyeşil bahar,
Esince rüzgâr,
Allah'ı anar.

Ruhum seslenir,
Gönül beslenir,
Kelam süslenir,
Allah'ı anar.

Güller açarken,
Misler saçarken,
Kuşlar uçarken,
Allah'ı anar.

*Bestami Yazgan,
Diyanet Çocuk dergisi, S 455,
s. 32, Haziran 2018*

Görsel 1.18: Kâinattaki tüm varlıklar kendi dilleriyle Allah'ı (cc) anarlar.

ÖĞRENDİKLERİMİZİ DEĞERLENDİRİYORUZ

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Allah (cc) hangi özelliklere sahiptir? Söyleyiniz.
2. Peygamberlerin görevleri nelerdir? Belirtiniz.
3. İşlerimize başlarken neden Euzübesmele çekeriz? Söyleyiniz.
4. Selamlaşmak neden önemli ve gereklidir? Açıklayınız.
5. İnsan Allah'a (cc) neden şükretmelidir? Açıklayınız.
6. Günlük hayatta kullanılan dilek ve dua ifadelerine örnekler veriniz.

B. Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. I. Hayırlı akşamlar
II. Selamün aleyküm
III. Allah korusun
IV. Merhaba

Yukarıdakilerden kaç tanesi selamlaşma ifadesidir?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

2. “İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de (tam anlamıyla) iman etmiş olmazsınız. Size, yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şeyi haber vereyim mi? Aranızda selamı yayın.”

(Müslim, İman, 93)

Yukarıdaki hadiste hangisinden bahsedilmez?

- A) İmanın önemi B) Selamlaşmanın önemi
C) Sevginin önemi D) Şükretmenin önemi

3. Bir işin olmasını istediğimizde “Allah izin verirse, Allah’ın izniyle, Allah dilerse” anlamına gelen ifadesini söyleriz.

Yukarıdaki boşluğa hangi ifade yazılmalıdır?

- A) İnşallah B) Maşallah
C) Allah korusun D) Aleyküm selam

4. I. Vetebârekesmük. II. Sübhâneke Allâhümme III. Velâ ilâhe ğayruk.
IV. Vetâlâ ceddük. V. vebihamdik. VI. Ve celle senâük

Sübhaneke duasının ilk ve son cümlesi aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) I ve II B) II ve III C) III ve IV D) IV ve V

C. Aşağıdaki noktalı yerleri, verilen ifadelerle doğru bir şekilde tamamlayınız.

- Allah (cc) tarafından peygamberler aracılığıyla gönderilen, insanları kendi istek ve arzularıyla iyi ve güzel şeylere yönlendiren ilahi ilkelerin bütününe denir.
- Allah'ın (cc) insanlara doğru yolu göstermek, emir ve yasaklarını bildirmek üzere görevlendirdiği seçkin insanlara denir.
- Bütün nimetlerin, tüm güzelliklerin kaynağı olan Allah'ı (cc), övgü ve yüceltme sözleriyle anmaya denir.
- Allah (cc) tarafından kesin olarak yasaklanmış iş ve davranışlara denir.
- İnsanın bütün benliğiyle Allah'a (cc) yönelerek isteklerini Rabbine (cc) iletmesine, O'ndan yardım dilemesine denir.

Ç. Aşağıdaki bilgilerden doğru olanların başına “D”, yanlış olanların başına da “Y” yazınız.

- () Elhamdülillah bir şükür ifadesidir.
- () Hamdolsun bir selamlaşma ifadesidir.
- () Ezan “Allahüekber” ifadesiyle başlar.
- () Estağfirullah, “Allah’ım, senden bağışlanma dilerim.” anlamına gelir.
- () Bir hata ya da günah işlediğimizde “Allâhümme salli alâ Muhammed” diyerek tövbe ederiz.
- () Peygamberimizin (sav) adını anınca “Sallallahu aleyhi vesellem” diye salavat getiririz.
- () Sübhaneke duasındaki “Ve celle senâük” ifadesi sadece cuma namazında söylenir.

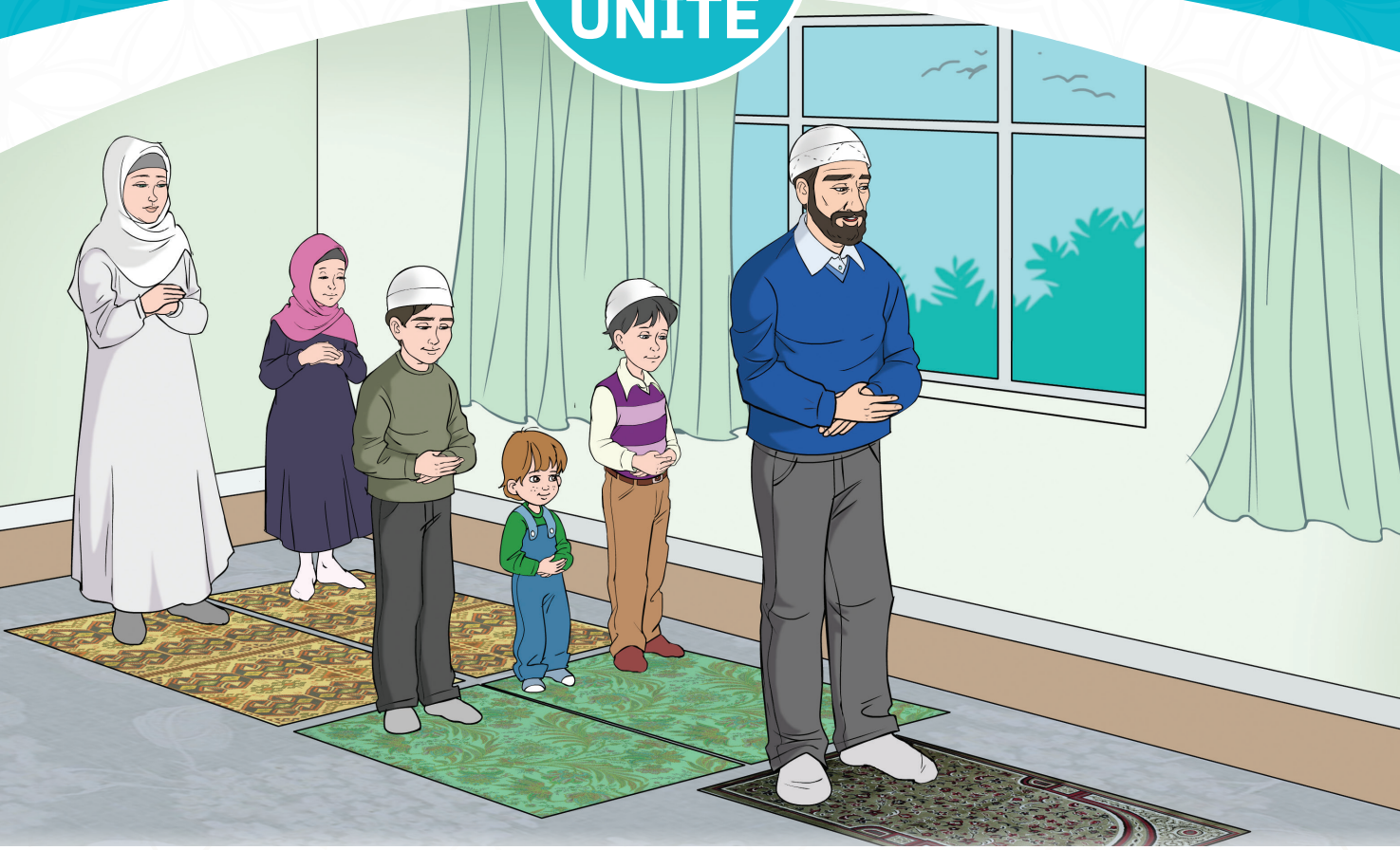
2. ÜNİTE

EBA

Ünite Özeti

İSLAM'I TANIYALIM

ÜNİTEMİZE HAZIRLANIYORUZ

1. İman, ibadet, tevhit ve şehadet ne demektir? Araştırınız.
2. İmanın şartlarının neler olduğunu araştırıp öğreniniz.
3. İslam'ın şartları hakkında ansiklopedilerden, ilmi hâl kitaplarından, Diyanet İşleri Başkanlığının resmî sitesinden bir araştırma yapınız. Araştırmanızı görsellerle de destekleyerek sunu hâline getiriniz. Sununuzu projeksiyon cihazı, etkileşimli tahta vb. araçları kullanarak arkadaşlarınızla paylaşınız.
4. Kelime tevhit ve kelime şehadet nasıl söylenir? Aile büyüklerinizden öğrenip defterinize yazınız.
5. Ayet, sure, cüz ne demektir? Araştırınız ve bunların anlamını defterinize yazınız.
6. Kur'an-ı Kerim'i konu edinen bir şiir araştırıp bulunuz. Bulduğunuz şiiri sınıfta okuyunuz.
7. Amentü duasını defterinize yazınız. Bu duada nelerden söz edildiğini aile bireylerinizle konuşunuz.

1. İSLAM'IN İNANÇ ESASLARI

“Allah imandan ayırmasın.” ifadesini daha önce duydunuz mu? İman ne demektir?

Dinimizin temelini iman oluşturur. **İman** kavramı sözlükte tasdik etmek, gönül huzuru ile benimsemek, şüpheyi yer vermeyecek şekilde kalpten tasdik etmek gibi anlamlara gelir. İslami bir terim olarak ise iman, Hz. Muhammed’in (sav) Allah’tan (cc) getirdiği hükümleri, bildirdiği ilkeleri tereddütsüz kabul etmek, bunların hak ve doğru olduğuna inanmak demektir.⁽¹⁾

İslam dininde inanç esasları çok önemlidir. Bir kişinin Müslüman sayılabilmesi için inanması gerekli olan bazı esaslar vardır. Bunlar, **imanın şartları** olarak adlandırılır. İmanın şartı altıdır.

BİLGİ NOTU

Her Müslüman, imanın şartlarının tamamına gönülden ve şüphe etmeksizin inanır. Bunlar arasında ayırım yapmaz. Zaten dinimize göre iman esasları bir bütündür. Onların hepsine birden inanmak gerekir.

Dinimizin inanç esaslarından bazılarını inanıp birine ya da birkaçına inanmamak söz konusu olamaz. Dinimiz böyle bir yaklaşımı kabul etmez.

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

Peygamberimize (sav) bir defasında soruldu: İman nedir?

Hiz. Muhammed (sav) şöyle buyurdu: **“İman; Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe ve hayrı ve şerriyle kadere inanmandır...”**

(Müslim, İman, 1)

Allah’a İman

Müslüman olarak birinci görevimiz, Allah’a (cc) inanmaktır. O’nun varlığına, birliğine iman etmektir. O’ndan başka ibadet edilmeye layık hiçbir varlığın bulunmadığını kabul etmektir. Kur’an-ı Kerim’de yer alan birçok ayette, Allah’a (cc) imanının önemi

(1) Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 315

dile getirilir. Örneğin bir ayette şöyle buyrulur: **“Allah’a ve Resulüne iman edin; O’nun size emanet olarak verdiklerinden başkaları için de harcayın. İçinizden iman edip böyle harcamada bulunanlara büyük mükâfat vardır.”**⁽¹⁾ Başka bir ayette de şu ifadeler yer alır: **“Allah’a iman edip O’na sımsıkı sarılanları ise (Allah), kendisinden bir rahmet ve lütfa kavuşturacak ve onları kendisine varan doğru bir yola iletecektir.”**⁽²⁾ Peygamberimiz (sav) de hadislerinde Allah’a (cc) imanın önemini sık sık ifade etmiştir. Örneğin bir hadisinde, **“Kim kalbiyle tasdik ederek Allah’tan başka ilah olmadığına ve Muhammed’in Allah’ın peygamberi olduğuna şahitlik ederse Allah ona cehennem haram kılar.”**⁽³⁾ buyurmuştur.

İslam’da imanın temelini Allah (cc) inancı oluşturur. Allah (cc) inancı, diğer bütün iman esaslarının temelidir. İslam inancına göre Allah (cc) vardır ve birdir. O’ndan başka hiçbir ilah yoktur. Varlıkları gözlemlediğimizde hiçbir şeyin kendiliğinden ya da tesadüfen meydana gelemeyeceğini kolaylıkla kavrayabiliriz. Okulumuzdaki sıra ve masaları; kullandığımız çanta, kalem, silgi, defter, kitap vb. eşyaları yapan vardır. Ortada bir eser varsa onu yapan birinin mutlaka olması gerekir. Öyleyse ne kadar büyük olduğunu bilmediğimiz evreni de yaratan biri olmalıdır. Güneş’i, Ay’ı, Dünya’yı, yeryüzündeki canlı ve cansız binlerce varlığı yaratan yüce bir varlığın olması zorunludur. İşte bu yüce varlık Allah’tır (cc). Biz buna gönülden ve şüphe etmeksizin inanırız. Bizi ve tüm varlıkları yaratan Allah’ı (cc) çok severiz. O’nun hoşnutluğunu kazanmak için çalışırız.

BİLGİ NOTU

Bir sahabi Peygamberimize (sav) gelerek ondan öğüt istemiş, Peygamberimiz (sav) de ona, **“Allah’a inandım de, sonra da dosdoğru ol.”** diye nasihat etmiştir.

(Müslim, İman, 62)

Görsel 2.1: Bizler; yeryüzünü, gökyüzünü, bütün evreni yaratan tek olan Allah’a (cc) inanırız.

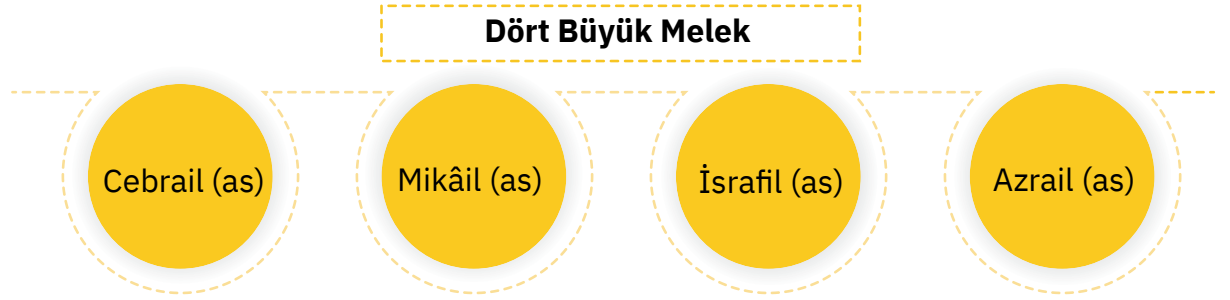
(1) Hadid suresi, 7. ayet

(2) Nisa suresi, 175. ayet

(3) Buhari, İlim, 49

Meleklerle İman

Allah (cc), gözümüzle gördüklerimizin yanı sıra göremediğimiz bazı varlıklar da yaratmıştır. Bunlardan biri meleklerdir. Melekler Allah'a (cc) ibadet ederler. O'nun emrin-den çıkmazlar. Allah (cc) ne buyurursa onu yaparlar. Melekler, Allah'a (cc) inanıp ibadet eden iyi insanları sever ve onlar için dua ederler. Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de ve Peygamberimizin (sav) hadislerinde bazı meleklerin görevleriyle ilgili bilgiler verilmektedir. Cebrail (as), Mikâil (as), İsrail (as) ve Azrail (as) bunlara örnek gösterilebilir. Halk arasında bu melekler dört büyük melek olarak bilinir.

Meleklerin bizim gibi bir bedeni ve maddi yapısı yoktur. Onlar farklı özellikte yaratılmıştır. Bu sebeple melekleri gözümüzle görebilmemiz ya da diğer duyu organlarımızla algılamamız mümkün değildir. Biz, onların var olduğuna şüphe etmeksizin inanırız. Çünkü meleklerin var olduğunu ve onlarla ilgili bazı bilgileri bize hem Kur'an-ı Kerim hem de Peygamberimiz (sav) haber vermiştir. Örneğin bir ayette, **"Hamt, gökleri ve yeri yaratan; melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler yapan Allah'a mahsus-tur..."**⁽¹⁾ buyrulmuştur. Başka bir ayette de şu bilgi verilmiştir: **"...Melekler, Rablerini hamt ile tespih ederler ve yeryüzündekiler için bağışlanma dilerler. İyi bilin ki Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."**⁽²⁾ Peygamberimiz (sav) de bir hadisinde meleklerle ilgili şu bilgiyi vermiştir: **"Allah'ın yeryüzünde dolaşan melekleri vardır. Onlar ümmetinden bana selam getirirler."**⁽³⁾

Kitaplara İman

İslam'ın inanç esaslarından biri de kitaplara inanmaktır. Allah (cc), gönderdiği bazı peygamberlere ilahi kitaplar vermiştir. Kitaplara iman, Kur'an-ı Kerim dışındaki ila-hi kitapların günümüzdeki hâline değil Allah (cc) tarafından ilk gönderildikleri hâline inanmaktır.

Allah (cc), bazı peygamberlerine emir ve yasaklarını, mesajlarını içeren kitaplar in-dirmiştir. Bu kitaplara **ilahi kitaplar** denir. İlahi kitaplarda inanılması gereken esaslar ve yerine getirilmesi gereken ibadetlerle ilgili bilgiler yer alır. İnsanın, Allah'a (cc) ve

(1) Fatır suresi, 1. ayet

(2) Şûra suresi, 5. ayet

(3) Ahmet bin Hanbel, el-Müsned, C 1, s. 387

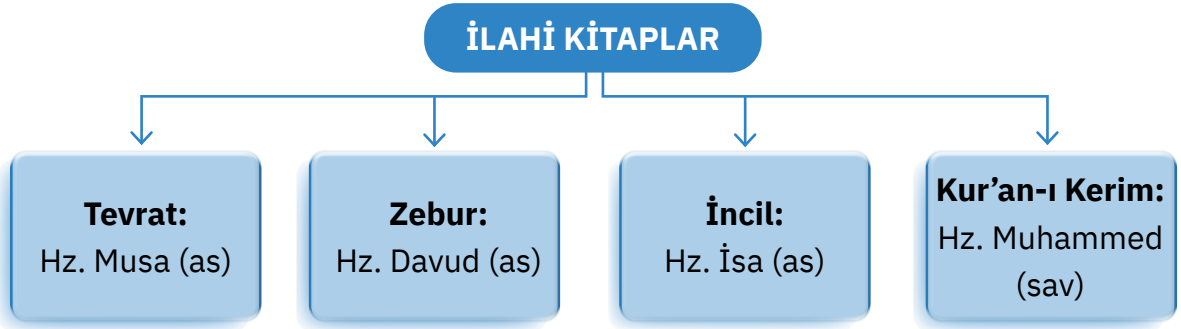
diğer varlıklara karşı sorumluluklarının neler olduğu hatırlatılır. İnsanları iyiye ve güzele yönelten ahlaki ilkeler bulunur. İnsanlar arası ilişkilerde uyulması gereken kurallar bildirilir. İnsanlar, ilahi kitaplarda yer alan bilgileri dikkate alıp onlardaki ilkelere uygun yaşadıkları dönemlerde mutlu ve huzurlu olmuşlardır. Aksi durumda insanlık tarihinde kötülükler yaygınlaşmış, huzursuzluk hâkim olmuştur.

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“İnsanlar bir tek ümmet idi. Sonra Allah, müjdeleyici ve uyarıcı olarak peygamberleri gönderdi. İnsanlar arasında, anlaşmazlığa düştükleri hususlarda hüküm vermeleri için onlarla beraber hak yolu gösteren kitapları da gönderdi...”

(Bakara suresi, 213. ayet)

Görsel 2.2: Kur'an, Allah (cc) tarafından gönderilen son kitaptır.

Peygamberlere İman

Allah (cc), insana sorumluluklarını bildirmek, onu kötülüklerden uzaklaştırmak ve iyiliklere yöneltmek için tarih boyunca birçok peygamber göndermiştir. Bir ayette şöyle buyrulur: **“Allah meleklerden de elçiler seçer, insanlardan da. Şüphesiz Allah işitendir, görendir.”**⁽¹⁾ Allah’ın (cc) gönderdiği peygamberlere inanmak dinimizin temel inanç esaslarından biridir. Peygamberlere inanmak, onların söylediklerinin doğru olduğunu kabul ve tasdik etmeyi de içerir.

Bize Allah’ın (cc) emir ve yasaklarını bildiren, dinimizin esaslarını öğreten Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed’dir (sav). Hz. Muhammed (sav), Allah’ın (cc) gönderdiği peygamberlerin sonuncusudur. Bizler, Hz. Muhammed’in (sav) peygamber olduğuna iman ederiz. Ondan önce gönderilen peygamberlere de inanırız. Bir ayette, **“Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir...”**⁽²⁾ buyrulmaktadır. Böylece Allah’ın (cc) tarih boyunca peygamber gönderdiği belirtilmektedir. Başka bir ayette de **“Her ümmetin bir peygamberi vardır...”**⁽³⁾ ifadesi yer almaktadır.

Görsel 2.3: Muhammed (sav) yazılı bir hat örneği

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“Ey iman edenler! Allah’a, Peygamberine, Peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman edin. Kim Allah’ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve ahiret gününü inkâr ederse derin bir sapıklığa düşmüş olur.”

(Nisa suresi, 136. ayet)

Kur’an-ı Kerim’de kendisinden söz edilen peygamberlerin hepsinin Allah’ın (cc) elçileri olduğuna inanırız. Allah’ın (cc) gönderdiği elçilerin tamamına iman eder, onlar arasında ayırım yapmayız. Kur’an-ı Kerim’de bu konuda şöyle buyrulur: **“Peygamber, Rabbinden kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler). Her biri; Allah’a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettiler ve şöyle dediler: O’nun peygamberlerinden hiçbirini (diğerinden) ayırt etmeyiz...”**⁽⁴⁾

(1) Hac suresi, 75. ayet

(2) Al-i İmran suresi, 144. ayet

(3) Yunus suresi, 47. ayet

(4) Bakara suresi, 285. ayet

ETKİNLİK

PEYGAMBERLERİN SIFATLARI

Allah'tan neler gelmişse,
Saklamazlar, gizlemezler.
Emir, yasak haber neyse,
Bildirirler peygamberler.

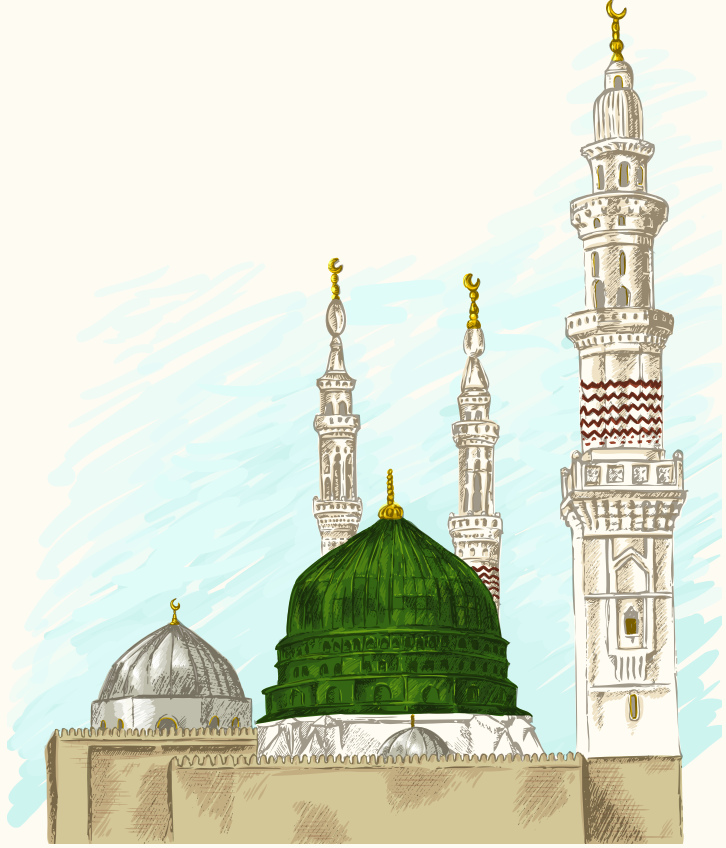
Allah onları korumuş,
Büyük günah işlemezler.
İnsanlara örnek olmuş,
Günahsızdır peygamberler.

Allah'tan ve kullarından,
Her emanet edilenler,
Bir zarar görmez onlardan,
Güvenilir peygamberler.

Doğrudur her sözleri,
Asla yalan söylemezler.
Sözlerine uygun özleri,
Kimselerdir peygamberler.

Ruh, bedende kusursuz,
İnsanlarca yerilmezler.
Akıl, duyguda özürsüz,
İnsanlardır peygamberler.

Mustafa Çinkılıç,
Dinî ve Ahlakî Şiirler, s. 48

Görsel 2.4 : Mescid-i Nebevi'nin (Peygamber Mescidi) temsili görseli

Yukarıdaki şiire göre peygamberler ne gibi özelliklere sahiptir? Arkadaşlarınızla belirleyiniz.

Ahirete İman

Her şeyin olduğu gibi dünya hayatının da bir sonu vardır. Dünya hayatının sona ermesinden sonra bütün insanlar başka bir âlemde Allah (cc) tarafından yeniden diriltilecektir. Yeniden diriltilecek insanlar, dünyada yaptıklarından sorguya çekilecektir. İman edenler, Allah'a (cc) karşı kulluk görevini yerine getirenler, iyilik yapanlar ve güzel ahlak sahibi olanlar Allah (cc) tarafından öbür dünyada ödüllendirilecektir. Allah'ı (cc) tanımayan, O'nun gösterdiği yoldan gitmeyen ve kötülük yapan kimseler ise cezalandırılacaktır. İşte dünya hayatının sona ermesinin ardından başka bir âlemde yeniden diriltileceğimize, burada hesaba çekileceğimize ve sonsuza kadar yaşayacağımıza inanmaya **ahirete iman** denir. Dünya hayatının sona ermesinden sonra başlayacak ve sonsuza kadar devam edecek olan hayata ise **ahiret** adı verilir.

Kur'an-ı Kerim'de yer alan birçok ayette ahiret hayatının varlığı haber verilmektedir. Ahirete iman, inanç esaslarından biri olduğu belirtilmektedir. Ahiret hayatını inkâr edenlerin büyük bir yanılgı içinde olduğu ifade edilmektedir. Allah'tan (cc) sakınan müminlerin özellikleri sayılırken şöyle buyrulmaktadır: **“Onlar sana indirilene de senden önce indirilenlere de inanırlar. Ahirete de kesin olarak inanırlar.”**⁽¹⁾ Başka bir ayette de şu ifade yer almaktadır: **“İman edip de (kötülüklerden) sakınanlar için ahiret mükâfatı daha hayırlıdır.”**⁽²⁾ Peygamberimiz (sav) de ahirete imanın önemi hakkında şöyle buyurur: **“Allah'a ve ahiret gününe iman ederek ölen kimseye, ‘Cennetin sekiz kapısının hangisinden dilersen gir.’ denilir.”**⁽³⁾

Kader ve Kazaya İman

Kader ve kazaya inanmak da imanın şartlarından biridir. **Kader**; Allah'ın (cc) evrende olmuş ve olacak şeyleri; zamanı, yeri, özellik ve nitelikleriyle birlikte önceden bilip takdir etmesi, belirlemesi demektir. Allah (cc) tarafından önceden takdir edilen olayların, zamanı ve yeri geldiğinde O'nun iradesi dâhilinde meydana gelmesine ise **kaza** denir.⁽⁴⁾

Kader ve kazaya iman, Allah'ın (cc) üstün niteliklerine inanmanın bir gereği ve sonucudur. Allah (cc) sonsuz ilim sahibidir. O, olmuş ve olacak her şeyi bilir. O'nun bilgisi dışında hiçbir şey gerçekleşmez. Bu durum bir ayette şöyle açıklanır: **“...O, karada ve denizde ne varsa bilir, O'nun ilmi dışında bir yaprak bile düşmez. O, yerin karanlıkları içindeki tek bir taneyi dahi bilir...”**⁽⁵⁾ Allah (cc) dilemeden hiçbir şeyin olması mümkün değildir. Her şeyi yaratan da O'dur. Uzayın derinliklerinde bir yıldızın kaymasından Güneş ve Ay tutulmasına, okyanusların derinliklerinde bir canlının üremesinden ağaçların meyve vermesine kadar her şey Allah'ın (cc) bilgisi, dilemesi ve yaratmasıyla meydana gelmektedir. İşte bütün bunlara inanmak, kader inancının gereğidir.

Görsel 2.5: Evrendeki olaylar, Allah'ın (cc) belirlediği kadere uygun olarak gerçekleşir.

(1) Bakara suresi, 4. ayet

(2) Yusuf suresi, 57. ayet

(3) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, C 1, s. 17

(4) bk. Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 353 ve 367

(5) Enam suresi, 59. ayet

ETKİNLİK

“Kaderine razı olmak”, “kaderine boyun eğmek” ifadelerinin anlamını aile büyük-
lerinizden öğreniniz.

Bizler ne zaman doğacağımızı, nerede dünyaya geleceğimizi, cinsiyetimizi, anne ve
babamızın kim olacağını belirleyemeyiz. Bütün bunlar, Allah’ın (cc) takdiridir ve bizim
kaderimizdir. Güneş’in doğması ve batması, mevsimlerin oluşumu, gece ve gündüzün
meydana gelmesi gibi olaylar da Allah’ın (cc) belirlediği kader çerçevesinde gerçek-
leşmektedir.

OKUMA METNİ

KÜÇÜK KUL

Mutluluğa uzanan,
Sevgi, dostluk yoluyum,
Ben Yüce Allah’ımın,
Küçük bir kuluyum.

İpek gibi kalbimle,
Mevla’nın hikmetiym,
Son Resul’e inanan,
Muhammed ümmetiym.

Ahirete, Kur’an’a,
Meleğe var imanım,
Rabbime çok şükür ki,
Doğuştan Müslüman’ım.

*Bestami Yazgan,
Çocuk Şiirleri, s. 19*

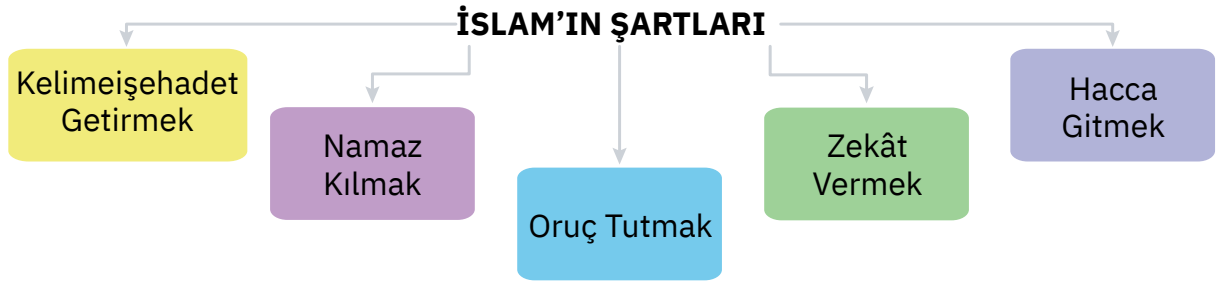
Görsel 2.6: Dinimizi öğrenmeye önem veririz.

2. İSLAM'IN ŞARTLARI

İbadet denilince aklınıza neler geliyor?

Din insana birtakım sorumluluklar yükler. Bunların başında Allah'a (cc) karşı olan sorumluluklar gelir. İslam dininde her Müslüman'ın yerine getirmesi gereken bazı yükümlülükler vardır. Bunlara **İslam'ın şartları** denir. İslam'ın şartı beştir.

Kelimeişehadet Getirmek

Müslüman olmanın ilk şartı kelimeişehadet getirmektir. **Şehadet** kavramı sözlükte tanıklık etmek, huzurunda olmak, haber vermek, bilmek ve anlamak gibi manalara gelir.⁽¹⁾ **Kelimeişehadet** ise “Eşhedü ellâ ilâhe illallah Ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve rasûlüh” şeklinde söylenir. Bu sözü söylemeye **kelimeişehadet getirmek** adı verilir.

Kelimeişehadeti söylemek ve bunun içeriğine gönülden inanmak Müslümanlığın başta gelen şartıdır. Bu sebeple her Müslüman, kelimeişehadeti sık sık söylemeye önem verir. Bu ifadenin anlamına da gönülden ve şüphe etmeksizin inanır.

Görsel 2.7: “Eşhedü ellâ ilâhe illallah Ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve rasûlüh” yazılı bir hat örneği

Kelimeişehadet iki bölümden oluşur. Birinci bölümde, “Eşhedü ellâ ilâhe illallah” ifadesi yer alır. Bu ifade, “Tanıklık ederim, bilir ve inanırım ki Allah’tan başka ilah

(1) Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 615

yoktur.” anlamına gelir. Allah’ın (cc) birliğine inanmak, O’ndan başka ilah tanımamak İslam inancının temelini oluşturur. Kelime-i şehadetin ikinci kısmı ise “Ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh” ifadesini içerir. Bu ifade, “Ve tanıklık ederim, bilir ve inanırım ki Hz. Muhammed, O’nun yani Allah’ın kulu ve peygamberidir.” manasına gelir. Hz. Muhammed’in (sav) peygamberliğine iman etmek imanın bir gereğidir. Çünkü Allah’tan (cc) aldığı vahiyleri bizlere iletip açıklayan, bize dinimizi öğreten Hz. Muhammed’dir (sav). Hz. Muhammed’in (sav) peygamberliğine iman etmeden İslam’dan da Müslümanlıktan da söz etmek mümkün değildir.

BİLGİ NOTU

Kelime-i şehadet dışında, İslam inancını sözlü olarak ifade eden bir söz daha vardır. O söz **kelime-i tevhid**’dir. Kelime-i tevhidin söylenişi şu şekildedir: “Lâ ilâhe illallah, Muhammedürresulüllâh”

Kelime-i tevhidin anlamı şöyledir: “Allah’tan başka ilah yoktur, Hz. Muhammed Allah’ın peygamberidir.”

Görsel 2.8: “Lâ ilâhe illallah, Muhammedür Resûlullah” yazılı bir hat örneği

ETKİNLİK

abdühû

Resulullah

ve eşhedü enne

ilâhe illallah

ve rasûlüh

Eşhedü ellâ

Muhammedün

Muhammeden

Yukarıdaki ifadelerden hangileri, kelime-i şehadette yer almaz? Yazınız.

Yukarıda karışık verilen ifadelerden yararlanarak kelime-i şehadeti aşağıya yazınız.

İSLAM'IN ŞARTI BEŞ

Kelime-i şehadet,
İslam'ın ilk şartıdır.
Haydi, abdest alalım,
Şimdi namaz vaktidir.

Ne güzel oruç tutmak,
İftar, sahur ne güzel.
Ne güzel emre uymak,
Nefse sabır ne güzel.

Babam, annem el ele,
Zekât verdi fakire.
Herkes doldu neşeyle,
Yardım edildi diye.

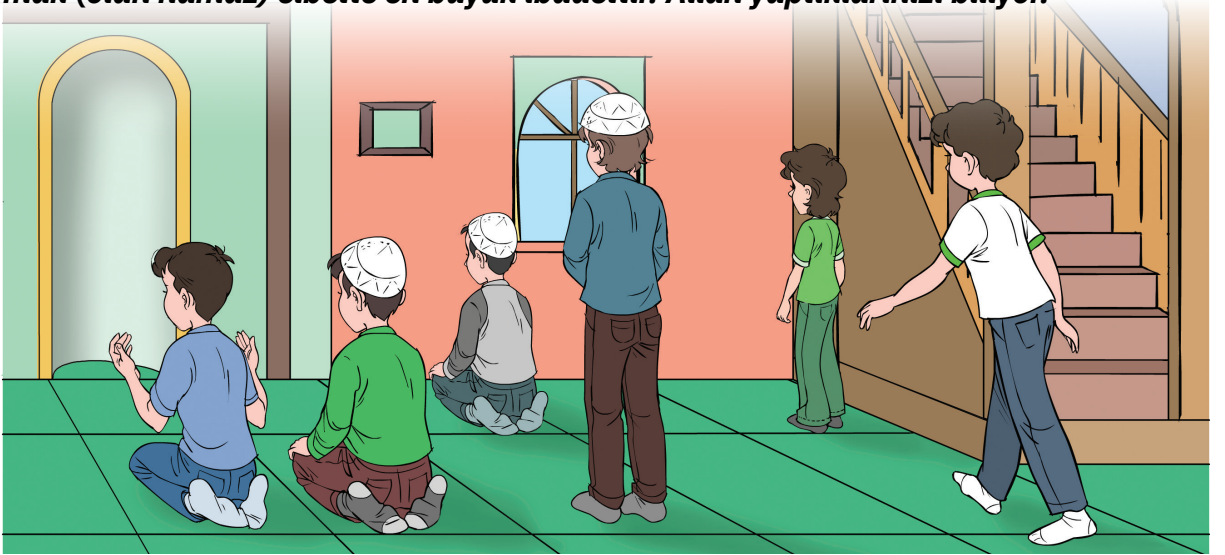
Bana da nasip olsun,
Hacca gidip de gelmek.
Mekke, Medine dolsun,
İslam herkese örnek.

Sergül Vural,

Anne Seccadem Nerede?, s. 30

Namaz Kılmak

Allah'ın (cc) varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğine iman eden kimsenin yerine getirmesi gereken bazı ibadetler vardır. Bunların başında namaz gelir. Namaz, dinimizde farz kılınan temel ibadetlerdendir. Kur'an-ı Kerim'de yer alan birçok ayette namaz kılınması emredilir. Örneğin bir ayette şöyle buyrulur: **“Namazı kılın; zekâtı verin, Peygamber'e itaat edin ki merhamet göresiniz.”**⁽¹⁾ Başka bir ayette de şu ifadeler yer alır: **“(Ey Muhammed!) Kitaptan sana vahyolunanı oku, namazı da dosdoğru kıl. Çünkü namaz, insanı hayâsızlıktan ve kötülükten alıkor. Allah'ı anmak (olan namaz) elbette en büyük ibadettir. Allah yaptıklarınızı biliyor.”**⁽²⁾

Görsel 2.9: Müslüman'ın yerine getirmesi gereken ibadetlerin başında namaz gelir.

(1) Nur suresi, 56. ayet

(2) Ankebut suresi, 45. ayet

BİLGİ NOTU

İbadet kavramı sözlükte; kulluk etme, tapınma, boyun eğme, itaat etme, saygı duyma, yüceltme ve övme gibi anlamlara gelir. İslami bir terim olarak ise Allah'ın (cc) hoşnutluğunu kazanmak amacıyla ve O'nun emrini yerine getirmek için niyet edilerek belirli zamanlarda ve şekillerde yapılan iş ve davranışlara ibadet denir.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 153)

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“...Namazı tam olarak kılın. Çünkü namaz, müminlere belirli vakitlere bağlı olarak farz kılınmıştır.”

(Nisa suresi, 103. ayet)

ETKİNLİK

Aşağıdaki soruların cevaplarını, aile büyüklerinizden de yardım alarak öğreniniz ve boş bırakılan yerlere yazınız.

→ Namaz günde kaç kez kılınmalıdır?

→ Günlük namazlar dışında hangi namazlar vardır?

→ Namazdan önce ne gibi hazırlıkların yapılması gerekir?

→ Camiler hangi amaçla yapılmıştır ve burada neler yapılır?

→ Namaz sadece camide mi kılınır, başka yerde de kılınabilir mi?

Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav) namaz ibadeti üzerinde önemle durmuştur. O, birçok hadisinde namazın dinimizdeki önemini ifade etmiştir. Örneğin bir hadisinde şöyle söylemiştir: **“Namaz dinin direğidir...”**⁽¹⁾ Başka bir hadisinde de **“Cennetin anahtarı namaz, namazın anahtarı da abdesttir.”**⁽²⁾ buyurmuştur. Peygamberimiz (sav) namazlarını zamanında ve doğru bir şekilde kılma konusunda son derece özenli olmuştur. Namazı Allah’a (cc) şükrün bir göstergesi kabul etmiştir. Bir keresinde Peygamberimizin (sav) eşi Hz. Aişe (ra), onun geceleyin çok namaz kılmaktan dolayı iyice yorulduğunu görmüştü. Sonra da Peygamberimize (sav), çok ibadet ederek kendisini neden bu kadar yorduğunu sormuştu. Hz. Peygamber (sav) eşine şu cevabı vermişti: **“Ey Aişe! Şükreden bir kul olmayayım mı?”**⁽³⁾

Oruç Tutmak

Oruç tutmak İslam’ın şartlarından biridir. **Oruç**, imsak vaktinden iftar vaktine kadar Allah (cc) için ve ibadet niyetiyle bir şey yemeyip içmeyerek yerine getirilen bir ibadettir. Gerekli şartları taşıyan Müslümanların ramazan ayında oruç tutması farzdır. Oruç Allah’ın (cc) kesin bir emridir. Oruç tutan kişi, Allah’ın (cc) emrini yerine getirdiği için sevap kazanır.⁽⁴⁾

ETKİNLİK

İmsak, iftar ve sahur kavramlarının anlamlarını sözlükten bulup öğreniniz. Bu ifadelerin içinde yer aldığı birer cümleyi defterinize yazınız.

Görsel 2.10: Müslümanlar, ramazan ayında heyecanla iftar vaktini beklerler.

(1) Tirmizi, İman, 8

(2) Tirmizi, Taharet, 1; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, C 3, s. 341

(3) Buhari, Teheccüd, 6

(4) bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 290

Akıllı, ergenlik çağına ulaşmış, sağlıklı Müslümanlar ramazan ayında oruç tutmakla yükümlüdür. Kur'an-ı Kerim'de, **“Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakınmanız için oruç sizden öncekilere farz kılındığı gibi size de farz kılındı.”**⁽¹⁾ buyrulmuştur. Böylece oruç ibadetinin farz olduğu belirtilmiştir. Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav) de oruç ibadetinin önemini pek çok hadisinde ifade etmiştir. Bir hadisinde, **“Kim inanarak ve karşılığını Allah’tan bekleyerek ramazan orucunu tutarsa geçmiş günahları bağışlanır.”**⁽²⁾ buyurarak bizlere müjde vermiştir.

BİLGİ NOTU

Hasta olanlar, yolculuğa çıkanlar, çocuk emziren ve hamile olan kadınlar oruç tutmayabilirler. Bunlar tutamadıkları gün kadar orucu, ramazan ayından sonra uygun oldukları bir zamanda tutarlar. Buna **kaza orucu** denir. Oruç tutamayacak kadar yaşlı ve zayıf olanlar ile sürekli hastalığı bulunanlar, durumları uygunsa tutamadıkları her oruç için fidye verirler. **Fidye**, bir yoksulun bir günlük yiyeceği ya da bunun karşılığı olan paradır.

OKUMA

METNİ

BAYRAM SEVİNCİ

Tuttuk orucumuzu,
Ödedik borcumuzu,
Açtık avucumuzu,
Şükrederiz Allah’a.

Davullara vuruldu,
Bayram yeri kuruldu,
Dünyalar bizim oldu,
Şükrederiz Allah’a.

Dargınlarla barıştık,
Mutluluğu paylaştık,
Bayramlara eriştik,
Şükrederiz Allah’a.

Gökhan Evliyaoğlu,
Çocuk ve Dua, s. 33

Görsel 2.11: Bayramda büyüklerimizin elini öperiz.

(1) Bakara suresi, 183. ayet

(2) Buhari, İman, 28

Zekât Vermek

Dinî açıdan zengin sayılan Müslümanların sahip oldukları paranın ve malın belli bir miktarını yılda bir kez, Kur'an-ı Kerim'de belirtilen kişilere vermesi gerekir. Buna **zekât** denir.⁽¹⁾

Kur'an-ı Kerim'de zekât ibadetinin önemini ifade eden ayetler vardır. Bunlardan biri şöyledir: **“Namazı tam kılın, zekâtı hakkıyla verin, rükû edenlerle beraber rükû edin.”**⁽²⁾ Başka bir ayette de zekât ibadetiyle ilgili şu ifadeler yer alır: **“Namazı dos-doğru kılın, zekâtı verin. Kendiniz için her ne iyilik işlemiş olursanız Allah katında onu bulursunuz. Şüphesiz Allah bütün yaptıklarınızı görür.”**⁽³⁾ Zekât verenlerin Allah (cc) tarafından ödüllendirileceğini belirten bir ayette de şöyle buyrulur: **“...O namazı kılanlar, zekâtı verenler, Allah'a ve ahiret gününe inananlar var ya, işte onlara büyük bir mükâfat vereceğiz.”**⁽⁴⁾

Peygamberimiz (sav) zekâtın önemini hadislerinde ifade etmiştir. Örneğin bir hadisinde şöyle buyurmuştur: **“Allah, zekâtı ancak mallarınızın kalan kısmını temizlemek için farz kıldı...”**⁽⁵⁾ buyurmuştur. O, **“...Zekât, (kişinin Müslümanlığının) delilidir.”**⁽⁶⁾ hadisiyle de zekâtın önemini belirtmiştir.

Görsel 2.12: İslam dini sahip olunan malların zekâtlarının verilmesini emreder.

Zekât ibadeti, toplumda yardımlaşma ve dayanışmaya önemli katkıda bulunur. Toplumda yoksulluğun azalmasına katkı sağlar. Zor durumda olan ve maddi imkânı sınırlı insanların, ihtiyaçlarını karşılamasına yardımcı olur.

Hacca Gitmek

Müslümanlıkta yerine getirilmesi buyrulan temel ibadetlerden biri de hacdır. **Hac**, imkânı olan Müslümanların ihram^(*) giyerek belirli bir vakitte, Mekke'de bulunan Kâbe'yi ve diğer bazı kutsal yerleri usulüne uygun olarak ziyaret etmektir.⁽⁷⁾ Hacca gitmek İslam'ın beş temel esasından biridir. Haccın önemi Kur'an-ı Kerim'de ve hadislerde ifade edilmiştir. Örneğin bir ayette, **“...Yoluna gücü yetenlerin o evi haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır...”**⁽⁸⁾ buyrulur. Başka bir ayette de **“Haccı ve umreyi Allah için tam yapın...”**⁽⁹⁾ ifadesi yer alır.

(1) Dinî Terimler Sözlüğü, s. 398

(2) Bakara suresi, 43. ayet

(3) Bakara suresi, 110. ayet

(4) Nisa suresi, 162. ayet

(5) Ebu Davud, Zekât, 32

(6) İbni Mace, Taharet, 15

(*) İhram: Hac ibadeti sırasında hacıların giydiği iki parçadan oluşan dikişsiz beyaz giysidir.

(7) Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 210; Dinî Terimler Sözlüğü, s. 109

(8) Al-i İmran suresi, 97. ayet

(9) Bakara suresi, 196. ayet

Peygamberimiz (sav), hacın nasıl yapılacağını Müslümanlara açıklayıp öğretmiştir. Hacın önemini de hadislerinde sık sık belirtmiştir. Örneğin bir hadisinde, **“Ey insanlar! Hac size farz kılındı, haccedin...”**⁽¹⁾ buyurmuştur. Başka bir hadisinde de Müslümanlara şu müjdeyi vermiştir: **“...Kabul edilmiş bir hacın karşılığı ancak cennettir.”**⁽²⁾

ETKİNLİK

Aile büyüklerinizden ya da yakın çevrenizden hacca giden biri var mı? Varsa onunla konuşunuz. Hacca niçin gittiğini, orada nereleri ziyaret ettiğini ve neler hissettiğini öğrenip defterinize not ediniz.

BİLGİ NOTU

Sağlık sorunu olmayan, hac giderlerini karşılayabilecek ekonomik güce sahip zengin Müslümanlar, ömürlerinde bir kez bu ibadeti yapmakla yükümlüdürler. Hac için özgürlüğün kısıtlanmamış olması da gerekir.

Hacla ilgili bazı önemli bilgiler:

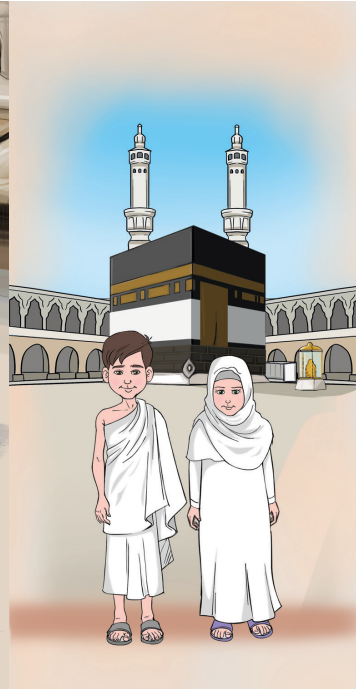
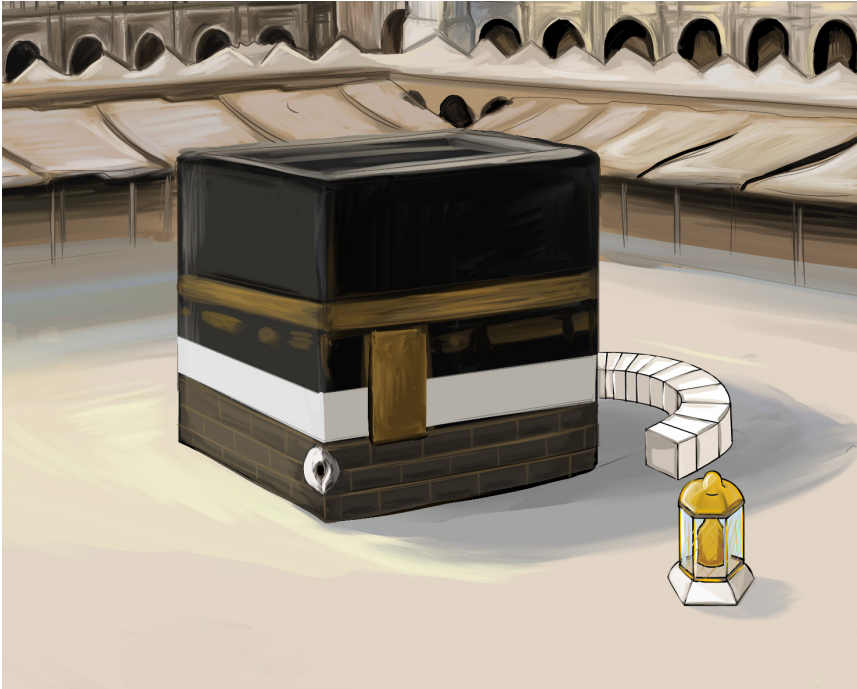
İslam'ın şartlarından biridir.

Zengin ve sağlıklı Müslümanlara farzdır.

Ömürde bir kez yapılması zorunludur.

Mekke'de yapılır.

Kâbe ve diğer bazı kutsal yerler ziyaret edilir.

Görsel 2.13: Hacda Müslümanlar, ihram denilen giysileri giyerek Mekke'de bulunan Kâbe'yi ziyaret ederler.

(1) Müslim, Hac, 412

(2) Tirmizi, Hac, 2

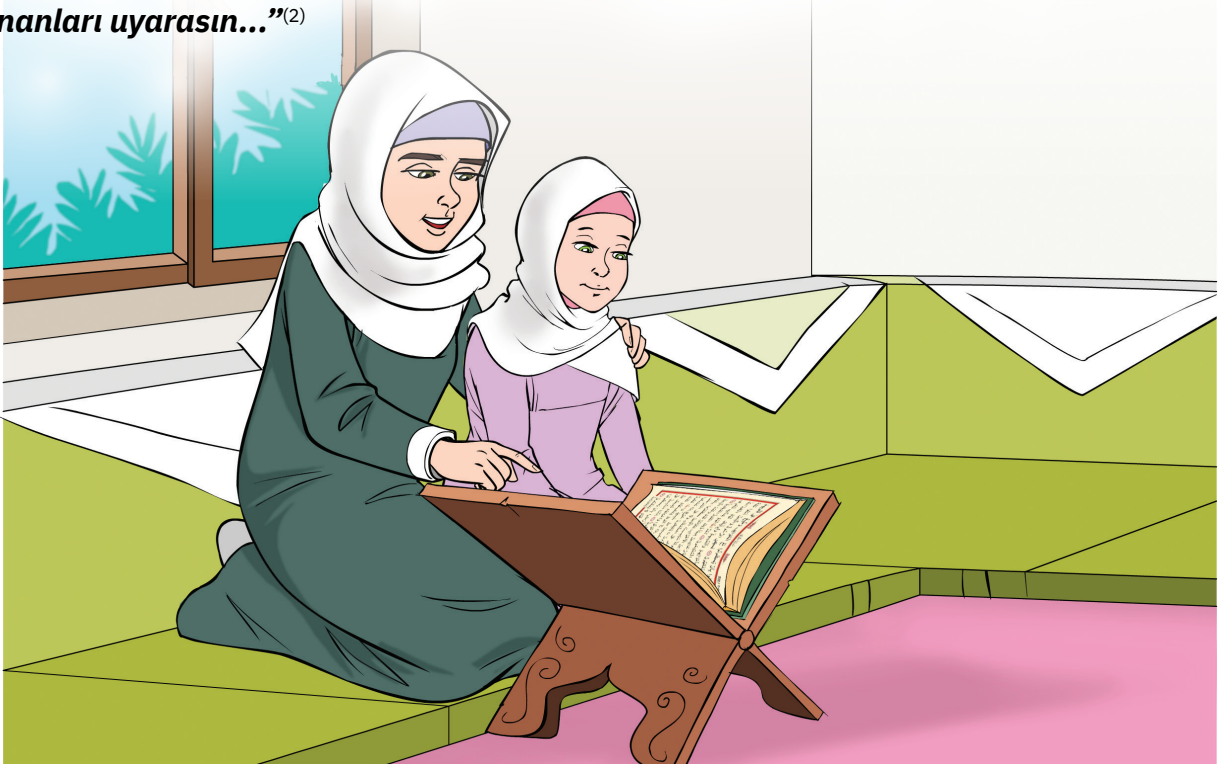
3. KUR'AN-I KERİM

Kur'an-ı Kerim nasıl bir kitaptır ve hangi özelliklere sahiptir?

Allah (cc), insanlara iyiyi ve doğruyu göstermek, onların mutlu ve huzurlu yaşamasını sağlamak üzere peygamberler aracılığıyla bazı kitaplar göndermiştir. Bunların sonuncusu Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an-ı Kerim bizim kutsal kitabımızdır. Dinimizin ilke ve esaslarını içeren temel kaynaktır. Bizler Allah'ın (cc) emir ve yasaklarını, yapmamızı istediği şeyleri ondan öğreniriz. Nelere inanmamız gerektiğini, hangi ibadetleri yapmakla yükümlü olduğumuzu bize Kur'an-ı Kerim açıklar. Kur'an-ı Kerim bize; Allah'a (cc), Peygamberimize (sav), diğer insanlara karşı sorumluluklarımızın neler olduğunu bildirir. Nasıl bir hayat yaşamamız gerektiğini öğretir. Uyulması gereken ahlak kuralları hakkında bilgiler verir. Bütün bu sebeplerle biz, kutsal kitabımızı okumaya, anlamaya, onun içindeki ilkelere uygun davranışlar sergilemeye önem veririz.

Kur'an-ı Kerim, Allah (cc) tarafından, Cebrail (as) adlı melek vasıtasıyla Hz. Muhammed'e (sav) indirilen bir kitaptır. Bir ayette şöyle buyrulur: **“Bu Kur'an, Allah'tan (indirilmiş olup) başkası tarafından uydurulmuş bir şey değildir. Ancak kendinden öncekini doğrulayan ve o kitabı açıklayandır. Onda şüphe yoktur. O, âlemlerin Rabbindendir.”**⁽¹⁾ Kur'an-ı Kerim ilk olarak Arapça konuşan bir topluma indirilmiştir. Dolayısıyla onun dili Arapçadır. Bu durum bir ayette şöyle belirtilir: **“Böylece biz sana Arapça bir Kur'an vahyettik ki şehirlerin anası olan Mekke'de ve çevresinde bulunanları uyarasın...”**⁽²⁾

Görsel 2.14: Allah (cc), Kur'an'ı okuyup anlamamız ve içindekilere uymamız için göndermiştir.

(1) Yunus suresi, 37. ayet

(2) Şûra suresi, 7. ayet

Kur'an-ı Kerim, insanlar onu okusun ve anlasın diye indirilmiştir. Bir ayette şöyle buyrulur: **“Bu Kur'an, ayetlerini düşünsünler ve akıl sahipleri öğüt alsınlar diye sana indirdiğimiz mübarek bir kitaptır.”**⁽¹⁾ Kur'an-ı Kerim'de, insanları doğru yola iletecek ilke ve esaslar yer alır. Zaten kutsal kitabımızın amacı, insanların doğru yolu bulmasını ve bu yola uymasını sağlamaktır. Bir ayette şöyle buyrulur: **“Şüphesiz ki bu Kur'an en doğru yola iletir; iyi davranışlarda bulunan müminlere, kendileri için büyük bir mükâfat olduğunu müjdeler.”**⁽²⁾

Kur'an-ı Kerim, tüm insanlara hitap eden evrensel bir ilahi kitaptır. Yüce kitabımızın hemen hemen dünyadaki tüm dillere tercümesi yapılmıştır. Kur'an-ı Kerim'in başka dillere yapılan tercümesine **meal** denir. Örneğin Kur'an-ı Kerim'in, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yapılan ve basılan Türkçe mealı vardır. Bizler Kur'an-ı Kerim'in Türkçe meallerini okuyabilir, böylece dinimizin ilkelerini, Allah'ın (cc) bizden istediklerini öğrenebiliriz.

Görsel 2.15: Kur'an, diğer dillere olduğu gibi Türkçeye de çevrilmiştir.

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“İşte bu (Kur'an), kendisiyle uyarılsınlar, Allah'ın ancak bir tek tanrı olduğunu bilsinler ve akıl sahipleri iyice düşünüp öğüt alsınlar diye insanlara (gönderilmiş) bir bildiridir.”

(İbrahim suresi, 52. ayet)

Kur'an-ı Kerim'in mesajları, emir ve yasakları tüm insanlara yöneliktir. Yüce kitabımız ırk, renk ve milliyet ayrımı gözetmeden tüm insanlar için gönderilmiştir. Onun ortaya koyduğu ilkeler tüm zamanlar için geçerlidir. Dolayısıyla Kur'an-ı Kerim, evrensel bir ilahi kitaptır.

(1) Sad suresi, 29. ayet

(2) İsra suresi, 9. ayet

BİLGİ NOTU

Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'e (sav) 610 yılının Ramazan ayının Kadir Gecesi'nde indirilmeye başlandı. O, Peygamberimize (sav) bütün bir kitap hâlinde verilmeyi. Bölümler hâlinde indirildi. Onun indiriliş süreci yaklaşık olarak yirmi üç yıl sürdü. 610 yılında indirilmeye başlanan Kur'an, 632 yılında tamamlandı.

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“Sözlerin en doğrusu Allah'ın kitabı, yolların en güzeli de Muhammed'in yoludur...”

(Nesai, İydeyn, 2)

“Sizin en hayırlınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğretenidir.”

(Tirmizi, Fedailü'l-Kur'an, 15)

Peygamberimiz (sav), Allah (cc) tarafından kendisine indirilen ayetleri yazdırmıştır. Ayetlerin yazılı olduğu malzemeleri de bir arada toplayıp saklamıştır. İndirilen ayetleri birçok sahabe de ezberlemiştir. Böylece Kur'an hem yazılı olarak hem de ezberlenerek korunmuştur.

Peygamberimiz (sav) zamanında Kur'an kitap hâline getirilmemiştir. Çünkü Hz. Muhammed (sav) hayatta olduğundan vahiyler indirilmeye devam ediyordu ve Kur'an henüz tamamlanmamıştı. Peygamberimiz (sav) vefat etmeden kısa bir süre önce ilahi vahiy sona erdi ve Kur'an tamamlandı.

Görsel 2.16: Kur'an, Allah'tan (cc) indirildiği şekliyle günümüze kadar ulaşmış evrensel bir kitaptır.

Hiz. Muhammed'den (sav) sonra Hiz. Ebu Bekir (ra) Müslüman toplumun önderi olmuştur. Sahabe arasında bulunan Kur'an-ı Kerim hafızlarının bir kısmı, yapılan savaşlarda şehit düşmüştü. Kur'an-ı Kerim'in indirildiği şekilde korunabilmesi Müslümanlar için çok önemliydi. Bu sebeple de çeşitli malzemelerde yazılı olan Kur'an-ı Kerim ayetlerinin iki kapak arasına alınması ve bir kitap hâline getirilmesi gerekiyordu. Bu gerekliliği dikkate alan Hiz. Ebu Bekir (ra), Kur'an-ı Kerim'in kitap hâline getirilmesi için bir komisyon oluşturdu. Yüce kitabımızı, Peygamberimiz (sav) zamanında yazan ve ezberleyen kişilerden oluşan bu komisyon, yaptığı çalışmayla Kur'an-ı Kerim ayetlerini iki kapak arasında topladı. Bu nüshaya **Mushaf** adı verildi.

BİLGİ NOTU

Hiz. Ebu Bekir'in (ra) vefatından sonra Müslüman toplumun önderi önce Hiz. Ömer (ra), sonra da Hiz. Osman (ra) oldu. Müslümanlık, Hiz. Osman (ra) zamanında Arap olmayanlar arasında da hızla yayıldı. İslam toprakları genişledi. Müslümanların sayısı çok fazlaydı ancak Kur'an bir taneydi. İnsanların elinde Kur'an olmadığından yüce kitabımızın okunuşunda da farklılıklar ortaya çıkmaya başlamıştı. Bütün bunlar göz önüne alınarak Kur'an, Hiz. Osman (ra) zamanında çoğaltıldı. Çoğaltılan Kur'anlar, Müslümanların yaşadığı belli başlı merkezlere gönderildi.

Görsel 2.17: Hiz. Osman'a (ra) ait olduğu ifade edilen bir Kur'an-ı Kerim (Topkapı Sarayı Müzesi-İstanbul)

Kur'an-ı Kerim belirli bir düzene sahiptir. Onun iç düzeni, Peygamberimiz Hiz. Muhammed (sav) tarafından belirlenmiştir.⁽¹⁾ Kur'an-ı Kerim'den faydalanırken zorlukla karşılaşmamak için yüce kitabımızın iç düzeni hakkında bilgi sahibi olmamız önem taşır. Kur'an-ı Kerim'in iç düzeni ile ilgili bilgi edinmek için de bazı kavramları bilmemiz gerekir. Bu kavramların başında ayet, sure ve cüz gelir.

(1) bk. Abdulhamit Birışık, "Kur'an" TDV İslam Ansiklopedisi, C 26, s. 383-384

Ayet

Sonu ve başı belli olan, uzun veya kısa, birkaç harften, bir ya da daha fazla kelimeden veya cümleden oluşan Kur'an-ı Kerim ifadelerine **ayet** denir.⁽¹⁾ Kur'an-ı Kerim'de toplam 6236 ayet bulunmaktadır. Kur'an'daki en kısa ayet iki harften oluşur. Örneğin Tâhâ suresinin ilk ayeti tâ-hâ diye başlar ve iki harften meydana gelir. Bakara suresinin 282. ayeti ise Kur'an-ı Kerim'in en uzun ayetidir. Bu ayetin uzunluğu bir sayfayı bulmaktadır. Ayetlerin sonuna, kendisinden sonraki ayetten ayrı olduğunu belirtmek için işaret konur. Bu işarete **durak** denir. Durak işaretinin içinde, ayetin numarası yazılıdır.

Kur'an-ı Kerim'de yer alan ayetlerin sıralanışı, melek Cebrail'in (as) bildirdiği şekilde, Peygamberimiz (sav) tarafından yapılmıştır.⁽²⁾ Kur'an-ı Kerim'in ilk indirilen ayetleri, Alâk suresinin ilk beş ayetidir. İlk ayet, **"Oku!"** emriyle başlar.

Görsel 2.18: Kur'an'daki ayetlerin sıralaması, Peygamberimiz (sav) tarafından yapılmıştır.

ETKİNLİK

Kur'an-ı Kerim'in, istediğiniz iki sayfasını açınız. Bu sayfalarda kaç ayet olduğunu belirleyiniz.

BİLGİ NOTU

Kur'an-ı Kerim'de yer alan bazı ayetlerin özel isimleri vardır. Örneğin Bakara suresinin 255. ayeti, "Ayetelkürsi" olarak adlandırılmıştır.

Sure

Başı ve sonu belli, farklı sayıda ayetlerden oluşan Kur'an-ı Kerim bölümlerine **sure** denir.⁽³⁾ Kur'an-ı Kerim'de 114 sure bulunmaktadır.

(1) Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 44

(2) bk. Abdulhamit Birişik, "Kur'an" TDV İslam Ansiklopedisi, C 26, s. 384

(3) Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 599

Surelerin her birinin bir ismi vardır. Bazen surede geçen bir kelime veya isim, surenin adı olmaktadır. Bazen de sure, adını içinde anlatılan bir olaydan ya da konudan almaktadır. Örneğin Hud suresi Hud Peygamber’den (as) söz ederken Yusuf suresi Yusuf Peygamber’in (as) hayatını konu edinir. Kâfirûn suresi, **“De ki ey kâfirler!”** diye başladığı için bu adı almıştır. Lokman suresi, içinde Hz. Lokman’ın (as) oğluna verdiği öğütler yer aldığı için bu adla anılmıştır.

Görsel 2.19: Kur'an-ı Kerim surelerden meydana gelir.

Kalem suresinde kaleme yemin edilerek başlanır, Cuma suresinde cuma namazının önemiyle ilgili ayetler yer alır. Müminun suresinde müminlerin, Münafikun suresinde münafıkların bazı özellikleri konu edilir.

Bazı surelerin birden fazla adı olabilmektedir. Örneğin Tevbe suresinin diğer adı Berae suresidir. Muhammed suresi, Kital suresi olarak da adlandırılır.

Ayetler gibi surelerin Kur'an-ı Kerim'deki sıralaması da Peygamberimiz (sav) tarafından yapılmıştır.⁽¹⁾

Kur'an-ı Kerim, Fatiha suresi ile başlar, Nâs suresiyle de sona erer.

Kur'an-ı Kerim'in ayetleri gibi surelerinin de uzunlukları birbirinden farklıdır.

En uzun sure Bakara suresidir. Bu sure toplam 286 ayettir. Kur'an-ı Kerim'in en kısa suresi Kevser suresidir. Kevser suresi üç ayetten oluşur.

Bütün surelerin başında besmele bulunur. Sadece Tevbe suresinin başında besmele yer almaz.

Kur'an-ı Kerim'in iç düzeni ile ilgili bir video

ETKİNLİK

Kur'an-ı Kerim'in ilk on suresinin adını öğrenerek aşağıya yazınız.

1. sure

Fatiha

2. sure

3. sure

4. sure

5. sure

6. sure

7. sure

8. sure

9. sure

10. sure

(1) bk. Abdulhamit Birişik, "Kur'an" TDV İslam Ansiklopedisi, C 26, s. 384

Cüz

Kur'an-ı Kerim'in yirmi sayfadan oluşan otuz bölümünden her birine **cüz** denir.⁽¹⁾ Kur'an-ı Kerim'de otuz cüz bulunmaktadır ve Kur'an-ı Kerim yaklaşık 600 sayfadan meydana gelmektedir.

Kur'an-ı Kerim'i baştan sona ezberlemek isteyenler, ezberlerini cüzler hâlinde yapmaya önem vermişlerdir. Böylece Kur'an-ı Kerim'in cüzlere ayrılması, onun ezberlenmesinde kolaylık sağlamıştır.

Müslümanlar arasında Kur'an-ı Kerim'in otuz günde okunup tamamen bitirilmesi yani mukabele okuma anlayışı yaygındır. **Mukabele**, Kur'an-ı Kerim'i bir kişinin sesli olarak okuması, başka kişilerin de okuyan kişiyi, önlerinde bulunan Kur'an'ı açarak takip etmesidir.⁽²⁾ Ramazan ayının Kur'an-ı Kerim ayı olarak nitelendirilmesi ve bu ayda Kur'an-ı Kerim'in hatmedilmesi arzusu da İslam toplumlarında yaygın olarak görülmektedir. Ayrıca bazı camilerde hatimle teravih namazı kılma uygulaması yapılmaktadır. Kutsal kitabımızın cüzlere ayrılması, bütün bu uygulamaların yerine getirilmesinde kolaylık sağlamıştır.

Kur'an-ı Kerim'de, cüzlerin başladığı sayfaların kenarında cüz gülü denilen bir işaret bulunur. Bu işaretin içinde de o cüzün numarası yazılıdır.

Görsel 2.20: Cüzlerin başladığı sayfada cüz gülü bulunur.

BİLGİ NOTU

Kur'an konusunda bilinmesinde fayda olan bazı kavramlar vardır. Mukabele, hatim ve hafız bunlardandır.

Hafız: Kur'an-ı Kerim'i baştan sona ezberleyen kimsedir.

Hatim: Kur'an-ı Kerim'i, ilk sure olan Fatiha'dan başlayıp son sure olan Nâs sure-sine kadar tek başına veya cemaatin huzurunda yüzünden veya ezberden okumak demektir.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 114, 127)

4. BİR DUA TANIYORUM: AMENTÜ DUASI VE ANLAMI

Amentü duası, her Müslüman'ın iman etmesi gereken temel inanç esaslarını içeren bir duadır. Amentü duasında belirtilen iman esasları gerek Kur'an-ı Kerim'de gerekse Peygamberimizin (sav) hadislerinde yer alan imanın şartlarının bir tekrarı niteliğindedir. Müslüman olarak bizler bu duayı öğrenmeye ve ezberlemeye gayret eder, onun içerdiği esaslara da gönülden iman ederiz.

(1) Dinî Terimler Sözlüğü, s. 54

(2) Dinî Terimler Sözlüğü, s. 247

ÂMENTÜ DUASI

أَمَنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ ۖ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۖ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ
وَشَرِّهِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى ۖ وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ ۖ أَشْهَدُ أَنْ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ۖ

Âmentü
duası ile
ilgili bir
video

OKUNUŞU	ANLAMI
Âmentü	Ben iman ettim;
Billâhi	Allah'a,
Ve melâiketihî	Meleklerine,
Ve kütübihî	Kitaplarına,
Ve rusûlihî	Peygamberlerine,
Velyevmilâhîri	Ahret gününe,
Ve bilkaderi hayrihî ve şerrihî minallâhi Teâlâ Velba'sü ba'delmevte haqqun	Hayır ve şerriyle kaderin Allah'tan olduğuna, öldükten sonra dirilmenin hak olduğuna.
Eşhedü ellâ ilâhe illallâh Ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve rasûlüh	Tanıklık ederim, bilir ve inanırım ki Allah'tan başka ilah yoktur ve yine tanıklık ederim, bilir ve inanırım ki Hz. Muhammed O'nun kulu ve peygamberidir.

ETKİNLİK

Amentü duasında boş bırakılan bölümleri tamamlayınız.

Amentü

Billâhi

.....

.....

.....

Vel yevmil âhîri

Ve bilkaderi minallahi Teâlâ vel ba'sü ba'del mevte haqqun

Eşhedü el ve eşhedü enne..... abdühû ve rasûlüh.

ÖĞRENDİKLERİMİZİ DEĞERLENDİRİYORUZ

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. İslam'ın şartları nelerdir? Söyleyiniz.
2. İmanın şartlarını söyleyiniz.
3. İlâhi kitaplarda ne gibi bilgiler yer alır? Örnekler veriniz.
4. Kur'an-ı Kerim'in özellikleri hakkında bilgi veriniz.
5. Kur'an-ı Kerim niçin indirilmiştir? Söyleyiniz.
6. Amentü duasını okuyunuz. Bu duanın konusu nedir? Belirtiniz.

B. Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. I. İyi insanları sever ve onlar için dua ederler.
II. Allah'ın (cc) emrinden çıkmazlar.
III. Onlara inanmak İslam'ın şartlarından biridir.
IV. Gözümüzle göremeyiz.

Meleklerle ilgili yukarıda verilen bilgilerden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I
 - B) I ve II
 - C) I, II ve III
 - D) I, II ve IV
2. Allah (cc) tarafından insanları iyiye ve doğruya yöneltmek için gönderilen son peygamber aşağıdakilerden hangisidir?
A) Hz. Muhammed (sav)
B) Hz. Musa (as)
C) Hz. Âdem (as)
D) Hz. Yusuf (as)
 3. "Lâ ilâhe illallah, Muḥammedürresulüllâh" sözüne ne denir?
A) Kelimeitevhit
B) Euzübesmele
C) Salavat
D) Tekbir

4. Aşağıdakilerden hangisi, kelime-i şehadette yer almaz?

- A) Eşhedü ellâ ilâhe illallah
- B) Abdühû ve resûlüh
- C) Muḥammedürresulüllâh
- D) Ve eşhedü enne Muhammeden

- 5.** I. Namaz kılmak
II. Meleklerle inanmak
III. Hacca gitmek
IV. Kitaplara inanmak

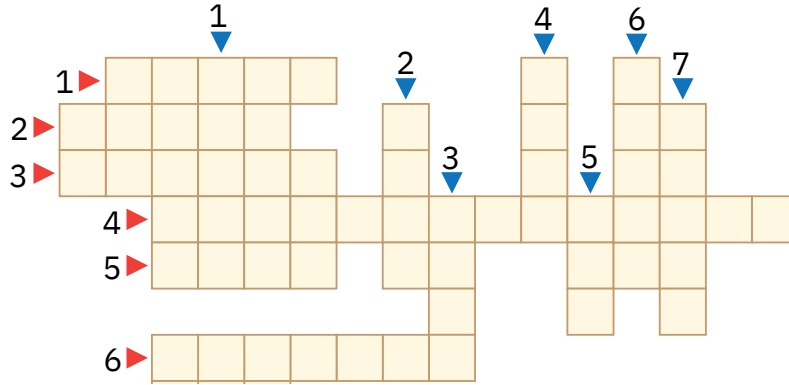
Yukarıdakilerden kaç tanesi imanın şartları arasında yer alır?

- A) 1
- B) 2
- C) 3
- D) 4

C. Aşağıdaki bilgilerden doğru olanların başına “D”, yanlış olanların başına da “Y” yazınız.

- () Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi Fatiha suresidir.
- () Kur'an-ı Kerim'in son suresi Yasin suresidir.
- () Bütün ayetlerin uzunluğu aynıdır.
- () Kur'an-ı Kerim, Hz. Ebu Bekir (ra) zamanında kitap hâline getirilmiştir.
- () Kur'an-ı Kerim sadece Araplara indirilmiştir.
- () Kur'an-ı Kerim Arapça indirilmiştir.
- () Kur'an-ı Kerim son ilahi kitaptır.
- () Kur'an-ı Kerim'de 6236 ayet, 114 sure vardır.
- () Bir cüz otuz sayfadan oluşur.
- () En uzun sure Bakara, en kısa sure Kevser suresidir.
- () Dünya hayatından sonra başlayacak ebedî hayata ahiret denir.
- () Dinimize göre zengin ya da fakir herkesin zekât vermesi zorunludur.

Ç. Aşağıdaki bulmacayı çözünüz.

Soldan Sağa

1. Dinî açıdan zengin sayılan Müslümanların, sahip oldukları paranın ve malın belli bir miktarını yılda bir kez Kur'an-ı Kerim'de belirtilen kişilere vermesi.
2. Peygamberimizin (sav), "cennetin anahtarı" ve "dinin direği" olarak nitelendirdiği ibadet.
3. Allah'ın (cc) hoşnutluğunu kazanmak amacıyla ve O'nun emrini yerine getirmek için niyet edilerek belirli zamanlarda ve şekillerde yapılan iş ve davranışlar.
4. Her Müslümanın söylemesi ve içeriğine inanması gereken, İslam'ın şartlarından biri olan söz.
5. İmsak vaktinden iftar vaktine kadar, Allah (cc) için ve ibadet niyetiyle bir şey yemeyip içmeyerek yerine getirilen ibadet.
6. Orucun tutulduğu ay.

Yukarıdan Aşağıya

1. Allah'ın (cc) olmuş ve olacak şeyleri; zamanı, yeri, özellik ve nitelikleriyle birlikte önceden bilip takdir etmesi, belirlemesi.
2. Sonu ve başı belli olan, uzun veya kısa, birkaç harften, bir ya da daha fazla kelime-den veya cümleden oluşan Allah'ın (cc) sözleri.
3. Hz. Muhammed'in (sav) Allah'tan (cc) getirdiği hükümleri, bildirdiği ilkeleri tereddütsüz kabul etmek, bunların hak ve doğru olduğuna inanmak.
4. Başı ve sonu belli, farklı sayıda ayetlerden oluşan Kur'an Kerim bölümleri.
5. İslam'ın beş şartından biri olan, belirli bir vakitte, Mekke'de bulunan Kâbe'yi ve diğer bazı kutsal yerleri usulüne uygun olarak ziyaret etmek suretiyle yapılan ibadet.
6. Kutsal kitabımız.
7. Kur'an-ı Kerim'in indirildiği gece.

Ölçme ve
Değerlendirme
Soruları

3. ÜNİTE

EBA

Ünite Özeti

GÜZEL AHLAK

ÜNİTEMİZE HAZIRLANIYORUZ

1. Neden güzel ahlaklı bir insan olmalıyız? Aile büyüklerinizle bu konuda konuşunuz.
2. Güzel ahlakla ilgili bir ayet ve bir hadis öğrenip bunları defterinize yazınız.
3. Peygamberimiz (sav) ne gibi ahlaki özelliklere sahipti? Bu konuda bir araştırma yapınız.
4. Peygamberimizin (sav), anne baba hakkıyla ilgili bir hadisini öğrenip defterinize yazınız.
5. Komşuluk hakları nelerdir? Bu konuda aile büyüklerinizle konuşunuz.
6. Sevginin ve insanları sevmenin önemini anlatan bir şiir bularak defterinize yazınız.
7. Bir Kur'an-ı Kerim mealinden, Fatiha suresinin anlamını okuyunuz. Bu surede nelerden söz edildiğini defterinize yazınız.

1. DİN GÜZEL AHLAKTIR

“Müslüman güzel ahlaklı olur.” ifadesine katılır mısınız? Niçin?

Dinin emir ve yasaklarına, ortaya koyduğu ilkelere uyma konusunda duyarlı, titiz olan kimseler **dindar** olarak nitelendirilir. Dindar insan öncelikle inanç esaslarını gönülden benimsemeli; namaz, oruç, hac, zekât gibi ibadetleri yerine getirme konusunda özenli olmalıdır. Ancak bu yeterli değildir. Bunun yanı sıra dindar insanın güzel ahlaklı olması da gerekir. Çünkü din insanlara sadece inançlı olmayı, ibadetleri yerine getirmeyi emretmez. Onlardan, güzel ahlak ilkelerine uymalarını da ister.

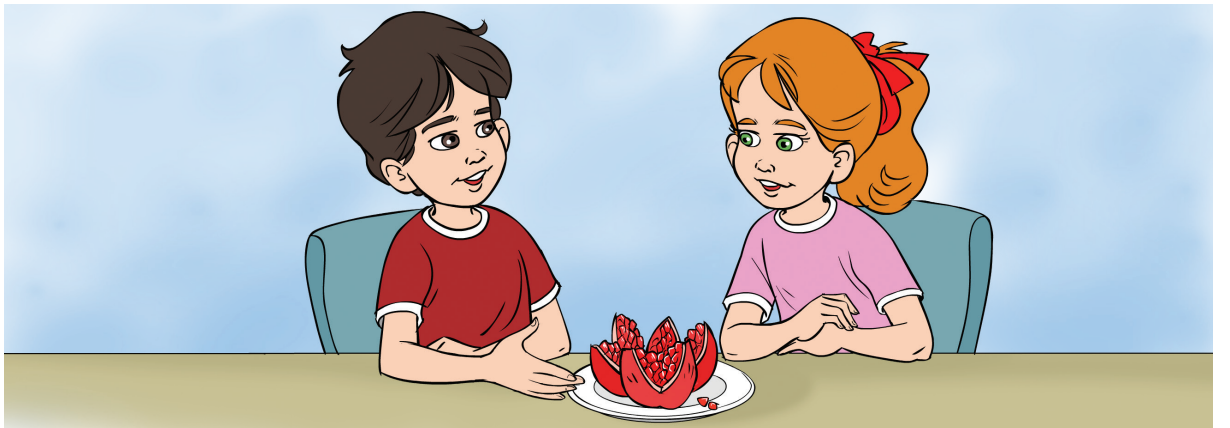
İslam dininde inanç ve ibadet esaslarının yanı sıra güzel ahlak ilkeleri de önemli bir yer tutar. Kur'an-ı Kerim'de, iyi bir insanda bulunması gereken özelliklerin neler olduğu belirtilir. İnsanlar doğru sözlü ve dürüst olmaya, fakirlere yardım etmeye, sabırlı olmaya, dürüst çalışmaya, tüm canlılara şefkat ve merhametle davranmaya yönlendirilir. Yüce kitabımızdaki birçok ayette iman, ibadet ve ahlakın iç içe olduğu görülür. Örneğin bir ayette şöyle buyrulur: **“...İyilik o kimsenin yaptığıdır ki Allah’a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara, peygamberlere inanır. (Allah’ın rızasını gözeterek) yakınlarına, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilenenlere ve kölelere sevdiği malından harcar, namaz kılar, zekât verir. Antlaşma yaptığı zaman sözlerini yerine getirir. Sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreder. İşte doğru olanlar, bu vasıfları taşıyanlardır. Müttakiler ancak onlardır!”**⁽¹⁾

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“...Yetimin malına, sadece en iyi tutumla yaklaşın; ölçü ve tartıyı adaletle yapın. Biz herkese ancak gücünün yettiği kadarını yükleriz. Söz söylediğiniz zaman yakınlarınız dahi olsa adaletli olun, Allah’a verdiğiniz sözü tutun. İşte Allah size, iyice düşünesiniz diye bunları emretti.”

(Enam suresi, 152. ayet)

Görsel 3.1: Dinimiz güler yüzlü ve paylaşımcı olmamızı ister.

(1) Bakara suresi, 177. ayet

Din, ahlaki ilkelere uyulmasını ister ve güzel davranışları emreder. Örneğin din doğru sözlü olmayı, dürüst davranmayı, zor durumda olana yardım etmeyi, yoksulları gözetmeyi buyurur. Anne, baba ve büyüklere saygılı olmak, akrabayı gözetmek, komşuya iyilik etmek de dinin emrettiği güzel davranışlara örnek verilebilir.

Din, bireye ve topluma zarar veren, insanlar arasındaki ilişkileri bozan kötü davranışları yasaklar. Örneğin din yalanı, iftirayı, başkalarını aldatmayı, insanlara haksızlık etmeyi, çevreyi kirletmeyi, hayvanlara kötü davranmayı yasaklar. İnsanlar dinin emrettiği güzel davranışları yapar, yasakladığı kötülüklerden de kaçınırlarsa güzel ahlaklı olurlar. Güzel ahlaklı bireylerden oluşan erdemli toplumlar da huzurlu ve mutlu yaşar.

ETKİNLİK

Aşağıya, güzel ahlaka uygun olan ve aykırı olan davranışlara örnekler yazınız.

Güzel ahlaka uygun
davranışlar:

Güzel ahlaka aykırı
davranışlar:

Dinimize göre Müslüman'ın, diğer konularda olduğu gibi güzel ahlak konusunda da örnek alacağı kişi Hz. Muhammed'dir (sav). Kalem suresinin 4. ayetinde, Hz. Muhammed'in (sav) yüce bir ahlak üzere olduğu belirtilir. Ahzab suresinde de **“Andolsun ki Resulullah, sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir örnektir.”**⁽¹⁾ ifadesi yer alır.

Hiz. Peygamber (sav) her zaman doğruyu söylerdi. Emanetleri korur, verdiği sözü tutardı. İnsanlara karşı son derece merhametliydi. Sıkıntı içinde olanlara yardım etmeyi severdi. O, başkalarını üzmemeye, incitmemeye özen gösterirdi. Güzel sözlü, güler yüzlü ve yumuşak huyluydu. İnsanlara sevgi ve saygıyla yaklaşır, herkese hak ettiği değeri verirdi. Peygamberimiz (sav) kendini beğenme, kıskançlık, yalan, dedikodu, iftira gibi kötülüklerden sakınma konusunda son derece titiz davranırdı. Haksızlığa karşı çıkardı. Güçlünün değil, her zaman haklının yanında olurdu.

(1) Ahzab suresi, 21. ayet

ETKİNLİK

“Arkadaşın sırrını, vermemek lazım ele,
Elinden geliyorsa kusurunu perdele.
Kurtar tutup elinden, köşeye sıkışanı,
Budur bu, hareketin mümine yakışanı.
Kötüyü duyan kulak, ayıbı izleyen göz,
Sorumludur sorumlu, bunu bilin düpedüz.”

Ahmet Mahir Pekşen, *Müjde ve Öğüt*, s. 51-52

Yukarıdaki dizelerde bize hangi ahlaki öğütler verilmektedir? Arkadaşlarınızla konuşunuz.

En güzel ahlaki özelliklere sahip olan Hz. Muhammed (sav), Müslüman'ın güzel ahlaklı olması gerektiğini sık sık ifade etmiştir. Çevresindekileri de her zaman güzel ahlak ilkelerine uymaya yönlendirmiştir. Örneğin bir gün sahabilerden Ebu Zerr'e (ra) şöyle öğüt vermiştir: **“Nerede olursan ol, Allah'a karşı sorumluluğunun bilincinde ol! Kötülüğün peşinden iyi bir şey yap ki onu yok etsin. İnsanlara da güzel ahlakın gereklerine uygun biçimde davran.”**⁽¹⁾ Hz. Muhammed (sav), hadisinde de peygamber olarak en önemli sorumluluklarından birini şöyle açıklamıştır: **“Ben ancak güzel ahlaki tamamlamak için gönderildim.”**⁽²⁾

Peygamberimiz (sav), hadislerinde sık sık ahlaki ilkelerden söz etmiştir. Örneğin bir hadisinde, **“Müslüman, dilinden ve elinden insanların güvende olduğu kişidir. Mümin ise insanların, canları ve malları konusunda (kendilerine zarar vermeyeceğinden) emin oldukları kişidir.”**⁽³⁾ buyurmuştur. Böylece Müslüman'ın, insanlara söz ve davranışlarıyla güven veren bir kişi olması gerektiğini ifade etmiştir.

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“Mümin, güzel ahlaki sebebiyle (gündüzlerini) oruçla, (gecelelerini) namazla geçiren kişinin derecesine ulaşır.”

(Ebu Davud, Edeb, 7)

Bizler Kur'an-ı Kerim'de yer alan ilkelere uymaya önem verir, Hz. Muhammed'in (sav) söz ve davranışlarını örnek alırsak güzel ahlaklı bir insan oluruz. Güzel ahlaklı insan olursak Allah (cc) bizi sever ve ödüllendirir. Ayrıca güzel ahlaklı bir kişi olursak insanların da sevgi ve saygısını kazanırız. Bütün bunlar da bizi mutlu eder.

(1) Tirmizi, Birr, 55

(2) Muvatta, Hüsnü'l-Hulk, 8

(3) Nesai, İman, 8

2. İNSANİ İLİŞKİLERİN TEMELİ: SEVGİ VE SAYGI

Bir insanın size değer verdiğini nasıl anlarsınız?

Bir toplum içinde çok sayıda insan yaşar. Bu insanların her birinin karakteri, düşüncesi, yaşam biçimi, ekonomik durumu, bilgi ve kültür düzeyi vb. özellikleri birbirinden farklı olabilir. İnsanlar arasında iyi ilişkilerin kurulabilmesi, toplumsal hayatın barış ve huzur içinde devam ettirilebilmesi için bireylerin önem vermesi gereken bazı değerler vardır. Bunların başında sevgi ve saygı gelir. Sevgi, insanları birbirine bağlayan en temel duygulardan biridir. Sevgi sayesinde insanlar arasında iyi ilişkiler, dostluklar kurulur.

İnsanları seven kişi, onlara karşı merhametli olur. Seven kişi sevdiklerini üzmeme, incitmemeye özen gösterir. Kalbi sevgi dolu olan kişiler başkalarını kıskanmaz, onların dedikodusunu yapmazlar. Böyle kişiler herkesin iyiliğini ister ve bunun için çalışırlar. Zor durumda olanlara yardım ederler. Sıkıntı çekenlerin durumuna üzüldür ve onlar için bir şeyler yapmaya çalışırlar. Sevgi, saygı ile beraber olursa daha anlamlı olur. Zaten sevgi ile saygı, birbiriyle sıkı ilişkisi olan duygulardır. İnsanları seven kişi, herkesin saygıya layık olduğunu bilir. Herkesin birtakım haklara sahip olduğunu unutmaz. Başkalarının haklarına saygılı olma konusunda titiz davranır. İnsanların inancına, düşüncelerine, yaşam biçimine saygı gösterir.

Herkes başkalarıyla ilişkilerinde sevgi ve saygıya önem vermelidir. Buna özen gösterilirse toplumda huzur ve mutluluk olur, insanlar arasında güzel ilişkiler gelişir. Bireyler arasında kardeşlik, yardımlaşma, dayanışma gibi güzel duygular yaygınlaşır. Bütün bunlar da toplumun birlik ve beraberliğini güçlendirir.

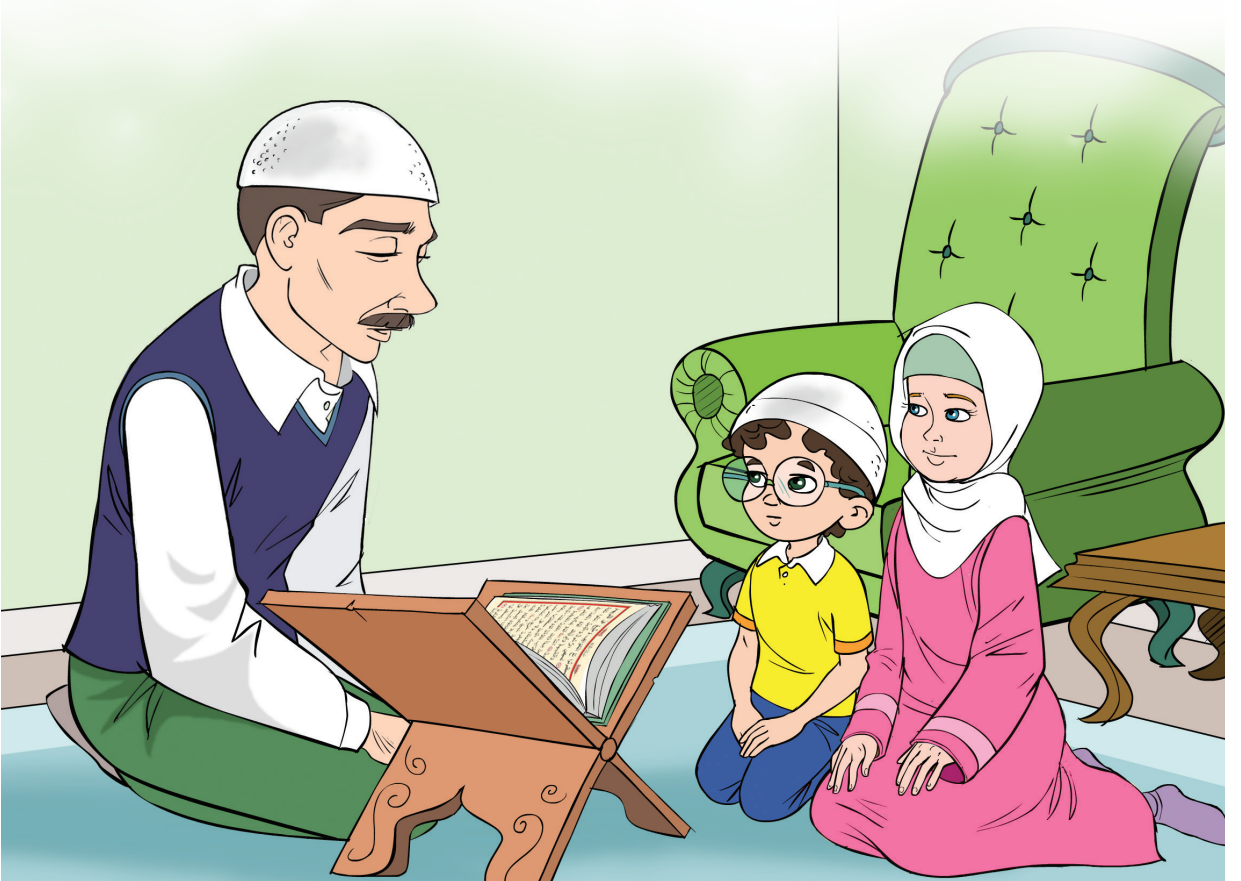

Anne Babayla İlişkilerde Sevgi ve Saygı

Hepimiz anne ve babamızı severiz. Çünkü onlar bizim hayattaki en yakınlarımızdır. Anne ve babamız bizim için hayatları boyunca pek çok fedakârlık yaparlar. Onlar bizim hayata gelmemize vesile olan kişilerdir. Dünyaya gözlerimizi açtığımız andan itibaren bizim iyiliğimiz için çalışırlar. Bizim sağlıklı olmamız, mutlu ve huzurlu yaşamamız için

her şeyi yaparlar. Yeme, içme, giyinme, barınma vb. ihtiyaçlarımızı karşılamaya çalışırlar. Anne ve babamız bizim eğitimli, bilgili, kültürlü, vatanına ve milletine faydalı kişiler olmamızı isterler. İyi bir eğitim almamız için gayret gösterirler. Onlar bizim iyi bir insan olmamıza da çok önem verirler. Bizleri; Allah'ını (cc) ve peygamberini tanıyan, dinini bilen, vatanını ve milletini seven bireyler olarak yetiştirmeye çalışırlar. Bizler ne yapsak onların hakkını ödeyemeyiz. Herkesin bunun bilincinde olması, anne ve babasına karşı saygılı davranması gerekir.

İslam dininde anne ve baba hakkının büyük önemi vardır. Dinimiz anne ve babamıza iyi davranmamızı ister. Onları üzecek, incitecek söz ve davranışlardan kaçınmamızı buyurur. İslamiyet anne ve babaya saygılı olmayı, onlara iyilik etmeyi, ikramda bulunmayı emreder. Kur'an-ı Kerim'de ve Peygamberimizin (sav) hadislerinde anne ve baba hakkının önemini ifade eden, onlara nasıl davranılmasını gerektiğini açıklayan çok sayıda ifade vardır. Örneğin bir ayette şöyle buyrulur: **“İnsana, anne ve babasına iyi davranmasını emrettik. Annesi onu zahmete katlanarak taşıdı ve zorluk çekerek doğurdu...”**⁽¹⁾ Başka bir ayette de insanlara şu uyarılar yapılır: **“(Ey Muhammed!) De ki: Gelin, Rabbinizin size haram kıldığı şeyleri okuyayım: O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anaya babaya iyi davranın...”**⁽²⁾

Görsel 3.2: Anne ve babamız, bizi manevi değerlerini bilen kişiler olarak yetiştirmeye çalışırlar.

(1) Ahkaf suresi, 15. ayet

(2) Enam suresi, 151. ayet

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Çünkü anası onu nice sıkıntılara katlanarak taşımıştır... (İşte bunun için) önce bana, sonra da ana-babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş ancak banadır.”

(Lokman suresi, 14. ayet)

Allah (cc), anne ve babamıza nasıl davranmamız gerektiği konusunda bizlere yol göstermektedir. Onlara merhametle yaklaşmamızı, güzel ve gönül alıcı sözler söylememizi istemektedir. Özellikle yaşlandıklarında onlara karşı daha özenli olmamız gerektiğini hatırlatmaktadır. Anne ve babamız için dua etmemiz gerektiğini belirtmektedir. Bununla ilgili olarak İsra suresi, bizlere şu öğütleri vermektedir: **“Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, anaya-babaya da iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa sakın onlara ‘Öf!’ bile deme; onları azarlama; onlara tatlı ve güzel söz söyle. Onlara merhamet ederek tevazu kanadını indir ve de ki: Rabbim! Tıpkı beni küçükken koruyup yetiştirdikleri gibi sen de onlara acı.”**⁽¹⁾

ETKİNLİK

Siz, anne ve babanız için nasıl dua ediyor, dualarınızda onlar için neler diliyorsunuz? Aşağıya, anne ve babanız için ettiğiniz dualarınızdan birini yazınız.

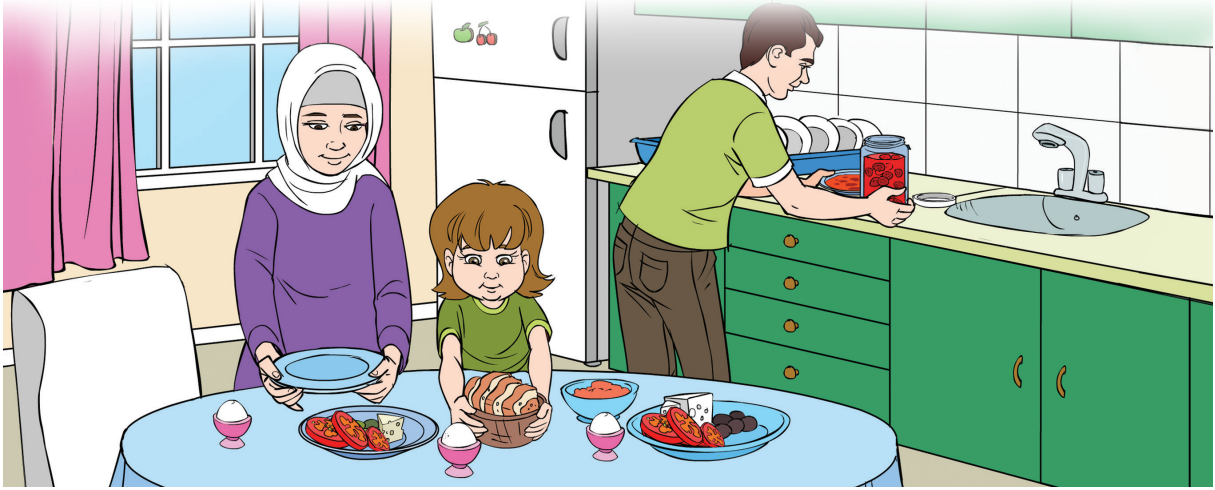
Hız. Muhammed (sav) de anne ve baba hakkı konusunda Müslümanları sık sık uyarmıştır. Allah (cc) katında en üstün davranışlardan birinin, anne ve babaya iyilik etmek olduğunu ifade etmiştir.⁽²⁾ Bir hadisinde, **“Büyük günahların en büyüğü, Allah’a ortak koşmak ile anne babaya isyan etmek ve eziyet etmektir.”**⁽³⁾ buyurarak insanları uyarmıştır.

(1) İsra suresi, 23-24. ayetler

(2) bk. Buhari, Tevhid, 48

(3) Buhari, Edeb, 6

Hız. Muhammed (sav), annemizi ve babamızı memnun etmenin, Allah'ın (cc) hoşnutluğunu kazanmamıza vesile olacağını belirtmiştir. Bir hadisinde, **“Rabbın hoşnutluğu, anne babanın hoşnutluğuna bağlıdır. Rabbın öfkesi ise anne babanın öfkesine bağlıdır.”**⁽¹⁾ buyurmuştur. Başka bir hadisinde de şunu söylemiştir: **“Anne baba, kişinin cennete girmesine vesile olacak kapılardan biridir. Bu kapıdan girme fırsatını kaybetmek ya da değerlendirmek artık senin arzuna kalmış!”**⁽²⁾

Görsel 3.3: Ev işlerinde anne ve babamıza yardım ederiz.

ETKİNLİK

Anne ve babanızla görüşerek aşağıya, onları memnun eden ve üzen sözlerinize, davranışlarınıza örnekler yazınız.

Anne ve babamı memnun eden söz ve davranışlarım:

BUNLARI DAHA SIK YAPACAĞIM!

Anne ve babamı üzen söz ve davranışlarım:

BUNLARI ARTIK YAPMAYACAĞIM!

(1) Tirmizi, Birr, 3

(2) Tirmizi, Birr, 3

OKUMA METNİ

ANNELER

Sevgileri katmer katmer,
Yüreğe takar anneler,
Yıllar yılı of demeden,
Bizlere bakar anneler,
Cennete akar anneler.

Uyumazlar geceleri,
Dilde ninni heceleri,
Olsa bile acıları,
Bizlere bakar anneler,
Cennete akar anneler.

Dillerinde dua, niyaz,
Gül sözlerden alırlar haz,
Dinlenmezler şöyle biraz,
Bizlere bakar anneler,
Cennete akar anneler.

*Celalettin Kurt,
Gül Yüzlü Çocuk, s. 26*

Görsel 3.4: Annemiz bizi sevgiyle büyütür.

Kardeşler Arasında Sevgi ve Saygı

Anne ve babamızla birlikte kardeşlerimiz de ailemizin bireyleridir. Onlar bize en yakın olan kişilerdir. Kardeşlerimizle aynı çatı altında yaşarız. Onlarla aynı sofrada yemek yeriz. Duygularımızı, düşüncelerimizi paylaşıyoruz. Gerektiğinde birbirimizin eşyalarını kullanırız. Sevinçli bir olay yaşadığımızda bunu kardeşlerimizle paylaşmaktan mutluluk duyarız. Bizi üzen bir durum olduğunda bunu kardeşlerimize anlatır, onlardan destek alırız. Kardeşlerimizin her zaman yanımızda olduğunu bilmek bize güç ve güven verir. Biz onlarla bir bütünün parçaları gibiyiz. Bir bütünün parçaları birbirine ne kadar bağlı olursa bütün o kadar kuvvetli olur. Bu sebeple kardeşlerimizle ilişkilerimiz çok iyi olmalıdır.

Bizler, Müslüman olarak insanlara iyilik yapmakla yükümlüyüz. İyilik yapmaya da en yakın kişilerden başlamamız gerekir. Peygamberimiz (sav) bu konuda bize tavsiye de bulunmuştur. Bir gün bir sahabe Peygamberimize (sav) gelerek “Kime iyilik edeyim? diye sormuştur. Hz. Peygamber (sav) ona şu cevabı vermiştir: **“Annene, babana, kız kardeşine, erkek kardeşine ve bunlardan sonra gelen yakınlarına iyilik et. Bu, yerine getirilmesi gereken bir görevdir. Bunlar, kendileriyle ilişkinin sürdürülmesi gereken yakınlardır.”**⁽¹⁾

Ağabeylerimize, ablalarımıza sevgi ve saygımızı hem sözlerimiz hem de davranışlarımızla göstermeliyiz. Onların sözlerini dinlemeli, öğüt ve uyarılarına kulak vermeliyiz. Onlara güzel söz söylemeliyiz. Ağabey ve ablalarımızı üzmemeli, onlara karşı sesimizi yükseltmemeliyiz. Küçük kardeşlerimize sevgi, şefkat ve merhametle yaklaşmalıyız. Onlara derslerinde ve diğer işlerinde yardımcı olmalı, yol göstermeliyiz. Kardeşlerimizi kötülöklere ve zararlı şeylere karşı korumalıyız. Yanlış bir davranışlarını gördüğümüzde kardeşlerimizi güzelce uyarmalıyız. Söz ve davranışlarımızla onlara örnek olmalıyız. Peygamberimiz (sav), **“Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüze saygılı davranmayan bizden değildir.”**⁽²⁾ buyurarak bizi bu konuda uyarmıştır.

Kardeşlerimizle her ne kadar çok yakın olsak da onların bizden farklı kişiler olduğunu unutmamalıyız. Kardeşlerimizin her konuda bizimle aynı düşünmesini beklememeliyiz. Onların kişilik özelliklerine, düşüncelerine, alışkanlıklarına, zevklerine, beğenilerine saygı duymalıyız. Saygıyı sadece ağabey ve ablalarımıza değil, küçük kardeşlerimize de göstermeliyiz. Böylece onlar da başkalarına saygılı olmayı öğrenirler.

Görsel 3.5: Kardeşler birbirlerine merhametle yaklaşmalı, yardım etmelidirler.

(1) Ebu Davud, Edeb, 28

(2) Tirmizi, Birr, 15

ETKİNLİK

Aşağıdaki şemaya, kardeşlerinize karşı nasıl davrandığınızı belirten örnekler yazınız.

1			3
2			4

Akrabalar Arasında Sevgi ve Saygı

Akrabalar, birbirine kan ya da evlilik yoluyla bağlı olan kimselerdir ve onların birbirlerine karşı birtakım sorumlulukları vardır. Herkes bu konudaki sorumluluklarını bilir ve o doğrultuda davranırsa akrabalar arasında iyi ilişkiler gelişir. Dinimizde akrabalık ilişkilerine önem verilir ve bu ilişkileri güzel bir şekilde sürdürmeye **sılayırahim** denir. İslamiyet akrabaların birbirleriyle iyi ilişkiler içinde olmasını ister. Akrabalık bağlarının koparılmamasını emreder. Allah (cc), Kur'an-ı Kerim'de bizi bu konuda şöyle uyarır: **“Ey insanlar!.. Rabbinize karşı gelmekten sakının. Kendisi adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah’a karşı gelmekten ve akrabalık bağlarını koparmaktan sakının. Şüphesiz Allah üzerinizde bir gözetleyicidir.”**⁽¹⁾ Peygamberimiz (sav) de aynı konuyla ilgili olarak şu uyarıyı yapar: **“Akraba ile ilişkisini kesen cennete giremez.”**⁽²⁾

(1) Nisa suresi, 1. ayet

(2) Buhari, Edeb, 11

Sevgili Peygamberimiz (sav), akraba hakkının önemini ve akrabaların birbirlerine nasıl davranması gerektiğini hadislerinde sık sık belirtmiştir. Bir hadisinde, **“Teyze, anne konumundadır.”**⁽¹⁾ buyurmuş, başka bir hadisinde de **“...Kişinin amcası, baba yarısıdır.”**⁽²⁾ buyurmuştur. Böylece akrabalar arasındaki yakınlığın önemine işaret etmiştir. Hz. Muhammed (sav) Müslümanlara, akrabalık ilişkilerine önem vermelerini öğütlemiştir. Bir hadisinde, **“Kim rızkının bollaşmasını... arzu ederse akraba ile ilişkisini sürdürsün!”**⁽³⁾ buyurarak Müslümanlara yol göstermiştir. Başka bir hadisinde de akrabalık ilişkileri konusunda özenli ve duyarlı davrananları cennetle müjdelemiştir. Bu konuyla ilgili bir hadisinde şöyle buyurmuştur: **“Ey insanlar! Selamı yayın, yemek yedin, sılayırahimin gereklerini yerine getirin, insanlar uyurken namaz kılın ve selamette cennete girin.”**⁽⁴⁾

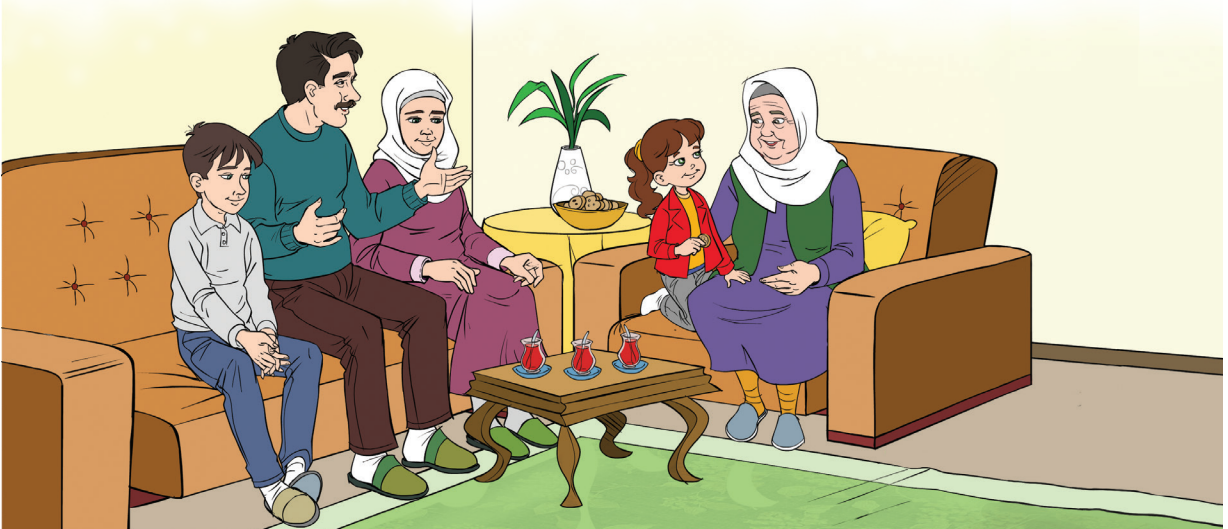
OKUYALIM

ÖĞRENELİM

Bir gün bir kişi, Peygamberimizin (sav) huzuruna geldi ve “Bana, yaptığımda cennete girmeme sebep olacak işleri haber ver.” dedi. Hz. Peygamber (sav) o kişiye şöyle yol gösterdi: **“Allah’a ibadet edersin ve O’na hiçbir şeyi ortak koşmazsın. Namazı kıalarsın, zekâtı verirsin, bir de sılayırahimi yerine getirirsin (akrabalarla ilişkilerini sürdürürsün).”**

(Buhari, Zekât, 1)

Bazı akrabalarımız bize gereken ilgiyi göstermeyebilir. Bu durumda küsüp onlarla ilişkiyi kesmek doğru davranış değildir. Peygamberimiz (sav) bu konuda bize şöyle yol göstermiştir: **“Sılayırahim yapan, akrabasından gördüğü iyiliğe iyilikle karşılık veren kimse değil, akrabası kendisine iyilik yapmayı bıraktığında dahi onlara iyilik yapandır.”**⁽⁵⁾

Görsel 3.6: Akrabayı ziyaret etmek, onların hatırlarını sormak dinimizin emridir.

(1) Tirmizi, Birr, 6

(2) Tirmizi, Menakıb, 28

(3) Buhari, Edeb, 12

(4) Tirmizi, Sıfatu'l-Kiyame, 42

(5) Buhari, Edeb, 15

ETKİNLİK

Aşağıdaki tabloda akrabalık ilişkileriyle ilgili yapılması gerekenlere örnekler verilmiştir. Sizce bu tabloya başka neler eklenebilir? Boş satırlara yazınız.

Akrabalarımızı ziyaret etmeye önem veririz.
Düğün, nişan, sünnet gibi mutlu zamanlarında akrabalarımızın yanında oluruz.
Evimize gelen akrabalarımıza güler yüzlü davranır, ikramlarda bulunuruz.
Akrabalarımız bizi çok fazla arayıp sormasa bile biz onları ararız.

Bizler akrabalarımızı severiz. Onlara sevgimizi söz ve davranışlarımızla ifade ederiz. Hasta olan akrabalarımızı zor zamanlarında yalnız bırakmayız. Onları ziyaret eder, kendilerine moral verir, şifa diler, dua ederiz. Akrabalarımıza her zaman saygılı davranırız. Özellikle yaşlı ve yalnız akrabalarımızı sık sık ziyaret ederiz. Onların hâl ve hatırını sorarız. Güzel sözlerle akrabalarımızın gönlünü alırız. Akrabalarımızın kişiliklerine, düşüncelerine saygı gösteririz.

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“Muhakkak ki Allah adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder; çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.”

(Nahl suresi, 90. ayet)

Komşular Arasında Sevgi ve Saygı

Komşular, evleri birbirine bitişik ya da yakın olan kişilerdir. Komşularımız arasında bize çok yakın olanlar da biraz uzak olanlar da vardır. Komşu olmak, birtakım hak ve sorumlulukları da beraberinde getirir. Çünkü komşular birbirleriyle yakın ilişki içinde olan insanlardır. Apartmanda, sokakta, caddede birbirleriyle sık sık karşılaşırlar. Komşular bazen çok yakın, bazen altlı üstlü otururlar. Bu sebeple de birbirlerine çok fazla ihtiyaç duyarlar. “Komşu komşunun külüne muhtaçtır.” atasözü bu durumu ifade

etmektedir. Bir komşunun yaptığı davranış diğer komşuları etkiler. Örneğin bir evde yaşanan huzursuzluktan ve yapılan gürültüden diğer komşular da rahatsız olur. Bu sebeple komşuların birbirlerine karşı davranışlarında özenli olmaları gerekir. Komşularının hak ve sorumluluklarını gözetmek her Müslüman'ın görevidir.

ETKİNLİK

“Ev alma, komşu al.” atasözü bize neyi anlatmaktadır?

Gerek yakın gerekse uzak komşularımızla iyi ilişkiler içinde olmak dinimizin emridir. Kur'an-ı Kerim'de bu konuda şöyle buyrulur: **“Allah’a ibadet edin ve O’na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya...iyilik edin.”**⁽¹⁾ Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav) de komşu hakkının gözetilmesi üzerinde önemle durmuş, bu konuda Müslümanları sık sık uyarmıştır. Örneğin bir hadisinde şöyle buyurmuştur: **“Allah’a ve ahiret gününe iman eden kişi misafirine ikram etsin. Allah’a ve ahiret gününe iman eden kişi komşusunu rahatsız etmesin. Allah’a ve ahiret gününe iman eden kişi ya hayır söylesin ya da sussun.”**⁽²⁾

Komşuluk ilişkisi her şeyden önce güvene dayanmalıdır. Komşular gerektiğinde birbirlerine evlerini, mallarını, çocuklarını emanet edebilmelidirler. Bu ve benzeri konularda komşular gönül rahatlığı ve güven içinde olmalıdırlar. Birbirlerine hiçbir şekilde zarar vermemelidirler. Peygamberimiz (sav) Müslümanları bu konuda şöyle uyarmaktadır: **“Komşusu, kötülüğünden emin olmayan kimse cennete giremez.”**⁽³⁾

Görsel 3.7: Komşular birbirine yakın oturan kişilerdir ve her zaman birbirlerine muhtaçtırlar.

(1) Nisa suresi, 36. ayet

(2) Ebu Davud, Edeb, 122-123

(3) Müslim, İman, 73

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

Bir gün bir sahabi, Peygamberimizin (sav) huzuruna geldi ve ona şu soruyu sordu: “Ey Allah’ın elçisi! Komşumun benim üzerimdeki hakları nelerdir?”

Hz. Muhammed (sav) ona şu cevabı verdi:

“Hastalandığında ziyaret etmen, öldüğünde cenazesini kaldırman, borç istediğinde borç vermek, muhtaç olduğunda ihtiyacını karşılamana, hayırlı işlerini tebrik etmen, musibet zamanlarında sabrı tavsiye etmendir...”

(Taberânî, Mu’cemü’l-Kebîr, C 19, s. 419)

Komşularımızla iyi ilişkiler içinde olmalıyız. Komşularımızı gördüğümüzde kendilerine güler yüzle selam vermeliyiz. Zaman zaman onları ziyaret edip hâl ve hatırlarını sormalıyız. Özellikle bayramlarda komşularımızı ziyaret etmeyi unutmamalıyız. İyi ve kötü günlerinde onların yanında olmalıyız. Düğün, nişan, sünnet vb. önemli günlerine bizi çağırdıklarında komşularımızın davetine katılmalıyız. Hasta olduklarında komşularımızı ziyaret etmeli, cenazeleri olduğunda onları yalnız bırakmamalıyız. Komşularımıza zaman zaman ikramlarda bulunmalıyız. Hz. Muhammed (sav) bir keresinde sahabeden Ebu Zerr’e (ra) şöyle öğüt vermişti: **“Çorba pişirdiğinde suyunu biraz fazla koy, sonra komşularına bak, uygun bir şekilde çorbandan onlara da ikram et.”**⁽¹⁾ Komşularımıza her zaman iyi davranmalıyız. Peygamberimiz (sav), **“...Allah katında komşuların en hayırlısı, komşusuna iyi davranandır...”**⁽²⁾ buyurarak bu konuda bize tavsiyede bulunmuş ve yol göstermiştir.

Görsel 3.8: Komşular birbirleriyle paylaşmaya önem vermelidirler.

(1) Müslim, Birr, 143

(2) Tirmizi, Birr, 28

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

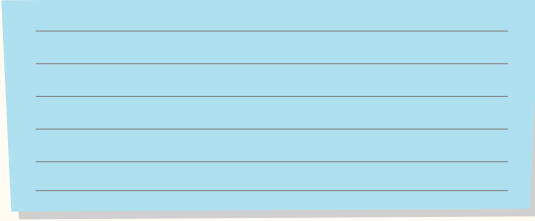
Peygamberimizin eşi Hz. Aişe (ra) bir gün Allah Resulü'ne (sav), “Ey Allah’ın elçisi! İki komşum var, bunlardan hangisine ikramda bulunayım?” diye sormuştur. Hz. Peygamber (sav) de **“Sana kapısı en yakın olana.”** buyurmuştur.

(Buhari, Hibe, 16)

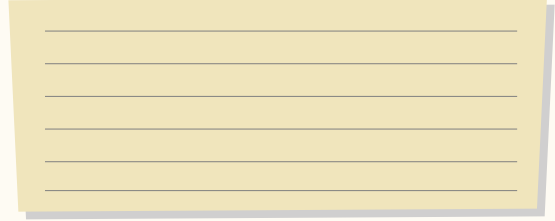
ETKİNLİK

Komşularınızın hangi davranışları sizi rahatsız eder, hangi davranışları memnun eder? Ailenizden de yardım alarak aşağıdaki şemaya ikişer örnek yazınız.

Komşularımızın beni memnun eden davranışları:

Komşularımızın beni rahatsız eden davranışları:

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

Peygamberimiz (sav) şöyle buyurdu:

“Cebrail (as), bana komşu hakkında o kadar çok tavsiyede bulundu ki onun, komşuyu komşuya mirasçı yapacağını düşündüm.”

(Buhari, Edeb, 28)

Arkadaşlar Arasında Sevgi ve Saygı

Allah (cc), insanı toplumsal bir varlık olarak yaratmıştır. Bu sebeple hepimiz insanlarla konuşmak, duygu ve düşüncelerimizi paylaşmak isteriz. Bunun sonucu olarak da çevremizdeki kişilerle arkadaşlıklar kurarız. Çocukluğumuzdan başlayarak hayatımızın her aşamasında dostlar ediniriz. Apartmanımızda, mahallemizde, okulumuzda kendimize yakın gördüğümüz kişilerle arkadaş oluruz. Arkadaşlarımızın olması bize mutluluk verir. Onlarla ders çalışır, oyun oynar; duygularımızı, düşüncelerimizi, hayallerimizi, isteklerimizi paylaşıyoruz. Arkadaşlarımız iyi ve kötü günümüzde bizim yanımızda olurlar. Onların varlığı bize güç verir ve kendimizi güvende hissetmemizi sağlar.

Arkadaşlık insan için çok önemlidir. Ancak kişi, arkadaş edinirken özenli davranmalıdır. İyi ahlaklı, güzel huylu kişilerle arkadaş olmalıdır. Kötü alışkanlıkları olan, dinî ve ahlaki değerleri önemsemeyen, kötü huylu kişilerle arkadaşlık etmemelidir. Çünkü kötü huy ve alışkanlıklara sahip arkadaşlar kişiyi kötülöklere yöneltir. Atalarımız “Körle yatan şaşş kalker.”, “Üzüm üzüme baka baka kararır.” gibi sözleriyle bu duruma dikkat çekmişlerdir. Peygamberimiz (sav) de **“Kişi, arkadaşının yaşayışı üzeredir. Bu sebeple her biriniz, kiminle dostluk ettiğine dikkat etsin.”**⁽¹⁾ buyurarak bizleri uyarmıştır.

İnsanlarla iyi ilişkiler kurmak, dostça geçinmek Müslüman’ın özelliklerindendir. Peygamberimiz (sav) bu durumu bir hadisinde şöyle açıklamıştır: **“Mümin cana yakın kişidir. (İnsanlarla) yakınlık kurmayan ve kendisiyle yakınlık kurulamayan kişide hayır yoktur.”**⁽²⁾ Öyleyse bizler çevremizdeki insanlarla güzel dostluklar, arkadaşlıklar kurmalıyız. İyi geçimli, yumuşak huylu bir insan olmalıyız.

Aile bireylerimize, akraba ve komşularımıza olduğu gibi arkadaşlarımıza karşı da birtakım sorumluluklarımız vardır. Bunların başında arkadaşlarımızı sevmek, onlara iyi davranmak gelir. Peygamberimiz (sav) bu konuyla ilgili bir hadisinde şöyle buyurmuştur: **“Allah katında arkadaşların en hayırlısı, arkadaşına karşı hayırlı davranandır...”**⁽³⁾ Arkadaşlarımızı severken hiçbir çıkar gözetmemeliyiz. Onları karşılıksız şekilde ve Allah (cc) için sevmeliyiz.

Görsel 3.9: Arkadaşlarımızla oyunlar oynar, güzel vakit geçiririz.

(1) Ebu Davud, Edeb, 16

(2) Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, C 2, s. 400

(3) Tirmizi, Birr, 28

ETKİNLİK

“Müminler birbirlerini sevmeye, birbirlerine merhamet ve şefkat göstermede bir vücudun organları gibidir. Nasıl ki vücudun bir organı rahatsızlandığında diğer organlar yüksek ateş ve uykusuzlukla bu rahatsızlığı hissediyorsa müminler de böyledir.”

(Müslim, Birr, 66)

Yukarıdaki hadisten, arkadaşlarımızla ilişkilerimiz konusunda ne gibi mesajlar çıkarabiliriz? Söleyiniz.

BİLGİ NOTU

Peygamberimiz (sav), insanlarla ilişkilerimizde önem vermemiz gereken bir temel ilkeye şöyle dikkat çekmiştir: **“Sizden biriniz, kendisi için sevip arzu ettiği şeyi din kardeşi için de arzu etmedikçe gerçek anlamda iman etmiş olmaz.”**

(Buhari, İman, 7)

Arkadaşlarımıza her zaman güler yüzlü davranmaya önem vermeliyiz. Onlara güzel sözler söylemeliyiz. Arkadaşlarımızın hatalarını, kusurlarını bağışlamalıyız. Bize kötülük edenlere bile iyi davranmalıyız. Böyle yapmak, insanların gönlünü kazanmamızı sağlar. Allah (cc) bu konuda şöyle tavsiyede bulunmaktadır: **“İyilikle kötülük bir olmaz. Kötülüğü en güzel bir şekilde sav. Bir de bakarsın ki seninle arasında düşmanlık bulunan kimse sanki sıcak bir dost oluvermiştir.”**⁽¹⁾

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“Kardeşinle tartışmaya girme, onunla (incitici biçimde) şakalaşma ve ona yerine getiremeyeceğin sözü verme.”

(Tirmizi, Birr, 58)

Arkadaşlarımızla ilişkilerimizde yumuşak huylu ve anlayışlı olmaya özen göstermeliyiz. Onları incitecek, üzecek söz ve davranışlardan kaçınmalıyız. Arkadaşlarımıza karşı her zaman iyi niyetli olmalı, onların sevmediği şakaları yapmamalıyız. Arkadaşlarımızın kusurlarını örtmeli, arkalarından konuşmamalıyız. Paramızı, yiyeceklerimizi, eşyalarımızı gerektiğinde arkadaşlarımızla paylaşmalıyız. Arkadaşlarımıza saygılı olmalıyız. “Her zaman benim dediğim olsun.” anlayışının yanlış olduğunu bilmeliyiz. Konuşurken onların sözünü kesmemeli, kendilerini dikkatle dinlemeliyiz. Arkadaşlarımızın görüş ve düşüncelerine, bizden farklı özelliklerine saygı duymalıyız.

(1) Fussilet suresi, 34. ayet

ETKİNLİK

Aşağıda verilen şemalardaki kutucuklara uygun davranışları içeren örnekler yazınız.

Arkadaşlarımla hoşuma giden söz ve davranışları:

1.

2.

3.

Arkadaşlarımla hoşlanmadığım söz ve davranışları:

1.

2.

3.

Öğretmenlerimizle İlişkilerimizde Sevgi ve Saygı

Çevremize baktığımızda toplumda bir iş bölümü olduğunu görürüz. Çevremizdeki herkes bir meslek dalında çalışır. İnsan, çalışması sonucunda hem kazanç elde eder, ihtiyaçlarını giderir ve geçimini sağlar hem de topluma faydalı olur. Her meslek sahibi, kendi alanında topluma bir hizmet sunar ve katkı yapar. Bu anlamda bütün meslekler önemlidir ve her mesleğin yeri ayrıdır. Ancak öğretmenlik tüm meslekler içinde ayrı bir öneme sahiptir. Çünkü diğer bütün meslek sahiplerini yetiştirenler öğretmenlerdir. Doktor, mühendis, avukat, işçi, memur, esnaf, çiftçi, kim olursa olsun herkesin hayatında öğretmenler çok önemli rol oynar. Öğretmenler toplumun mimarı sayılırlar ve toplum onların eseridir. Çünkü çevremizde yaşayan herkesi eğiten öğretmenlerdir.

Görsel 3.10: Öğretmenlerimiz en iyi şekilde yetişmemiz için çaba harcarlar.

Öğretmenlerimizin üzerimizde çok hakkı vardır. Çünkü onlar görevlerini severek ve fedakârca yerine getirirler. Bize her zaman sevgi ve merhametle yaklaşırlar. Bizleri iyiye, güzele ve doğruya yönlendirirler. Bizi kötülüklerden korumak için canla başla çalışırlar. Bir hata yaptığımızda hemen bize kızıp bağırılmazlar. Öğretmenlerimiz bize yanlışlarımızı gösterir, bunları düzeltmemiz için yardım ederler. Onlar bize okumayı, yazmayı ve daha bilmediğimiz pek çok şeyi öğretirler. Bizlere Allah (cc), Peygamber (sav), din, vatan, millet ve bayrak sevgisini aşılarlar. Eğitimli, bilgili, kültürlü, görgülü, saygılı bireyler olarak yetişmemiz için ellerinden gelen bütün çabayı gösterirler. Annemize, babamıza, büyüklerimize saygılı olmamız gerektiğini anlatırlar. Görgü ve ahlak kuralları hakkında bizi bilgilendirirler.

Bizler, üzerimizde büyük emekleri olan öğretmenlerimizi sever ve sayarız. Onlara sevgimizi, saygımızı söz ve davranışlarımızla gösteririz. Öğretmenlerimizi üzecek söz ve davranışlardan kaçınırız. Onların öğüt ve uyarılarını dikkate alırız. Öğretmenlerimizin söylediklerinin bizim yararımıza olduğunu hiçbir zaman unutmayız. Onların her zaman bizim iyiliğimizi istediğini, bunun için çaba harcadığını biliriz.

Güzel ahlakın hem birey hem de toplum için büyük önemi vardır. Güzel ahlaklı insanlar başkaları tarafından sevilir ve sayılırlar. Topluma örnek olurlar. İnsanlar böyle kişilere yakınlık duyar ve güvenir. Onlara saygı gösterir. Güzel ahlaklı insanlar hem başkalarının hem de Allah'ın (cc) sevgisini ve hoşnutluğunu kazanırlar. Böyle insanlardan oluşan toplumlarda iyilikler yaygınlaşır, kötülükler azalır. Herkes birbirine sevgi ve saygıyla yaklaşır. Ahlaki ilkelere uygun davranılan toplumlarda huzur, güven, barış, kardeşlik gibi güzellikler egemen olur. Bütün bu sebeplerle hepimiz güzel ahlaklı bir insan olmaya gayret etmeliyiz.

ETKİNLİK

Siz öğretmenlerinize nasıl davranıyorsunuz? Onlara sevgi ve saygınızı ifade etmek için neler yapıyorsunuz?

Görsel 3.11: Öğretmenlerimizle iyi ilişkiler içinde olmaya önem verimiz.

3. BİR SURE TANIYORUM: FATİHA SURESİ VE ANLAMI

Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi olan Fatiha suresi, Peygamberimizin (sav) Mekke'de yaşadığı dönemde indirilmiştir. Bu sure yedi ayettir. **Fatiha** kavramı, “açmak, bir şeyin evveli, baş tarafı, başlangıcı, giriş” anlamlarına gelir. Fatiha suresi, Kur'an-ı Kerim'in başında yer aldığı ve ilk sure olduğu için bu adla anılmıştır.

Fatiha suresi, bütün namazların her rekâtında ayakta iken okunan bir suredir. Duaların sonunda da “el Fatiha” denildiğinde de yine bu sure okunur. Beş vakit namazını kılan bir Müslüman, gün içinde kırk kez Fatiha suresini okumuş olur. Peygamberimiz (sav) bir hadisinde, **“Fatiha'yı okumayanın namazı olmaz.”**⁽¹⁾ buyurmuştur. Fatiha suresinde, Allah-insan ilişkisiyle ilgili önemli ilkeler yer almaktadır. Bu surede, Allah'ın (cc) bazı özelliklerinden söz edilmekte, O'ndan neler istenmesi gerektiği konusunda insana yol gösterilmektedir.

FATİHA SURESİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ۝
إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ۝ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝
صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ۝ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ۝

Fatiha
suresinin
okunuşu
ve anlamı
ile ilgili bir
video

OKUNUŞU	ANLAMI
Bismillâhırrahmânirrahîm.	Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla (başlarım).
Elhamdülillâhi rabbilâlemîn.	Hamd (övme ve övülme), âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.
Errahmânirrahîm.	O, Rahman'dır ve Rahîm'dir.
Mâliki yevmiddîn.	Ceza gününün (ahiret günü) mâlikidir.
İyyâke na'budü ve iyyâke nes-teîn.	(Rabbimiz!) Ancak sana kulluk ederiz ve yalnız senden yardım umarız.
İhdinassırâtalmüstakîm.	Bize doğru yolu göster.
Sırâtallezîne en'amte aleyhim Ğayrılmağdûbi aleyhim ve-leddâllîn. (Âmin.)*	Kendilerine lütuf ve ikramda bulundu- ğun kimselerin yolunu; gazaba uğra- mışların ve sapmışların yolunu değil!

(1) Müslim, Salat, 111

(*) “Âmin” ifadesi, surede yer almamaktadır. Bu ifade, duaların sonunda söylenen ve “Allah'ımı! Kabul et.” anlamına gelen bir sözdür.

ETKİNLİK

Aşağıda verilen bilgilerden hangileri Fatiha suresinde yer almaktadır? “✓” işaretiyle belirleyiniz.

Allah (cc) Rahman’dır ve Rahîm’dır.	✓
Allah (cc) her şeyi görür ve bilir.	
Sadece Allah’a (cc) hamdedilir.	
Allah (cc) sadece insanların değil tüm âlemlerin Rabbidir.	
Allah’tan (cc) başka hiçbir varlığa kulluk edilmez.	
Allah (cc) doğru yolu bulmamız için Kur’an-ı Kerim’i göndermiştir.	
İnsan, her zaman Allah’tan (cc) yardım dilemelidir.	
İnsan, doğru yolu bulmak için Allah’a (cc) dua etmelidir.	

Görsel 3.12: Namazda ayaktaiken Fatiha suresi okunur.

ÖĞRENDİKLERİMİZİ DEĞERLENDİRİYORUZ

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Din, bireyin güzel ahlaklı olmasına, toplumda ahlaki ilkelerin yaygınlaşmasına nasıl katkıda bulunur? Açıklayınız.
2. İslam dininin ahlaka verdiği önemi ayet ve hadislerle açıklayınız.
3. İnsani ilişkilerde sevgi ve saygının önemi hakkında bilgi veriniz.
4. Anne ve babamıza karşı sorumluluklarımız nelerdir? Açıklayınız.
5. Kardeşlerimizle ilişkilerimizde nelere özen göstermeliyiz? Söyleyiniz.
6. Komşuluk hakları nelerdir? Açıklayınız.
7. Öğretmenlerimize nasıl davranmalıyız? Belirtiniz.

B. Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. ***“Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Çünkü anası onu nice sıkıntılara katlanarak taşımıştır... (İşte bunun için) önce bana, sonra da ana-babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş ancak banadır.”***

(Lokman suresi, 14. ayet)

Yukarıdaki ayetten hangisi çıkarılamaz?

- A) Allah (cc), anne ve babamıza iyi davranmamızı emretmektedir.
- B) İnsan, anne ve babası için çok dua etmelidir.
- C) Anneler, evlatları için birçok sıkıntı ve zorluk çekmektedir.
- D) İnsan, anne ve babasına karşı minnet duymalı ve teşekkür etmelidir.

2. I. Akrabaları ziyaret etmek
II. Akrabalarla aynı evde yaşamak
III. Akrabalarla dayanışma içinde olmak
IV. Akrabaların sevinç ve üzüntüsünü paylaşmak

Yukarıdakilerden hangileri, akrabalarımıza karşı sorumluluklarımız arasında yer alır?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) I, II ve III
- D) I, III ve IV

3. “Üzüm üzüme baka baka kararır.” atasözü bize neyi anlatmaktadır?

- A) Arkadaşlar arasında yardımlaşmanın önemini
- B) Arkadaşların birbirinden etkilendiğini
- C) Arkadaşların birbirini sevmesi gerektiğini
- D) Arkadaşların birbiriyle iyi geçinmesi gerektiğini

4. “Küçüğümüze etmeyen, büyüğümüze davranmayan bizden değildir.”

(Tirmizi, Birr, 15)

Yukarıdaki hadiste eksik bırakılan bölümler, hangi seçenekte verilen ifadelerle doğru bir şekilde tamamlanır?

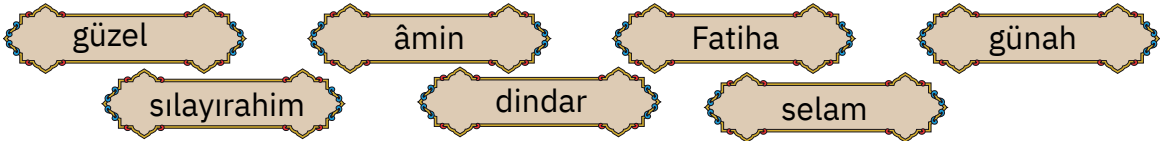
- A) yardım - merhametli
- B) merhamet - şefkatli
- C) merhamet - saygılı
- D) iyilik - merhametli

5. I. Arkadaşlarımızı çıkarımız için sevmek
II. Arkadaşlarımızla iyi geçinmek
III. Arkadaşlarımıza karşı saygılı olmak
IV. Arkadaşlarımıza karşı yumuşak huylu olmak

Yukarıdakilerden hangisi, arkadaşlık ilişkilerinde olmaması gereken bir durumdur?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

C. Aşağıdaki noktalı yerleri, verilen ifadelerle doğru bir şekilde tamamlayınız.

- Dinin emir ve yasaklarına ilkelerine, emir ve yasaklarına uyma konusunda titiz ve duyarlı davranan kimselere denir.
- Hz. Muhammed (sav) ahlakı tamamlamak için gönderildiğini belirtmiştir.
- Anne babaya karşı gelmek, onları üzme dinimize göre sayılır.
- Akrabalarla iyi ilişkiler kurmaya ve onları ziyaret etmeye denir.
- Namazların her rekâtında suresinin okunması gerekir.
- Duaların ve Fatiha suresinin sonunda söylenen ifadesi, “Allah’ım! Kabul et.” anlamına gelir.

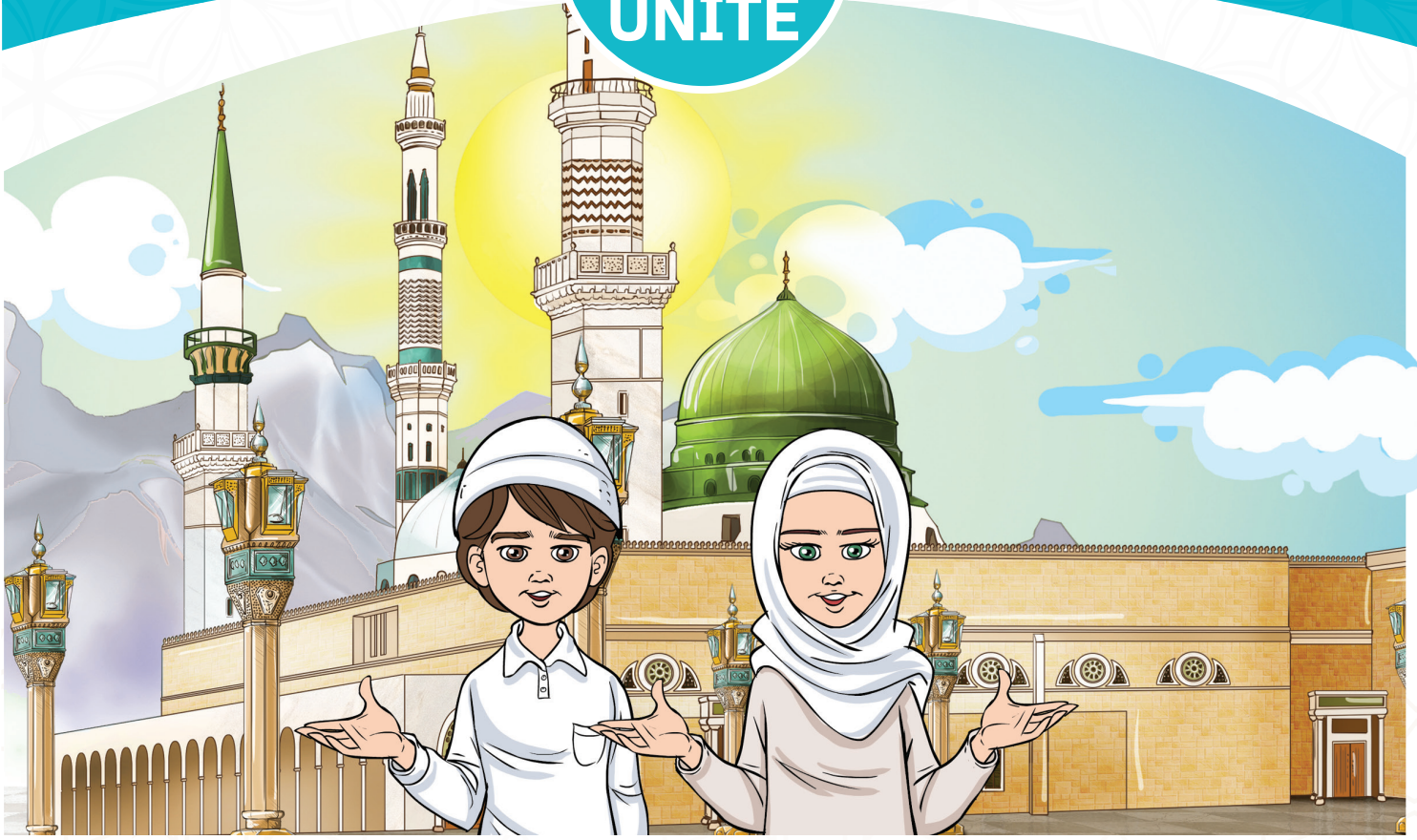
4. ÜNİTE

EBA

Ünite Özeti

HZ. MUHAMMED'İ TANIYALIM

ÜNİTEMİZE HAZIRLANIYORUZ

1. Mekke'nin Müslümanlar için neden önemli olduğunu araştırınız.
2. Hz. Muhammed'in (sav) aile büyükleri ve çocukluk dönemi hakkında genel ağ, Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) İslam Ansiklopedisi vb. kaynaklardan bir araştırma yapınız. Araştırmanızı görsellerle de destekleyiniz ve sunu hâline getiriniz. Hazırladığınız sunuyu sınıfınızda arkadaşlarınızla paylaşınız.
3. İslam'dan önce Mekke'de hangi dinî inançlar vardı? Bu konuyla ilgili bir araştırma yapınız.
4. Hz. Muhammed'in (sav) peygamberlikle görevlendirilmesi ne zaman ve nasıl olmuştur? Araştırınız.
5. Vahiy, hicret, ensar, muhacir ve sahabe kavramlarının anlamlarını öğrenip defterinize yazınız.
6. Salli ve Barik dualarını defterinize yazınız.

1. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) DOĞDUĞU ÇEVRE

Hiz. Muhammed'in (sav) doğumu hakkında neler biliyorsunuz?

Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav) Mekke'de dünyaya gelmiştir. Mekke, Medine ve Taif gibi önemli yerleşim yerlerinin bulunduğu bölge Hicaz bölgesi olarak adlandırılır. Dolayısıyla “Hz. Muhammed'in (sav) doğduğu çevre” denince akla, Mekke ve çevresi gelir. Mekke, Arap Yarımadası'ndadır ve günümüzde Suudi Arabistan'ın sınırları içinde bulunur. Yeryüzünün en eski yerleşim merkezlerinden biridir. Burası Kur'an-ı Kerim'de, “Şehirlerin anası” olarak da nitelendirilir.⁽¹⁾ Şimdi Hz. Muhammed'in (sav) doğduğu çevrenin dinî ve sosyal durumu hakkında genel hatlarıyla bilgi edinelim.

Sosyal Durum

Hiz. Muhammed'in (sav) doğduğu çevrede toplumsal hayat kabilecilik esasına dayanıyordu. **Kabile**, aynı atadan gelen, aralarında kan ve soy bağı bulunan insanlar topluluğuna denirdi. Her kabilenin bir başkanı olurdu. Kabile başkanı genellikle yaşlı, bilgili ve tecrübeli kişiler arasından seçilirdi. Kabileler, adını genellikle ortak ataları olan kişiden alırdı. Aynı kabileden olan insanlar arasında sıkı bir dayanışma vardı. Kabile üyeleri, haksız bile olsa kendi kabilesinden olan kişilere sahip çıkardı.

Peygamberimizin (sav) doğduğu ve içinde yaşadığı toplumda en önemli şeylerden biri, mümkün olduğunca çok erkek çocuk sahibi olmaktı. Çünkü bu durum toplumda üstünlük ve şeref vesilesi sayılırdı. Genel olarak Araplar kız çocuklarına değer vermezlerdi. Kız çocuğu sahibi olmaktan dolayı utanç duyarlar ve insanlardan kaçarlardı.

(1) bk. Enam suresi, 92. ayet

Görsel 4.1: Hz. Muhammed'in (sav) doğduğu şehir olan Mekke'nin günümüzden bir görünümü

BİLGİ NOTU

Kabile üyeleri bir arada bulunur, genel olarak aynı yerleşim bölgesinde yaşardı. Kabile ile bağı koparmak, can ve mal güvenliğınden de mahrum kalmak demektir. Hz. Muhammed'in (sav) doğduğu çevrede kabileler arasında kan davası vb. sebeplerden dolayı sık sık savaşlar da çıkardı.

(“Kabile”, TDV İslam Ansiklopedisi, C 24, s. 30-32)

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“Onlardan biri, Rahman'a isnat ettiği kız çocuğıyla müjdelence hiddetlenerek yüzü simsiyah kesilir.”

(Zuhuruf suresi, 17. ayet)

Erkek çocuklarını ise kız çocuklarından üstün tutarlardı. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: **“Onlardan biri, kız ile müjdelendiği zaman içi öfke ile dolarak yüzü simsiyah kesilir! Kendisine verilen kötü müjde (!) yüzünden halktan gizlenir. Şimdi onu, aşağılanmış olarak yanında tutacak mı, yoksa toprağa mı gömecek? Bak, ne kötü hüküm veriyorlar!”**⁽¹⁾

Arap toplumunda özgür olan bireylerin yanı sıra köleler de vardı. Kölelik toplumda oldukça yaygındı. Kölelere hiçbir hak verilmez, kötü davranılırdı. Onlar toplumun en alt tabakası olup pazarlarda para karşılığı alınır ve satılırdı.

Hz. Muhammed'in (sav) doğduğu çevrede bir kısım insanlar şehirlerde veya köylerde yerleşik bir hayat yaşırdı. Bunlara **hadari** denirdi. Hadariler; daha çok tarım, ticaret ve el sanatlarıyla uğraşırlardı. Toplumun bir bölümü ise göçebe bir hayat tarzını benimsemişti. Çöllerde ve vahalarda yaşayan, **bedevi** olarak adlandırılan bu kesim geçimini genellikle hayvancılıkla sağlardı. Bedeviler, otlak ve su bulmak amacıyla sık sık bir yerden başka bir yere göçerlerdi.

Arapların hayatında devenin önemli yeri vardı. Deve, uzun süre açlığa ve susuzluğa dayanabilen bir hayvan olması sebebiyle çöl şartlarının egemen olduğu Arap topraklarında vazgeçilmez bir yere sahipti. Ticaret vb. amaçlarla yapılan yolculuklarda en çok deve kullanılırdı.

Hz. Muhammed'in (sav) doğduğu çevrede şiir ve güzel söz söyleme sanatı olan hitabet oldukça ileri düzeydeydi. Mekke'de her yıl şiir yarışması yapılırdı.

Peygamberimizin (sav) yaşadığı toplumda haksızlık yaygındı. Haksız bile olsa güçlü olanın haklı sayıldığı bir anlayış egemendi. Toplumda içki, kumar, falcılık gibi kötülükler âdeta hayatın bir parçasıydı. Mekke'de insanların can ve mal güvenliği bulunmuyordu. Bütün bu olumsuzlukların yanı sıra Hz. Muhammed'in (sav) doğduğu çevrede cömertlik, misafire ikramda bulunmak gibi bazı olumlu tutum ve davranışlar da vardı.

Görsel 4.2: Arapların hayatında açlığa ve susuzluğa uzun süre dayanabilen devenin önemli bir yeri vardı.

(1) Nahl suresi, 58-59. ayetler

Dinî Durum

Haz. Muhammed'in (sav) doğduğu çevrede birçok yanlış inanç, anlayış ve uygulama vardı. Arap toplumunda Allah'ın (cc) bir olduğu anlayışına dayanan tevhit inancından uzaklaşmış, putperestlik yaygınlaşmıştı. Putperestlik, putlara tapmaya dayanan inanç biçimiydi. **Put**; insanların tapınmak amacıyla taştan, ağaçtan, madenden, topraktan vb. maddelerden yaptıkları heykellere deniyordu.⁽¹⁾ Arap Yarımadası'nda insanların çoğu, kendi elleriyle yaptıkları putlara tapıyordu. Putperestler putlar için adak adıyor, kurban kesiyorlardı. Putlara dua ediyor, onlardan yardım diliyorlardı. Putların kendilerine yardım edeceğine, yol göstereceğine inanıyorlardı. Putlardan erkek çocuk sahibi olmak, savaşlarda zafer kazanmak, zenginlik ve mal elde etmek, sağlık ve afiyet içinde olmak gibi dileklerde bulunuyorlardı.

Putperest Araplar Allah'a (cc) da inanıyorlardı. Mekkeli putperestler Allah'ın (cc) varlığını kabul ediyorlar; yeri, göğü, Güneş'i, Ay'ı vb. varlıkları O'nun yarattığını biliyorlardı. Kur'an-ı Kerim'de bu konuda şöyle buyrulur: ***“Andolsun eğer onlara, ‘Gökleri ve yeri kim yarattı, Güneş'i ve Ay'ı hizmetinize kim verdi?’ diye soracak olsan mutlaka ‘Allah.’ diyeceklerdir. O hâlde nasıl (haktan) döndürülüyorlar?”***⁽²⁾ Putperestler ahireti ve yeniden dirilişi kabul etmezlerdi.

Görsel 4.3: Kâbe ve çevresini gösteren eski bir gravür

(1) Dinî Terimler Sözlüğü, s. 295-296

(2) Ankebut suresi, 61. ayet

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“Gerçek şu ki onlara, ‘Gökleri ve yeri kim yarattı?’ diye soracak olsan tereddüt etmeden ‘Allah.’ derler. De ki: O hâlde söyler misiniz, Allah’ı bırakıp da taptığınız şu şeyler, Allah bana bir zarar vermek istese onun vereceği zararı önleyebilirler mi? Yahut o bana bir rahmet dilese onun rahmetini durdurabilirler mi?..”

(Zümer suresi, 38. ayet)

Putperestler, putların kendilerini Allah’a (cc) yaklaştıracığına inanıyorlardı. Putperestliğe dayanan inançlarını da **“...Biz onlara, sadece bizi Allah’a daha çok yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz...”**⁽¹⁾ diyerek gerekçelendiriyorlardı. Arap toplumunda her evde bir put bulunurdu. Kabilelerin kendilerine ait özel putları da vardı. Ayrıca Araplar, kutsal Kâbe’nin içini ve çevresini de putlarla doldurmuşlardı. Bu kutsal yapının içinde 360 civarında put yer almaktaydı.

Putperestler, Allah’ın (cc) varlığına inanıyorlar ancak O’na şirk koşuyorlardı. **Şirk**; Allah’a (cc) inanmakla birlikte başka varlıkları da tanrı kabul etmek, Allah’a (cc) başka bir varlığı denk görmek demektir. Bu şekilde inanan kişilere **müşrik** denir.⁽²⁾

Hiz. Muhammed’in (sav) doğduğu çevrede tek inanç putperestlik değildi. Toplumun belli bir kesimi de Hristiyanlık ve Yahudilik dinine inanıyordu. Mekke ve çevresinde Hanifler de önemli bir inanç grubuydu. Sayıları fazla olmayan Hanifler, Hiz. İbrahim Peygamber’in (as) öğrettiği tevhit inancını benimsemişlerdi. Onlar Allah’ın (cc) birliğine inanıyor, putlara tapmayı reddediyorlardı.

BİLGİ NOTU

Hiz. Muhammed’in (sav) doğduğu çevrede dinî, sosyal vb. açılardan birçok olumsuzluk söz konusuydu. Cehalet ve kötülük son derece yaygındı. Bütün bu sebeplerle Hiz. Muhammed’in (sav) peygamberliğinden önceki döneme **Cahiliye Dönemi** denilmiştir.

ETKİNLİK

Aşağıya Cahiliye Dönemi’nin genel özelliklerini yazınız.

(1) Zümer suresi, 3. ayet

(2) Dinî Terimler Sözlüğü, s. 268 ve 342

2. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) AİLESİ

Sizin aileniz kimlerden oluşmaktadır?

Hiz. Muhammed (sav), Mekke'nin tanınan, seçkin bir ailesinin ferdi olarak dünyaya gelmişti. Mekkeliler, onun aile bireylerini sever ve sayardı. Hiz. Muhammed'in (sav) ailesi denince akla; anne, babası ve aynı zamanda yetişmesinde emeği geçen kişiler gelir. Şimdi, Peygamberimizin (sav) aile bireylerini tanıyalım.

Babası

Peygamberimizin (sav) babası Abdullah'tır. Abdullah, Abdülmuttalip'in on erkek çocuğundan biriydi. Abdullah, Mekke'nin güzel ahlaklı ve temiz huylu delikanlılarından. Babası onu Vehb'in kızı Amine ile evlendirmiştir. Abdullah, evlendikten bir süre sonra ticaret yapmak amacıyla Şam yönüne gitmiştir. Ticaretle ilgili işlerini bitirdikten sonra Şam'dan ayrılmış ancak Mekke'ye ulaşmadan, Medine'de hastalanmıştır. Burada akrabalarının yanında bir ay kadar hasta hâlde yatmıştır. Abdullah'ın hastalandığını haber alan Abdülmuttalip, onu getirmek üzere büyük oğlu Haris'i Medine'ye göndermiştir. Ancak Haris Medine'ye ulaşmadan Abdullah vefat etmiş ve buraya defnedilmiştir. Abdullah vefat ettiğinde yirmi beş yaşındaydı ve bu sırada Amine Hiz. Muhammed'e (sav) hamileydi.⁽¹⁾

Annesi

Hiz. Muhammed'in (sav) annesi Amine'dir. Zühreoğulları kabilesinden seçkin bir aileye mensup olan Amine, Mekke'de temiz, iffetli ve güzel ahlaklı bir genç kız olarak bilinirdi. Onun babasının adı Vehb, annesinin adı ise Berre'dir. Amine, ailesinin onayıyla Abdülmuttalip'in oğlu Abdullah ile evlenmiştir. Ancak onların bu evliliği uzun sürmemiştir. Çünkü Amine'nin eşi Abdullah, evlendikten birkaç ay sonra genç yaşta vefat etmiştir. Bu sebeple Amine, biricik evladı Hiz. Muhammed'i (sav) babasız büyütüştür.⁽²⁾

Görsel 4.4: Hiz. Muhammed'in (sav) doğduğu evin yerinde günümüzde bir kütüphane bulunmaktadır.

(1) İbni Sad, Tabakatü'l-Kebîr, C 1, s. 83-87; Bekir Topaloğlu, "Abdullah", İslam Ansiklopedisi, C 1, s. 75-76

(2) İbni İshak, Hiz. Muhammed'in Hayatı, s. 88-89; Bekir Topaloğlu, "Amine", İslam Ansiklopedisi, C 3, s. 63-64

Dedesı

Hız. Muhammed'in (sav) dedesi Abdülmuttalıb'dır. Abdülmuttalıb'in asıl adı Şeybe'dir. Abdülmuttalıb ise onun lakabıdır. Abdülmuttalıb Mekke'nin başkanıydı. Üstün karakterli, iyi kalpli bir insandı. Halk onu sever, sözüne itibar eder ve kendisine güvenirdi. Abdülmuttalıb Allah'ın (cc) varlığına iman eder, putlara tapmaz, ahiret hayatına inanırdı. Torunu Hz. Muhammed'i (sav) çok severdi. Ondandır ayrı kalmaya dayanamazdı. Gittiği yerlere torununu da götürürdü. Abdülmuttalıb'in kendine ait bir döşegi vardı. O döşege, babalarına saygılarından dolayı oğulları oturmazdı. Peygamberimiz (sav) ise küçükken dedesinin yanına gelir ve onun döşegine otururdu. Amcaları onu uzaklaştırmak isteyince de Abdülmuttalıb, "Bırakın oğlumu!" der, Hz. Muhammed'in (sav) sırtını okşar ve "Bu oğlunun mutlaka bir şanı olacak." diye eklerdi. Abdülmuttalıb, seksen yaşını aşmış olduğu hâlde vefat etti. Onun ölümüne Hz. Muhammed (sav) çok üzüldü ve ağladı.⁽¹⁾

OKUMA

METNİ

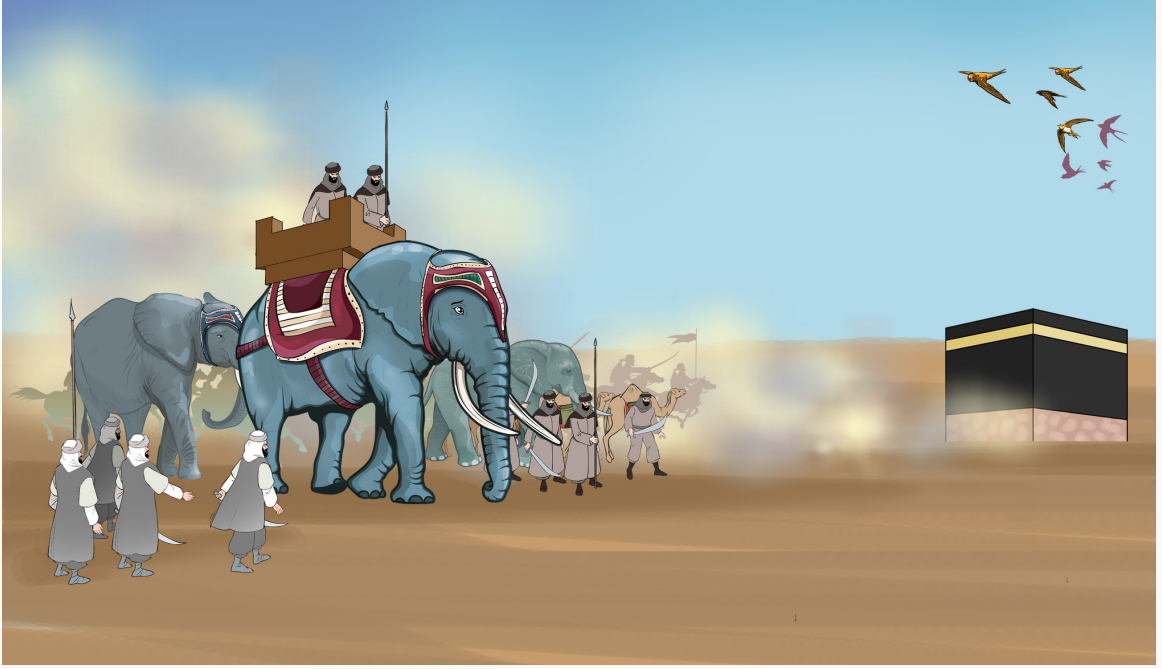
FİL OLAYI VE EBREHE

Arap Yarımadası'nın güneyinde bulunan Yemen, Habeş Krallığı'na bağlıydı. Yemen valisi olarak görev yapan Ebrehe, Hristiyanlığı yaymak istedi ve bunun için çalışmalara başladı. Bu arada insanların akın akın Kâbe'yi ziyaret etmek amacıyla Mekke'ye gittiğini gördü. Çevresindekilere, Kâbe'nin hangi malzemeden yapıldığını sordu. Taştan yapıldığını, örtüsünün de farklı yerlerden geldiğini öğrenince kendisinin ondan daha gösterişli ve güzel bir mabet yapacağını söyledi. Böylece insanların Kâbe'ye gitmekten vazgeçeceğini, kendi yaptırdığı mabede geleceğini düşündü. Yüksek miktarda paralar harcayarak büyük ve gösterişli bir kilise yaptırdı. Ancak hiçbir şey onun düşündüğü gibi olmadı. İnsanlar Ebrehe'nin yaptırdığı kiliseye değil, yine Kâbe'ye gittiler. Planlarının gerçekleşmediğini gören Ebrehe çok kızdı. Adamlarına orduyu hazırlamalarını söyledi. Amacı Mekke'ye gidip Kâbe'yi yıkmaktı.

Ebrehe'nin ordusunun en önünde her zaman bir fil bulunurdu. Mekke seferinde de öyle oldu. En önde fil olduğu hâlde Ebrehe ve ordusu Mekke'ye doğru hareket etti. Durumu öğrenen Abdülmuttalıb, Mekkelilere şehri boşaltmalarını söyledi. Onlar da öyle yaptılar. Çünkü Mekkelilerin Ebrehe ve ordusuna karşı koyacak güçleri yoktu. Ebrehe ve askerleri, yolda gördükleri Mekkelilerin hayvanlarına, mallarına el koydular. Abdülmuttalıb'in de 200 devesini zorla aldılar. Bunun üzerine Abdülmuttalıb, Ebrehe'nin

(1) İbni İshak, Hz. Muhammed'in Hayatı, s. 115-119; H. Ahmet Sezikli, "Abdülmuttalıb", İslam Ansiklopedisi, C 1, s. 272-273

yanına gelip onunla görüştü. Ondan develerini istedi. Ebrehe, Mekke'nin başkanının Kâbe yıkılmasın diye geldiğini düşünmüş, Abdülmuttalib develerini isteyince şaşırılmıştı. Şaşkınlığını da ona ifade etmişti. Abdülmuttalib ise Ebrehe'ye, "Ben develerin sahibiyim ve onları istiyorum. Kâbe'nin de bir sahibi vardır ve onu koruyacaktır." demişti. Bu sözlerden sonra Ebrehe, develeri Abdülmuttalib'e verip yoluna devam etmişti.

Görsel 4.5

Ebrehe ve ordusu Mekke'ye yaklaşınca en öndeki fil daha fazla gitmedi ve durdu. Askerler ne olduğunu anlayamadılar. Fili kaldırıp Mekke'ye doğru götürmek için büyük çaba harcadılar. Ancak onların bütün çabaları boşa çıktı. Ebrehe ve askerleri duruma bir anlam veremediler. Ne yapacaklarını şaşırdılar. Tam bu sırada gökyüzünde binlerce kuş belirdi. Bu kuşlar, gagalarında ve ayaklarında bulunan taşları Ebrehe'nin ordusunun üzerine atmaya başladılar. Kuşların attığı taşlar Ebrehe'nin askerlerine zarar veriyordu. Sonuçta büyük kargaşa yaşandı, ordu dağılıp kaçmaya başladı. Askerlerden bir kısmı öldü, bir kısmı ise yaralı olarak Yemen'e döndü. Yaralı olarak Yemen'e dönen Ebrehe de aldığı yaraların etkisiyle kısa süre sonra öldü. Böylece Allah (cc) kendi evini yani Kâbe'yi korudu. Bu olaya tarihte **Fil Vakası (Fil Olayı)** denir. Kur'an-ı Kerim'deki Fil suresinde bu olay konu edilir.

(bk. İbni İshak, Hz. Muhammed'in Hayatı, s. 109-114; İbni Sad, Tabakâtü'l-Kebîr, C 1, s. 78-80)

Hz. Muhammed'i Tanıyalım

E-içerik

Amcası

Peygamberimizin (sav) hayatında en önemli yeri olan amcası, Ebu Talib'dir. Ebu Talib, Hz. Muhammed'in (sav) babası Abdullah'ın öz kardeşidir. İkisinin de anne ve babası birdir. Ebu Talib, Kureyş kabilesinin Haşimoğulları kolunun başkanıydı. Mekke'nin ileri gelenlerinden, sözü dinlenen, saygı duyulan bir insandı. Ticaretle uğraşan Ebu Talib'in maddi durumu pek iyi değildi. Buna rağmen Ebu Talib, yeğeni Muhammed'e (sav) her zaman sahip çıkmış ve onu korumuştur. Hem çocukluğunda ve gençliğinde hem de peygamberliği döneminde hep yeğeninin yanında olmuştur. Çektiği her türlü zorluk ve sıkıntı karşısında yeğenine destek olmuştur. Hz. Muhammed (sav), çocukluğunda ve gençliğinde Ebu Talib'in evinde kalmıştır.

Ebu Talib ve eşi Fatıma Hanım, Hz. Muhammed'e (sav) çok iyi davrandılar. Ona şefkat ve merhametle yaklaştılar. Hz. Muhammed'i (sav) kendi çocukları gibi gördüler. Onun en güzel şekilde yetişmesi, bir aile ortamında sağlıklı büyümesi için ellerinden geleni yaptılar.⁽¹⁾

Peygamberimizin (sav) Ebu Talib dışında da amcaları vardır. Hamza, Abbas ve Zübeyr bunlara örnek verilebilir.

Sütannesi

Sütanne, bir çocuğun kendi annesi dışında sütünü emmiş olduğu kadındır. Peygamberimizin (sav) sütannesi Halime idi. Halime Sadoğulları kabilesindendi. Halime ve ailesi maddi açıdan sıkıntı çekiyor, zorluklar yaşıyordu. Halime, Hz. Muhammed'in (sav) doğduğu sene, sütannelik yapmak için eşi Haris'le birlikte Mekke'ye gelmişti. Böylece sütannelik yapacağı çocuğa bakmasının karşılığı olarak ücret alacak ve onunla aile bütçesine katkı sağlayacaktı. Mekke'ye gelen Halime, Hz. Muhammed'in (sav) ailesiyle ona bakmak üzere anlaşmıştı. Hz. Muhammed'i (sav) alıp köyüne dönen Halime, bu küçük yavruya dört yıl boyunca sütannelik etmişti. Son derece iffetli, dürüst ve güvenilir bir insan olan Halime, Hz. Muhammed'i (sav) kendi çocuğu gibi sevmiş, ona karşı hep merhametli olmuştur.⁽²⁾

BİLGİ NOTU

Hiz. Muhammed (sav) dünyaya geldiğinde onu, amcası Ebu Leheb'in cariyesi Süveybe Hanım bir hafta kadar emzirmiştir. Dolayısıyla Peygamberimizin (sav) ilk sütannesi Süveybe Hanım'dır.

(Levent Öztürk, "Süveybe", TDV İslam Ansiklopedisi, C 38, s. 183)

(1) İbni Kesir, Hiz. Peygamber'in Hayatı, s. 135-136; Ethem Ruhi Fiğlalı, "Ebu Talib", TDV İslam Ansiklopedisi, C 10, s. 237-238

(2) İbni Sad, Tabakâtü'l-Kebîr, C 1, s. 98-100; Asri Çubukçu, "Halime", TDV İslam Ansiklopedisi, C 15, s. 338

ETKİNLİK

Aşağıda verilen tablodaki boş yerleri, örnekten de yararlanarak doldurunuz. Hz. Muhammed'in (sav) aile büyükleri ile ilgili verilenler doğru ise uygun yere (✓) işareti koyunuz. Yanlış ise uygun yere (✗) işareti koyunuz ve doğrusunu ilgili sütuna örnekteki gibi yazınız.

HZ. MUHAMMED'İN (sav) AİLE BÜYÜKLERİ	YAKINLIĞI	EVET	HAYIR	HAYIR İSE DOĞRUSU
Abdülmuttalib	Amcası		✗	Dedesi
Hamza	Dedesi			
Abdullah	Babası			
Abbas	Amcası			
Zübeyr	Amcası			
Halime	Annesi			
Amine	Sütannesi			
Süveybe	Sütannesi			
Haris	Sütbabası			

3. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) DOĞUMU, ÇOCUKLUK VE GENÇLİK YILLARI

“Mevlit”, “Mevlit Kandili”, “mevlit okutmak” ifadelerini daha önce duydunuz mu? Bu ifadelerin ne anlama geldiğini düşününüz.

İnsanlara doğru yolu göstermek için tarih boyunca elçilerini görevlendiren Allah (cc), son peygamber olarak Hz. Muhammed'i (sav) göndermiştir. Rabbimiz (cc), Hz. Muhammed'in (sav) üstün bir ahlaka sahip olduğunu belirtmiştir. İnsanların onu tanımasını ve örnek almasını istemiştir. Bu sebeple bizler Peygamberimiz

Hız. Muhammed'i (sav) tanımaya 6nem veririz. Onun hem hayatını hem de ahlakını 6ğrenme konusunda duyarlı oluruz. Hız. Muhammed'in (sav) hayatında 6rnek alınması gereken bir6ok y6n bulunduğunu unutmayız.

Son peygamber Hız. Muhammed (sav), 20 Nisan (12 Rebiülevvel) 571 tarihinde Mekke'de doğdu. O, kendisi doğmadan 6nce babası 6ldüğü i6in d6nyaya g6zlerini yetim olarak a6mıştı. Amine, evladını d6nyaya getirince bir haberci yollayarak Abd6lmuttalib'e, torununun doğumunu bildirdi. M6jdeli haberi duyan Abd6lmuttalib hemen eve geldi. Torununu g6r6nce 6ok mutlu oldu. Onu kucağına alıp sevdi ve Kâbe'ye getirdi. Burada Allah'a (cc) ř6kr6n6 belirtip dua etti. Abd6lmuttalib, torununun doğumunun yedinci g6n6nde kurban kesip Kureyşliler i6in yemek hazırlattı ve onlara ikramlarda bulundu. Yemekten sonra torununun adını soranlara, "Muhammed." cevabını verdi. Kureyşliler, torununa neden aile fertlerinden birinin adını vermediğini sorunca Abd6lmuttalib ř6yle dedi: "G6kte Allah'ın, yerde de b6t6n yaratıkların onu 6vmesi i6in torunuma bu adı verdim."⁽¹⁾

BİLGİ NOTU

Muhammed "6v6len, 6v6lm6ř, iyi vasıfları kendisinde toplamış kişi" anlamına gelir.

Yeni doğan 6ocukları kırsal b6lgelerdeki serin k6ylerde ve vahalarda yaşayan s6tanneye vermek Mekke'de yaygın bir gelenektir. B6ylece 6ocuklar, Mekke'nin aşırı sıcak havasından ve bunun yol a6tığı hastalıklardan uzak kalmış oluyorlardı. Ayrıca k6ylerde bulundukları s6re i6inde Arap6anın daha g6zel ve saf hâlini 6ğreniyorlardı.

Mekke'ye, s6tannelik yapacak 6ocuk almak 6zere belli zamanlarda kırsal b6lgelerden kadınlar gelirdi. Hız. Muhammed'in (sav) doğduğu zaman da Sadoğulları kabillesinden bir grup kadın aynı ama6la Mekke'ye geldi. Bunların arasında Halime ile eşi Haris de vardı. Diğer kadınların hepsi, s6tannelik yapacakları birer 6ocuk alıp k6ylerine d66nd6ler. Halime ve Haris ise bineklerinin yaşlı ve zayıf olması sebebiyle biraz ge6 kalmışlardı. Mekke'ye geldiklerinde s6tannelik yapacak 6ocukların hepsinin diğer kadınlar tarafından alındığını g6rd6ler. Sadece Hız. Muhammed (sav) alınmamıştı. 66nk6 kadınlar Hız. Muhammed'in (sav) yetim olduğunu 6ğrenmişler ve onun ailesinden yeterli 6cret alamayacaklarını d6ř6nm6şlerdi. Abd6lmutalip ile Amine, Halime'yle konuştular ve ona, Hız. Muhammed'i (sav) s6tannelik yapmak 6zere yanına almasını s6ylediler. Eşiine danışan Halime, onlarla anlaştı ve Hız. Muhammed'i (sav) de alıp k6y6ne d66nd6.

(1) İbni Kesir, Hız. Peygamber'in Hayatı, s. 124-125

BİLGİ NOTU

Hiz. Muhammed'in (sav) hayatıyla ilgili bilinmesi gereken kavramlardan biri mevlittir. **Mevlit** kavramı sözlükte doğma, doğum, doğum yeri, doğum zamanı gibi anlamlara gelir. İslami bir terim olarak ise mevlit, Hiz. Peygamber'in (sav) doğumunu, bu doğum sırasında meydana gelen olayları ve onun hayatından bazı kesitleri anlatan manzum eserlere denir.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 237)

Peygamberimizin (sav) doğduğu rebiülevvel ayının on ikisini de içine alan hafta, ülkemizde **Mevlid-i Nebi Haftası** olarak isimlendirilir. Hiz. Peygamber'in (sav) doğumu, bu hafta boyunca yapılan etkinliklerle kutlanır. Mevlid-i Nebi Haftası'nda Hiz. Muhammed'i (sav) tanıtan, onun ahlakının ve kişiliğinin anlatıldığı paneller, konferanslar, açık oturumlar düzenlenir. Ülkemizde yapılan mevlit törenlerinde Süleyman Çelebi (öl. 1422) tarafından kaleme alınan Vesiletü'n-Necat adlı eser okunmaktadır.

Görsel 4.6: Mevlit Kandili'nde camilerde törenler düzenlenir.

Hiz. Muhammed'in (sav) gelmesi Halime'nin ailesi için neşe ve bereket kaynağı oldu. Halime'nin Abdullah, Üneyse ve Şeyma adlarında üç çocuğu daha vardı. Hiz. Muhammed (sav) dört yıl boyunca Halime'nin ailesinin yanında yaşadı. Onun çocuklarıyla öz kardeş gibi oldu. O, süt kardeşleriyle iyi geçindi ve onlarla oyunlar oynadı. Halime, dört yıl bitince Hiz. Muhammed'i (sav) Mekke'ye getirdi ve annesi Amine'ye teslim etti.

BİLGİ NOTU

Hiz. Muhammed'in (sav) babası Medine'de vefat etmişti ve mezarı da oradaydı. Amine, oğlu altı yaşındayken onu da alıp Medine'ye gitmek istedi. Amacı, eşi Abdullah'ın mezarını ve Medine'deki akrabalarını ziyaret etmektir. Oğluyla birlikte Medine'ye varan Amine, burada bir ay kadar kaldı. Daha sonra dönüş için Hiz. Muhammed'i (sav) de yanına alıp Mekke'ye doğru yola çıktı. Mekke yolunda, Ebvâ denilen yere geldiklerinde Amine hastalandı ve vefat etti. Dadısı Ümmü Eymen (ra), Hiz. Muhammed'i (sav) alıp Mekke'ye götürdü. Durumu Abdülmuttalib'e anlattı ve babasından sonra annesini de kaybeden bu yavruyu ona teslim etti.

(İbni Kesir, Hiz. Peygamber'in Hayatı, s. 120-125)

Hz. Muhammed (sav), altı yaşında küçücük bir çocuk olarak artık hem annesiz hem babasızdı. Abdülmuttalib, oğlu Abdullah'ın yadigârı kabul ettiği torununu yalnız bırakmazdı. Abdülmuttalib Hz. Muhammed'e (sav) sahip çıktı ve onun bakımını üstlendi. Torununa hep sevgi ve merhametle yaklaştı. Onun üzülmemesi, kendisini sahipsiz hissetmemesi için elinden gelen çabayı harcadı. Ancak Abdülmuttalib oldukça yaşlıydı. Hz. Muhammed'e (sav) sadece iki yıl bakabildi. Torunu sekiz yaşındayken de vefat etti. Abdülmuttalib, ölmeden önce Hz. Muhammed'i, (sav) oğullarından Ebu Talib'e emanet etti. Amcaları arasında Hz. Muhammed'e (sav) en iyi bakacak ve sahip çıkacak, ona merhametle yaklaşacak, onu en iyi koruyacak olan Ebu Talib'di.

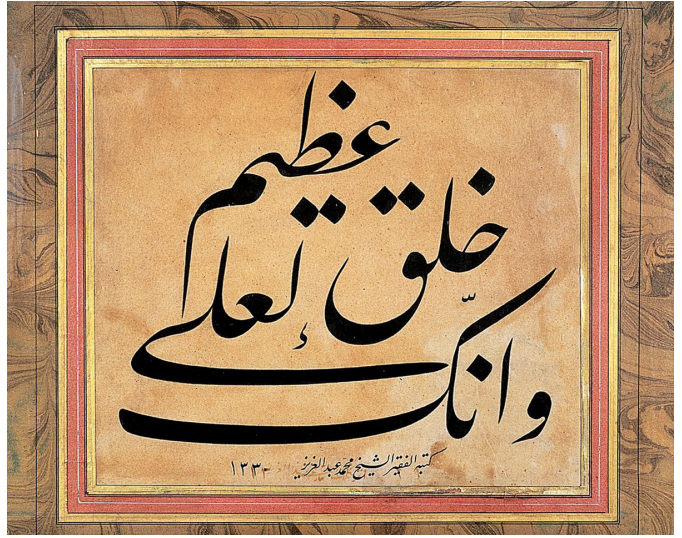
Ebu Talib, Abdülmuttalib'in kendisi hakkındaki düşüncelerini boşa çıkarmadı. Gerek o gerekse ailesinin diğer fertleri Hz. Muhammed'e (sav) çok iyi davrandılar. Onu kendi ailelerinden biri kabul ettiler. Hz. Muhammed (sav) de onlara karşı hep saygılı ve vefalı oldu. Amcasının ve ailesinin kendisine yaptığı iyilikleri hiçbir zaman unutmadı. Çocukluğunda Mekkelilerin hayvanlarını güttü. Çobanlık yapıp Ebu Talib'in aile bütçesine katkıda bulundu. Sekiz yaşında amcasının evine gelen Hz. Muhammed (sav), yirmi beş yaşına kadar bu evin bir ferdi olarak yaşadı. Hz. Muhammed (sav) bu süreçte amcalarıyla Şam ve Yemen'e seyahatlerde bulundu.

Görsel 4.7: Muhammed Aleyhissalam yazılı bir hat örneği / Ayasofya-i Kebîr Câmii-İstanbul

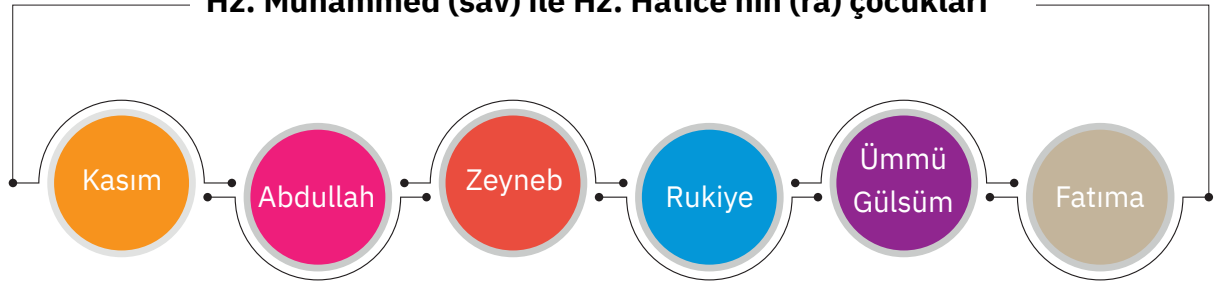
Hız. Muhammed (sav), gençlik yıllarında Mekkelilerin çoğu gibi ticaretle uğraştı. Hem ticaretle hem de hayatın diğer alanlarında dürüstlüğü, güven veren kişiliği ile Mekkelilerin saygısını ve takdirini kazandı. İnsanlar onu güvenilir bir kişi olarak tanıdılar. Öyle ki Mekkeliler Hz. Muhammed'e (sav) "el-Emin" güvenilir insan lakabını verdi.

Mekke'de, Hz. Muhammed'in (sav) dürüstlüğünü ve güvenilirliğini duyanlar arasında Hz. Hatice (ra) de vardı. Hz. Hatice (ra) ticaretle uğraşıyordu. Ticari işlerini yürütecek güvenilir bir kişiye ihtiyacı vardı. Bu nedenle Hz. Hatice (ra), Hz. Muhammed'den (sav) kendisi adına ticari işlerini yürütmesini istedi. Hz. Muhammed (sav) de onun teklifini kabul etti. Hz. Muhammed (sav) Hz. Hatice (ra) adına ticaret yaptı. Onun mallarını Şam yönüne götürüp sattı. Oradan da Mekke'ye mal getirdi. Hz. Hatice (ra), bu ticari ortaklık sürecinde önceki zamanlara göre daha fazla kâr elde etti. Ayrıca Hz. Muhammed'i (sav) daha yakından tanıdı. Onun kişiliğinden, dürüstlüğünden, ticari başarısından etkilendi. Aracılar vasıtasıyla Hz. Muhammed'e (sav), kendisiyle evlenmek istediğini bildirdi. Aile büyükleriyle görüşen Hz. Muhammed (sav), onların da uygun bulmasıyla Hz. Hatice (ra) ile evlendi. Bu evlilikten, onların altı çocuğu dünyaya geldi. Bunların dördü kız, ikisi de erkekti.

Görsel 4.8: "Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin." anlamına gelen Kalem suresi, 4. ayetin yazılı olduğu hüsnühat örneği.

Hız. Muhammed (sav) ile Hz. Hatice'nin (ra) çocukları

BİLGİ NOTU

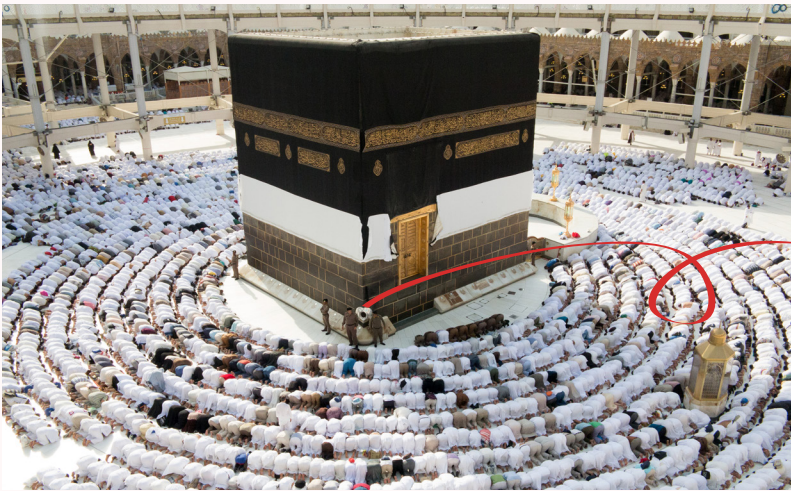
Hız. Muhammed'in (sav), İbrahim adında bir çocuğu daha vardır. İbrahim'in annesi, Peygamberimizin (sav), Hz. Hatice'nin (ra) vefatından sonra evlendiği Hz. Mariye'dir.

Kâbe Hakemliği

Araplar için Kâbe çok önemliydi. Arap Yarımadası'nda yaşayan hemen herkes, Kâbe'nin kutsallığını bilir ve ona göre davranırdı. Yeryüzünün en eski mabedi olan bu kutsal yapı, yıllar içinde yağın yağmurlar, seller vb. sebeplerle yıpranmıştı. Dolayısıyla da Kâbe'nin onarıma ihtiyacı vardı. Bu ihtiyaçtan hareketle kabileler toplandı. Çeşitli kabilelere mensup kişiler el birliğiyle Kâbe'yi tamir işine başladılar. Bu kutsal mabedin duvarlarını yenilediler. Nihayet tamir işi bitti, sıra Hacerülesved adıyla bilinen taşın eski yerine, Kâbe'nin köşesine konulmasına geldi.

Araplar Hacerülesved'e çok önem veriyorlar ve onu kutsal kabul ediyorlardı. Bu sebeple de her kabile bu şerefli görevi kendisi yapmak, böylece Mekke'deki saygınlığını artırmak istiyordu. Sonuçta Hacerülesved'i yerine kimin koyacağı konusunda kabileler tartışmaya başladı. Tartışma uzayıp da kan dökülme noktasına gelince içlerinden akıllı ve tecrübeli bir kişi, bir çözüm önerdi. Kâbe'ye gelecek ilk kişinin hakemliğinde bu sorunun çözülebileceğini belirtti. Oradakiler bunu kabul ettiler ve beklemeye başladılar. Bir süre sonra Hz. Muhammed (sav) Kâbe'ye geldi. Onu gören herkes sevindi. Çünkü insanlar, onun adil ve güven duyulan bir kişi olduğunu biliyordu. Durumu Hz. Muhammed'e (sav) anlattılar. Hz. Muhammed (sav) yere bir örtü serdi. Hacerülesved'i bu örtünün üstüne koydu. Her kableden bir kişinin gelip örtüyü beraberce tutmalarını istedi. Kabile üyeleri örtüyü tutup Hacerülesved'i, konulacağı köşeye kadar taşıdılar. Hz. Muhammed (sav) örtünün üzerinden taşı aldı ve Kâbe'deki eski yerine yerleştirdi. Kabileler, Hz. Muhammed'in (sav) bu adil yaklaşımından son derece memnun kaldılar. Sorunun bu şekilde çözülmesinden dolayı mutlu oldular.

(İbni İshak, Hz. Muhammed'in Hayatı, s. 161-163)

Görsel 4.9: Kâbe ve Hacerülesved

Hız. Muhammed (sav), çocukluğunda ve gençliğinde son derece güzel ahlaki özelliklere sahipti. O, Mekkelilerin içinde bulunduğuş ahlaki ve toplumsal olumsuzlukları asla onaylamıyordu. Putlara tapmıyor, onlar için kesilen kurbanların etinden yemiyordu. Her zaman doğrşyş söylşyş, zor durumda olanlara el uzatmayı görev sayıyordu. Emanetleri koruyor, verdiğı sözşyş yerine getiriyordu. Aile büyüklerine saygılı davranıyordu. Onları üzecek söz ve davranışlardan titizlikle kaçınıyordu. O zamanki toplumda yaygın olan içki, kumar, falcılık gibi kötşlşklerden uzak duruyordu. Üzerinde emeğı olan kişilere karşı büyük bir vefa duygusu besliyordu. Hak ve hukuka çok önem veriyordu. Adaletten ayrılmamaya özen gösteriyordu. Kendisini ilgilendirsın ya da ilgilendirmesın haksızlığş her zaman karşı çıkıyordu.

BİLGİ NOTU

Hız. Muhammed'in (sav) gençliğinde Mekke'nin bazı iyi insanları bir araya gelmişlerdi. Bu kişiler, şehirde yaşanan haksızlıkları gidermek, bu kutsal beldedeki insanların can ve mal güvenliğini sağlamak amacıyla **Hilfulfudul** adlı bir topluluk oluşturmuşlardı. Hız. Muhammed (sav) bu topluluğun içinde yer aldı. Hilfulfudulun çalışmalarında aktif olarak bulundu.

(Muhammed Hamîdullah, "Hilfulfudul", TDV İslam Ansiklopedisi, C 18, s. 31-32)

Sevgili Peygamberimiz Hız. Muhammed'in (sav), aile büyükleri ve akrabalarıyla ilişkileri sevgi ve saygıya dayalı idi. O, annesini her zaman hatırlar, fırsat buldukça onun mezarını ziyaret ederdi. Bir keresinde annesinin mezarının başında durmuş ve üzülp gözyaşş dökmüştü. **"Annemin şefkati beni kuşattı, ağladım."**⁽¹⁾ buyurmuştu. Hız. Muhammed (sav), küçük yaşlardan itibaren kendisini koruyup kollayan, en zor zamanlarında kendisine destek olan dedesi ve amcasını çok severdi. Onlardan ayrı kalınca üzülpürdü. Dedesi öldüğünde büyük üzüntş yaşamış ve ağlamıştı. Peygamberimizin (sav) hayatı konusunda ilk eser yazanlardan olan İbni İshak, Abdülmuttalib öldüğünde en fazla ağlayan kişinin Hız. Muhammed (sav) olduğı ifade etmiştir.⁽²⁾ Peygamberimizin (sav) dadısı Ümmş Eymen (ra), "Resulullah'ın (sav) o gün, Abdülmuttalib'in tabutunun arkasından ağladığını gördüm."⁽³⁾ demiştir.

BİLGİ NOTU

Ebu Talib ve ailesi Hız. Muhammed'e (sav) yakın ilgi göstermiştir. Onu her zaman koruyup kollamıştır. Gerek Ebu Talib gerekse eşş Fatıma Hanım, Hız. Muhammed'i (sav) ailelerinin bir ferdi kabul etmişler, onu kendi çocuklarından ayırmamışlardır. Ebu Talib'in ailesi, Hız. Muhammed (sav) olmadan sofraya oturmazdı. Sofraya yemek getirilince Ebu Talib, "Oğlum gelinceye kadar durun." derdi. O gelince de yemeğı hep birlikte yerlerdi.

(1) İbni Sad, Tabakâtü'l-Kebîr, C 1, s. 105

(2) bk. İbni İshak, Hız. Muhammed'in Hayatı, s. 119

(3) İbni Sad, Tabakâtü'l-Kebîr, C 1, s. 107

Hız. Muhammed (sav) de hem Ebu Talib'e hem de onun aile fertlerine saygılı ve vefalı davranmıştır. Onları hiçbir zaman üzmemiştir. Evlendiğinde amcası Ebu Talib'in oğlu Hz. Ali'yi (ra) yanına almış ve onu büyötmüştür. Böylece amcasının yaşadığı maddi zorluğu birazcık hafifletmeyi amaçlamıştır. Ebu Talib öldüğü zaman **“Ebu Talib ölünceye kadar Kureyşliler bana hoşlanmadığım hiçbir şey yapmadılar.”**⁽¹⁾ buyurarak ona olan vefasını ifade etmiştir.

Hız. Muhammed (sav), kendisini bebekken emziren sütannelere de hep saygılı ve vefalı oldu. Örneğin doğumundan itibaren bir hafta kadar kendisine sütannelik eden Süveybe'yi hep hatırlar, zaman zaman onu sorar, kendisine hediyeler gönderirdi. Sütanesi Halime'ye de sevgi ve saygıyla yaklaşan Hz. Muhammed (sav) ona iyilik ederdi. Ona zaman zaman hediyeler verirdi. Bir gün, kendisine gelen ve maddi sıkıntı içinde bulunan Halime'ye kırk koyun ve bir deve vermişti. Bir keresinde de kendisini ziyarete gelen sütannesinin oturması için şalını yere sermiş, “Anneciğim, anneciğim!” diyerek ona iltifatta bulunmuştu.⁽²⁾

Görsel 4.10: Peygamberimizi (sav) örnek almalı, annemize saygılı olmalıyız.

ETKİNLİK

Aşağıdaki şemaya Hz. Muhammed'in (sav) çocukluk ve gençlik yıllarındaki erdemli davranışlarına örnekler yazınız.

Hız. Muhammed (sav) güvenilirdir biriydi.

.....

.....

Hız. Muhammed'in (sav) çocukluk ve gençlik yıllarındaki erdemli davranışları

.....

.....

.....

(1) İbni Kesir, Hz. Peygamber'in Hayatı, s. 228
(2) İbni Sad, Tabakâtü'l-Kebîr, C 1, s. 102-103

4. HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V) MEKKE VE MEDİNE YILLARI

Medine Müslümanlar için neden önemli bir şehirdir?

İlk Vahyin Gelmesi ve Davet Süreci

Mekke'de yaşanan olumsuzluklar Hz. Muhammed'i (sav) rahatsız ediyordu. O, insanların kendi elleriyle yaptığı putlara tapmasını anlamsız buluyordu. Falcılara inanmak, kumar oynamak, soy soplâ övünmek, içki içmek gibi kötülükler Hz. Muhammed'e (sav) çok yanlış geliyordu. Hz. Muhammed (sav), toplumda yaşanan kötülükleri ve yaygın olan olumsuzlukları gördükçe bun alıyor, bu sebeple de sık sık Mekke yakınlarında bulunan Nur Dağı'ndaki Hira Mağarası'na gidiyordu. Burada kendisiyle baş başa kalıyor, derin düşüncelere d alıyor, Allah'a (cc) dua ediyordu. Hz. Muhammed (sav), özellikle otuz beş yaşından sonra Hira Mağarası'na daha sık gitmeye başlamıştı.

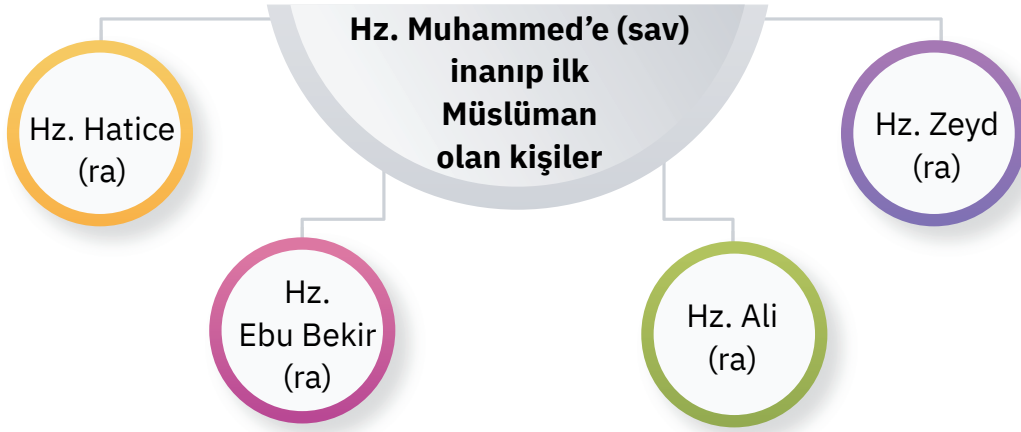
Hz. Muhammed (sav) kırk yaşındaydı. Bir gün Hira Mağarası'nda derin düşüncelere dalmışken vahiy meleği Cebrail (as) kendisine göründü. Hz. Muhammed (sav) Cebrail'i (as) görünce heyecanlandı ve endişelendi. Melek Cebrail (as) burada Hz. Muhammed'e (sav) "Oku!" dedi. Hz. Muhammed (sav) okuma bilmediğini ifade etti. Cebrail (as) söylediğini tekrarladi. Hz. Muhammed (sav) yine okuma bilmediğini söyledi. Melek ona tekrar "Oku!" deyince Hz. Muhammed (sav), "Ne okuyayım?" diye sordu. Cebrail (as) de ona Alak suresinin ilk beş ayetini okudu. Bu ayetlerde Allah (cc) şöyle buyurmaktaydı: **"Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı bir embriyodan yarattı. Oku! İnsana bilmediklerini belleten, kalemle (yazmayı) öğreten Rabbin en büyük kerem sahibidir."** Daha sonra Cebrail (as) gözden kayboldu.

Görsel 4.11: Hira Mağarası'nın içinden bir görünüm

Yaşadıklarından etkilenen ve ne olduğunu anlamlandırmakta güçlük çeken Hz. Muhammed (sav) evine döndü. Yatağına yatıp eşinden üzerini örtmesini istedi. Aradan biraz zaman geçti. Eşinin telaşlı ve endişeli hâlini gören Hz. Hatice (ra), ne olduğunu sordu. Hz. Muhammed (sav), Hira Mağarası'nda yaşadıklarını Hz. Hatice'ye (ra) anlattı. Çok korktuğunu, endişelendiğini söyledi. Hz. Hatice (ra), Hz. Muhammed'i (sav) güzel ve yatıştırıcı sözlerle rahatlatmıştı. Ona endişelenmemesini, Allah'ın (cc) kendisini yalnız ve çaresiz bırakmayacağını ifade etti.

Aradan bir süre geçtikten sonra Cebrail (as) yine Hz. Muhammed'e (sav) geldi. Ona Allah'tan (cc) vahiy getirdi. Bu vahiylerde Allah (cc), Hz. Muhammed'den (sav) peygamberlik görevini yerine getirmesini ve insanları uyarmasını istiyordu.⁽¹⁾ Artık Hz. Muhammed'in (sav) insanları uyarma görevi başlamıştı. Bundan sonra Hz. Muhammed (sav), en yakınlarından başlayarak Allah'ın (cc) emir ve yasaklarını insanlara tebliğ etti. Onları Müslüman olmaya çağırdı. Hz. Muhammed'e (sav) ilk olarak en yakınında bulunanlar iman etti. Eşi Hz. Hatice (ra), amcasının oğlu Hz. Ali (ra), yakın dostu Hz. Ebu Bekir (ra) ve azatlı kölesi Zeyd (ra) ilk Müslümanlar oldular.

BİLGİ NOTU

Peygamberimiz (sav), üç yıl kadar sadece çok güvendiği kişilere İslam'ı tebliğ etti. Bu süreçte peygamberliğini açıktan dillendirmede ve İslam'ı gizli gizli yaydı. Çünkü açıktan dini yayması durumunda Mekkelilerin kendisine ve diğer Müslümanlara şiddetli tepki göstereceğini biliyordu.

Habeşistan Hicretleri, İsra ve Miraç Olayı

Mekke'de üç yılın sonunda İslam'a açıktan davet dönemi başladı. Hz. Peygamber (sav) artık insanları İslam'a davet ederken gizliliğe gerek duymuyordu. Çarşıda, pazarda, sokakta, kısacası fırsat bulduğu her ortamda putlara tapmanın yanlış olduğunu anlatıyordu. Kendisinin peygamber olduğunu açıkça ifade ediyor, insanları Allah'ın (cc) birliğine inanmaya çağırıyordu. Mekke'li müşrikler önceleri Hz. Peygamber'in (sav) çağrısını önemsemediler. Ancak İslam'ın Mekke'de gün geçtikçe daha

(1) bk. Müddessir suresi, 1-5. ayetler

çok kimse tarafından kabul edilmesi, Müslümanların sayısının her geçen gün artması onları endişelendirdi. Mekkeli putperestler hem Peygamberimize (sav) hem de onun getirdiği dine inananlara baskı uygulamaya başladılar. Özellikle kölelere, güçsüz kimselere, kabilesinin desteğini alamayanlara son derece şiddetli baskılar uyguladılar. İslam'ın yayılmasını engellemek için Müslüman olanlara ağır işkenceler ettiler. Bu süreçte bazı Müslümanlar şehit oldu. Baskılardan bunalan bazı Müslümanlar da adaletli bir kralın yönettiği Habeşistan'a gitmek zorunda kaldı. Bu süreçte 615 ve 616 yılında iki grup Müslüman, Mekke'den Habeşistan'a hicret etti.

Müşrikler, Peygamberimize (sav) İslam'ı yaymaması için çeşitli teklifler yaptılar. Ona dilediği kadar mal mülk vereceklerini, isterse kendisini Mekke'ye başkan yapacaklarını söylediler. Hz. Muhammed (sav), bütün bu teklifleri geri çevirdi. Ne olursa olsun kendisine verilen peygamberlik görevini yapacağını kararlılıkla ortaya koydu. Bu süreçte eşi Hz. Hatice (ra) ile amcası Ebu Talib, Peygamberimizin (sav) en büyük destekçileri arasında oldu. Müşrikler, Ebu Talib'den çekindikleri için Hz. Peygamber'e (sav) zarar veremiyorlardı. Ancak Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğinin onuncu yılında 620 senesinde kısa zaman aralıklarıyla Hz. Hatice (ra) ve Ebu Talib vefat etti. Her zaman desteğini gördüğü en yakınındaki bu iki insanın vefatı Hz. Muhammed'i (sav) çok üzdü. Bu sebeple onların vefat ettiği 620 yılı, İslam kültüründe **Hüzün Yılı** olarak adlandırılır.

BİLGİ NOTU

Hz. Hatice (ra) ile Ebu Talib'in vefatından bir süre sonra İsra ve Miraç olayı gerçekleşti. **İsra**, Hz. Muhammed'in (sav) bir gece Allah'ın (cc) izniyle Mekke'deki Kâbe'den alınıp Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya götürülmesidir. **Miraç** ise onun Mescid-i Aksadan Allah (cc) katına yükseltilmesidir. İsra ve Miraç, Allah'ın (cc) dilemesiyle gerçekleşen iki mucizedir. İsra ve Miraç mucizesinin gerçekleştiği kabul edilen Recep ayının 27. geces, kültürümüzde **Miraç Kandili** olarak kutlanır.

(bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 240)

Görsel 4.12: Mescid-i Aksa / Kudüs

Taif Yolculuğu

Müşriklerin Müslümanlara olan baskı ve eziyetlerinin artması üzerine Hz. Peygamber (sav) Müslümanlığı yaymak için alternatif yerler aramaya başladı. Bu amaçla Zeyd bin Harise (ra) ile beraber Mekke yakınlarında bulunan Taif'e gitti. Taiflilere Allah'ın (cc) varlığını, birliğini sadece O'na inanıp ibadet etmek gerektiğini anlattı.

Hız. Peygamber (sav) Taiflilere kendisinin Allah'ın (cc) elçisi olduğunu söyleyerek buranın halkını İslam'a davet etti. Ancak Taifliler, onu son derece kötü karşıladılar. Hız. Peygamber'e (sav) inanmadılar, üstelik onunla alay ettiler. Allah'ın (cc) elçisini taşladılar. Hız. Peygamber (sav), atılan taşların etkisiyle yaralandı Vücudunun çeşitli yerleri kanadı. Sakin bir yer bularak bir süre dinlendi. Taif'te umduğunu bulamayan Hız. Muhammed (sav), üzgün bir şekilde Mekke'ye döndü.

Hicret

İslam'ı yaymak için farklı arayışlar içinde olan Hız. Muhammed (sav), 620 yılında Medine'den Mekke'ye gelen altı kişiyle Akabe denilen yerde gizlice görüştü. Onlara kendisinin peygamber olduğunu açıklayıp İslam'ı anlattı. Medineli altı kişi Müslüman oldu ve gelecek yıl aynı yerde Peygamberimizle (sav) buluşmak üzere sözleşti. Bunlar, Medine'de İslam'ın yayılması için çalışma yürüttüler. 621 yılında on iki Medineli, Mekke'ye gelip Akabe'de gizlice Hız. Muhammed'le (sav) buluştu. Medineli Müslümanlar Allah'a (cc) ortak koşmayacakları, hırsızlık yapmayacakları, iftiradan uzak duracakları, çocuklarını öldürmeyecekleri vb. konularda Peygamberimize (sav) bağlılık sözü verdiler. Bu olaya **I. Akabe Biatı** denir. I. Akabe Biatından sonra Hız. Peygamber (sav) Musab bin Umeyr'i (ra) Medinelilere İslam'ı öğretmek üzere görevlendirdi. 622 yılında aralarında kadınların da olduğu yetmiş beş Medineli Müslüman, yine Akabe'de Hız. Muhammed'le (sav) buluştu. Bu kişiler, Mekke'de baskı gören ve sıkıntı çeken Peygamberimizi (sav) Medine'ye davet ettiler. Onu kendi ailelerini korudukları gibi koruyacaklarına ve hep destekleyeceklerine, kendisine her zaman itaat edeceklerine, hak üzere bulunacaklarına dair Peygamberimize (sav) söz verdiler. Bu olaya da **II. Akabe Biatı** adı verilir.

II. Akabe Biatı'ndan sonra Müslümanlar birer ikişer gizlice Mekke'den ayrılmaya başladılar. Çünkü müşriklerin baskıları artık onları çok bunaltmıştı. Kısa sayılabilecek bir zaman diliminde birçok Müslüman, Mekke'yi terk edip Medine'ye gitti. Mekke'de Hız. Peygamber (sav), Hız. Ebu Bekir (ra) ve Hız. Ali'nin (ra) de aralarında olduğu çok az Müslüman kaldı. Durumu öğrenen müşrikler, Medine'de İslam'ın yayılmasından korktular. Ayrıca Medine Mekkelilerin ticaret yaptığı Şam yolu üzerinde bulunuyordu. Müslümanların buraya hâkim olması müşrikleri endişelendiler. Mekkeliler bir toplantı

Görsel 4.13: Mescid-i Nebevi ve Medine'den günümüzden bir görünüm.

yaptılar ve İslam'ın yayılmasını durdurmanın yolunun Hz. Muhammed'i (sav) öldürmek olduğuna karar verdiler. Her kabileden bir kişi seçip Hz. Peygamber'i (sav) öldürmek için suikast planı yaptılar. Ancak Allah (cc), onların bu planını Peygamberimize (sav) bildirdi ve ondan, Medine'ye göç etmesini istedi. Hz. Peygamber (sav) de yatağına Hz. Ali'yi (ra) yatırıp hava kararınca Hz. Ebu Bekir'le (ra) birlikte Mekke'den ayrıldı. Müşrikler sabah olunca Peygamberimizi (sav) aramaya çıktılarsa da bu çabalarından sonuç alamadılar. Hz. Muhammed (sav) Mekke'den ayrılınca birkaç gün Sevr Mağarası'nda gizlendi. Sonra yoluna devam etti. Kuba denilen yere geldiğinde burada bir süre konakladı ve bir mescit inşa ettirdi. Kuba'dan Medine'ye hareket eden Allah Resulü (sav), Ranuna Vadisi'ne geldiğinde burada Müslümanlarla birlikte ilk cuma namazını kıldı. Sonra yolculuğuna devam etti ve 622 yılının eylül ayında Medine'ye ulaştı. İşte Hz. Peygamber'in (sav) bu kutlu yolculuğu İslam tarihinde **Hicret** olarak adlandırıldı.⁽¹⁾

BİLGİ NOTU

Ensar: Mekke'den göç eden Müslümanlara kucak açıp onlara maddi ve manevi her türlü yardımı yapan Medineli Müslümanlara denir.

Muhacir: Mekkeli müşriklerin baskılarından kurtulmak, İslam'ı daha iyi ve rahat yaşamak amacıyla inançları uğruna Mekke'den Medine'ye göç eden Müslümanlara denir.

(bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s.76, 243)

Görsel 4.14: Kuba Mescidi, İslam tarihinde ilk mescit kabul edilir.

İslam Toplumu Oluşturma Yolunda Yapılan Çalışmalar

Peygamberimiz (sav), Hicret'ten sonra Medine'de güçlü bir İslam toplumu oluşturmak için bazı çalışmalar gerçekleştirdi. Onun bu amaçla yaptığı ilk işlerden biri, şehirde bir mescit yaptırmak oldu. İki yetime ait olan bir arsayı satın alarak buraya bir mescit inşaa ettirdi. Hz. Peygamber (sav), kendisi de bu mescidin inşasında bizzat

(1) Ahmet Önkal, "Hicret", TDV İslam Ansiklopedisi, C 17, s. 458-461

çalışarak sahabilerine örnek oldu. Onun yaptırdığı bu mescide **Mescid-i Nebevi** denildi. Mescid-i Nebevi'nin hemen yanına **Suffe** denilen bir yer de yapıldı. Burası hem yoksul ve kimsesiz Müslümanların barındığı hem de ilim öğrenme faaliyetlerinin gerçekleştirildiği bir mekân olarak kullanıldı. Suffe'de kalanlara **Ashab-ı Suffe** denildi. Mescid-i Nebevi'nin bitişiğine Peygamberimizin (sav) odalar yapıldı. Peygamberimiz (sav) kendisi için bu odalar yapılanaya kadar Halid b. Zeyd el Ensari'nin (ra) evinde kaldı.

Görsel 4.15: Mescid-i Nebevi'nin günümüzdeki hâlinde bir görünüm

Mekkeli Müslümanlar, müşriklerin baskılarından kurtulup inançlarını rahat yaşayabilmek için doğdukları şehri terk etmek zorunda kalmışlardı. Evlerini, mallarını, arazilerini Mekke'de bırakmışlardı. Dolayısıyla zor durumdaydılar. Hz. Muhammed (sav), Medineli ve Mekkeli Müslümanlar arasında kardeşlik bağı kurdu. Hz. Peygamber (sav), her Mekkeli Müslüman'ı bir Medineli Müslüman ile kardeş yaptı. Medineli Müslümanlar, kardeşleriyle sahip oldukları şeyleri paylaştılar. Onlara kalplerinin yanı sıra evlerini ve sofralarını da açtılar. Arazilerine, işlerine Mekkeli kardeşlerini ortak ettiler. Onlara maddi ve manevi her türlü desteği verdiler. Bu tutumlarıyla sonraki Müslümanlara örnek oldular. Allah (cc) da onların bu davranışını Kur'an-ı Kerim'de övdü.

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“Daha önceden Medine’yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar kurtuluşu erenlerdir.”

(Haşr suresi, 9. ayet)

Medine’de sadece Müslümanlar değil başka inançları benimseyenler de yaşıyordu. Bunların en önemlisi Yahudilerdi. Hz. Muhammed (sav), Medine’de yaşayan Yahudilerle bir anlaşma yaptı. Bu anlaşma, herkesin inancında özgür olmasını öngörüyordu. Farklı inançları benimseyenlerin birbirine düşmanlık etmemesini ve zarar vermemesini içeriyordu. Ayrıca Medine’ye bir saldırı olduğunda şehrin birlikte savunulmasını kayıt altına alıyordu. Anlaşmazlıklarda Hz. Muhammed’in (sav) hakemliğine başvurulacağını belirtiyordu. Bu anlaşmaya **Medine Sözleşmesi** denir.

ETKİNLİK

Medine Sözleşmesi, Hz. Muhammed’in (sav) nasıl bir anlayışa sahip olduğunu gösterir? Sınıfınızda değerlendiriniz.

Hudeybiye Antlaşması ve Mekke’nin Fethi

Mekkeli müşrikler, Müslümanları Medine’de de rahat bırakmadılar. 624, 625 ve 627 yıllarında olmak üzere üç kez Müslümanlara saldırdılar. Yapılan Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarında istedikleri sonucu alamayıp başarısız oldular. Peygamberimiz (sav), 628 yılında Kâbe’yi ziyaret etmek amacıyla 1.500’e yakın sahabisiyle birlikte Medine’den yola çıktı. Mekkelilere, amaçlarının savaşmak olmadığını, sadece Kâbe’yi ziyaret edeceklerini bildirdi. Ancak Mekkeli müşrikler onların şehre girmelerine izin vermediler. Yapılan görüşmeler sonunda iki taraf arasında Hudeybiye Antlaşması imzalandı. Antlaşmayla Müslümanların Kâbe ziyaretini gelecek yıl ve sadece üç günlük süre içinde yapmaları kararlaştırıldı. Ayrıca iki tarafın on yıl boyunca birbiriyle savaşmaması kararı alındı. Medine’ye sığınan Mekkelilerin müşriklere iadesi, Mekke’ye sığınan Medinelilerin geri verilmemesi de bu antlaşmayla karar altına alındı.

Hudeybiye Antlaşması’nın üzerinden iki yıl geçmeden Mekkeli müşrikler antlaşmayı bozdular. Bunun üzerine Hz. Muhammed (sav), 10.000 kişilik orduyla Mekke’ye doğru harekete geçti. 630 yılında ciddi bir çatışma olmadan ve kan dökülmeden Mekke’ye girdi. Kâbe’deki putları temizledi. Allah’ın evi (Beytullah) olan bu kutsal ibadethaneyi tekrar tevhit inancının merkezi hâline getirdi. Hz. Peygamber (sav) bir süre Mekke’de kaldıktan sonra tekrar Medine’ye döndü.

Veda Haccı, Veda Hutbesi ve Hz. Peygamber’in (sav) Vefatı

Hz. Muhammed (sav), 632 yılında hac görevini yerine getirmek üzere Mekke’ye gideceğini halka duyurdu. İnsanlar da onunla birlikte haccetmek için hazırlandılar. Hz. Peygamber (sav), beraberindeki çok sayıda Müslüman ile birlikte Medine’den Mekke’ye doğru yola çıktı. Yolda kendisine katılanlarla birlikte hacca gidenlerin sayısı on binlerce kişiye ulaştı. Hz. Muhammed (sav) 632 yılında ilk ve son haccını yaptı. Onun bu haccına **Veda Haccı** denildi. Allah Resulü (sav), Veda Haccı sırasında Arafat meydanında toplanan Müslümanlara seslendi. Onlara son öğütlerini verdi. Sahabileriyle vedalaştı. Onun bu konuşması, **Veda Hutbesi** olarak adlandırıldı.

BİLGİ NOTU

Hz. Muhammed'in (sav) Veda Hutbesi'nde değindiği belli başlı konuları şöyle özetleyebiliriz:

- Allah (cc) birdir, Hz. Muhammed (sav) O'nun elçisidir.
- İnsanların canı, malı, namusu kutsaldır. Bunlara dokunulamaz.
- Emanetlerin titizlikle korunması gerekir.
- Kan davaları kesin olarak yasaklanmıştır.
- Faiz yasaktır.
- Kadınların hakları korunmalı, onlara iyi davranılmalıdır.
- Müslümanlar birbirleriyle kardeşler.
- Bütün insanlar Hz. Âdem'den (as) türemiştir ve eşittir. Üstünlük ancak Allah'ın (cc) emir ve yasaklarına uymakla olur.
- Hz. Peygamber'den (sav) sonra Müslümanların uyması gereken iki temel yol gösterici kaynak vardır. Bunlar Kur'an-ı Kerim ile Hz. Peygamber'in (sav) sünnetidir.

Peygamberimiz (sav) hac görevini tamamladıktan sonra Mekke'den ayrıldı ve Medine'ye geldi. Aradan fazla zaman geçmeden de hastalandı. Sevgili peygamberimizin durumu gün geçtikçe ağırlaştı. 8 Haziran 632 tarihinde (hicri 11 yılında, Rebûlevvel ayının 13'ünde) 63 yaşında hayatının son günlerini geçirdiği eşi Hz. Aişe'nin (ra) odasında vefat etti. Vefat ettiği yere de defnedildi. Onun mezarı, Mescid-i Nebevi'nin bitişiğinde olup **Ravza-i Mutahhara** olarak adlandırılır.

Görsel 4.16: Hacca ve umreye giden Müslümanlar, Peygamberimizin (sav) mezarını ziyaret etmeye önem verirler. (Hz. Peygamber'in (sav) mezarının bulunduğu bölümden bir görünüm)

5. BİR DUA TANIYORUM: SALLİ VE BARİK DUALARI VE ANLAMLARI

Bizler Peygamberimizi (sav) çok sever, ona olan sevgimizi de söz ve davranışlarımızla ortaya koymaya gayret ederiz. Peygamberimize (sav) olan sevgi, saygı ve bağlılığımızı göstermenin çeşitli yolları vardır. Bunlardan biri de ona salavat getirmektir. Peygamberimize (sav) salavat getirmek amacıyla okunan dualardan biri Salli ve Barik dualarıdır. Bu dualar namazların son oturuş bölümlerinde okunur. Ayrıca Hz. Peygamber'e (sav) salavat getirmek amacıyla da Salli ve Barik dualarını gün içinde her zaman okuyabiliriz.

BİLGİ NOTU

Peygamberimizin (sav) aile fertlerine, ev halkına ve yakın akrabalarına **Ehlibeyt** denir.

(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 67)

SALLİ VE BARİK DUALARI

Salli Duası

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى اٰلِ مُحَمَّدٍ ﴿﴾ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى اِبْرَاهِيْمَ
وَعَلَى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ ﴿﴾ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ ﴿﴾

Barik Duası

اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى اٰلِ مُحَمَّدٍ ﴿﴾ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى
اِبْرَاهِيْمَ وَعَلَى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ ﴿﴾ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ ﴿﴾

Salli ve
barik
dualarının
okunuşu
ve anlamı
ile ilgili bir
video

OKUNUŞU

Allâhümme sallî Alâ Muhammedin Ve alâ âli-Muhammed. Kemâ salleyte Alâ İbrâhîme Ve alâ âli-İbrâhîm. İnneke hamîdümmecîd.

Allâhümme bârik Alâ Muhammedin Ve alâ âli-Muhammed. Kemâ bârakte Alâ İbrâhîme Ve alâ âli-İbrâhîm. İnneke hamîdümmecîd.

ANLAMI

Allah'ım! Hz. İbrahim'e ve ailesine rahmet ettiğin gibi Hz. Muhammed ve ailesine de rahmet eyle. Şüphesiz sen, övgüye en layık olan ve şanı en yüce olansın.

Allah'ım! Hz. İbrahim'i ve ailesini mübarek kıldığın gibi Hz. Muhammed ve ailesini de mübarek kıl. Şüphesiz sen, övgüye en layık olan ve şanı en yüce olansın.

ETKİNLİK

Rahmet ve mübarek kavramlarının anlamlarını sözlükten bulunuz ve okuyunuz.

ÖĞRENDİKLERİMİZİ DEĞERLENDİRİYORUZ

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Hz. Muhammed'in (sav) doğduğu çevrede sosyal durum nasıldı? Söyleyiniz.
2. Hz. Muhammed'in (sav) doğduğu çevrede en fazla benimsenen inançlar hangileriydi? Açıklayınız.
3. Hz. Muhammed'in (sav) çocukluk hayatını ana hatlarıyla anlatınız.
4. Hz. Muhammed'in (sav) gençliğindeki seyahatleri ve Kâbe hakemliği hakkında bilgi veriniz.
5. Hz. Muhammed (sav) çocukluğunda ve gençliğinde hangi güzel ve erdemli davranışlara sahipti? Söyleyiniz.
6. Hz. Muhammed'in (sav) aile büyükleriyle ilişkisi nasıldı? Örneklerle açıklayınız.
7. Hz. Muhammed'in (sav) Medine yılları hakkında ana hatlarıyla bilgi veriniz.

B. Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. **Peygamberimizin (sav) annesiyle ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğrudur?**
A) Peygamberimiz (sav) dört yaşındayken vefat etmiştir.
B) İki erkek bir kız olmak üzere üç çocuğu vardı.
C) Zühreogullarından Vehb'in kızı Amine'dir.
D) Mekke'de vefat etmiş ve buraya defnedilmiştir.
2. **H. Muhammed'in (sav) doğduğu çevreyle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlış bir bilgi içermektedir?**
A) Kız çocuklarına değer verilmezdi.
B) Okuma yazma oranı yüksekti.
C) Kölelere kötü davranılırdı.
D) Kabilecilik çok önemliydi.
3. I. Allah'ın (cc) varlığına inanmazlardı.
II. Putlara dua eder, onlardan yardım isterlerdi.
III. Putlar için adak adar, kurban keserlerdi.
IV. Ahirete ve yeniden dirilişe inanmazlardı.
Putla tapanlarla ilgili yukarıda verilen bilgilerden hangileri doğrudur?
A) Sadece I
B) I ve II
C) II ve III
D) II, III ve IV

4. Abdülmuttalib'in oğludur. Mekke'nin güzel ahlaklı ve iyi huylu delikanlılarından biridir. Babası onu Vehb'in kızı Amine ile evlendirmiştir. Ticaretle uğraşmıştır. Şam yönüne ticaret yolculuğuna çıkmıştır. Dönüş yolunda Medine'de hastalanmış ve burada vefat etmiştir. O vefat ettiğinde Hz. Muhammed (sav) henüz doğmamıştı.

Yukarıda sözü edilen kişi kimdir?

- A) Abdullah B) Ebu Talib C) Hamza D) Zübeyir

5. Mekke'den Medine'ye hicret eden Müslümanlara denir. Mekke'den göç eden Müslümanlara kucak açıp onlara maddi ve manevi destek olan Müslümanlara ise denir.

Yukarıdaki paragrafta yer alan boşluklara sırasıyla hangi kavramlar getirilmelidir?

- A) Suffe - Muhacir B) Hicret - Ensar
C) Muhacir - Ensar D) İsra - Miraç

C. Aşağıda verilen bilgilerden doğru olanların başına “D”, yanlış olanların başına ise “Y” yazınız.

- () Hz. Muhammed (sav) 20 Nisan 571 tarihinde Mekke'de dünyaya geldi.
() Abbas (ra) ve Hamza (ra) Peygamberimizin (sav) amcalarıdır.
() Peygamberimiz (sav) sütannesinin yanında dört yıl kaldı.
() Peygamberimize (sav) Muhammed ismini babası koymuştur.
() Peygamberimizin (sav) bütün çocukları, Hz. Hatice (ra) ile evliliğinden doğmuştur.
() Peygamberimiz (sav) 622 yılında Mekke'den Medine'ye hicret etmiştir.
() Peygamberimiz (sav) 60 yaşında Mekke'de vefat etmiştir.
() Salli ile Barik duaları, Peygamberimize (sav) salavat getirmek amacıyla okunan dualardandır.

Ç. Aşağıdaki kutulara Peygamberimizin (sav) çocuklarının adını yazınız.

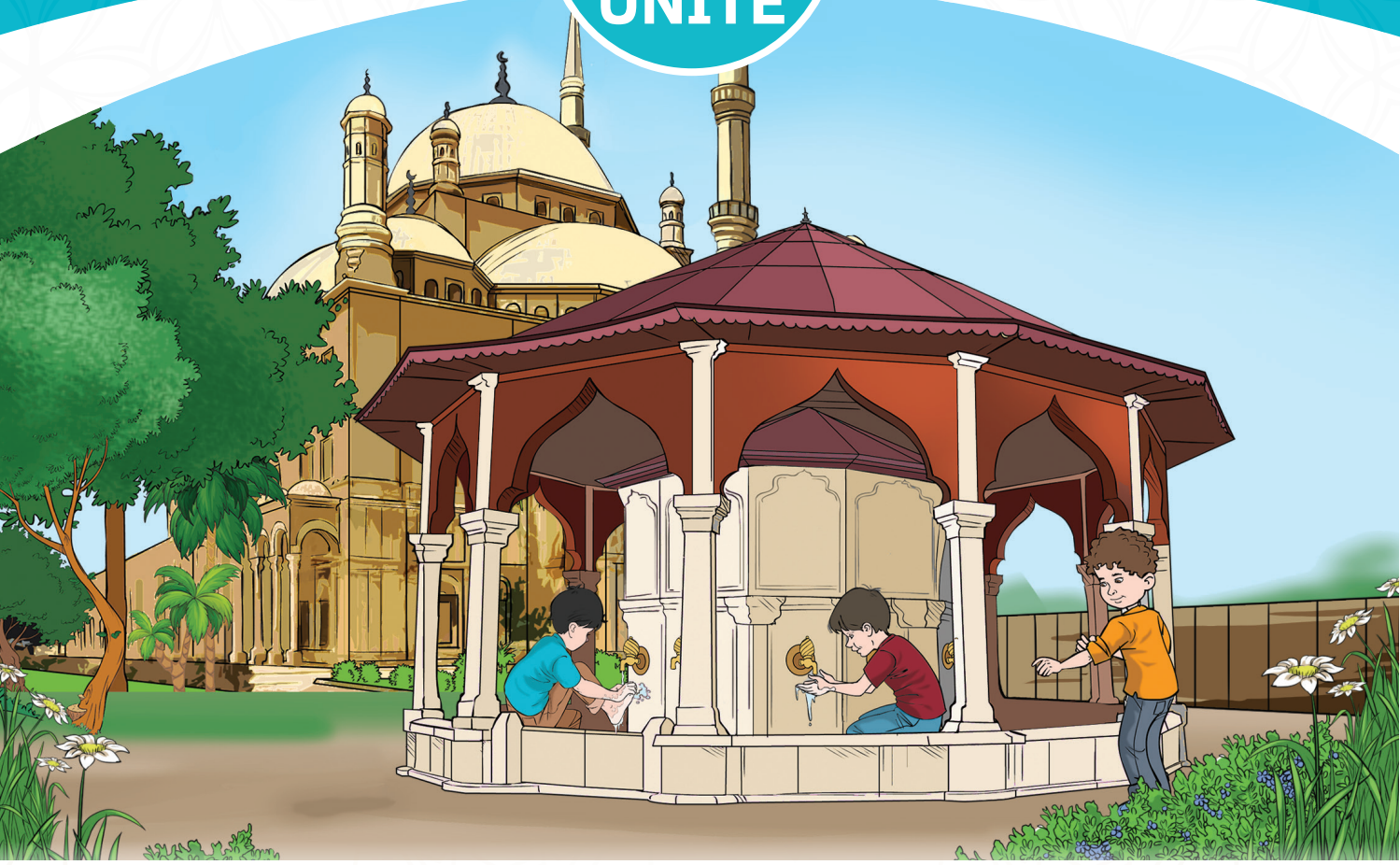
5. ÜNİTE

EBA

Ünite Özeti

DİN VE TEMİZLİK

ÜNİTEMİZE HAZIRLANIYORUZ

1. Temizliğin önemini anlatan bir şiir bularak defterinize yazınız.
2. Taharet, abdest ve misvak ne demektir? Araştırınız.
3. Temizliğin sağlık açısından önemini ifade eden gazete haberleri, resimler, güzel sözler, şiirler vb. araştırınız. Bunlarla ilgili bir sunu hazırlayınız. Sununuzu, projeksiyon cihazı vb. araçlar yardımıyla sınıfınızda arkadaşlarınızla paylaşınız.
4. Peygamberimizin (sav) temizlikle ilgili iki hadisini öğrenip defterinize yazınız.
5. Çevrenin temiz olması için üzerimize düşen sorumlulukların neler olduğunu aile bireylerinizle konuşunuz.

1. İSLAM DİNİ VE TEMİZLİK

“İslam temizlik dinidir.” diyen biri sizce ne anlatmak istiyor?

Genel anlamıyla temizlik, insanın görünen ve görünmeyen her türlü kirden arınması olarak tanımlanabilir. Temizliği ikiye ayırmak mümkündür. Bunlardan biri maddi temizlik, diğeri de manevi temizliktir. **Maddi temizlik** görünen kirlere arınmaktır. Bedenin, elbiselerin ve çevrenin temiz tutulması maddi temizlik kapsamında değerlendirilir. **Manevi temizlik** ise insanın iç dünyasının, kalbinin temiz olmasıdır. Kişinin güzel ahlaklı olması, iyi huylarla bezenmesidir. Bireye ve topluma zarar veren her türlü kötülükten uzak olmasıdır.

Manevi temizliğe kültürümüzde iç temizliği ve kalp temizliği de denir. Manevi yönden temiz olan insanlar doğru sözlü, dürüst ve güvenilirlerdir. Zor durumda olana yardım etmeyi sever, başkalarına karşı anlayışlı davranırlar. Tüm canlılara şefkat ve merhametle yaklaşırlar. Hataları affeder, güzel söz söylemeye önem verirler. Kin, nefret, düşmanlık, yalan, hile, iftira, dedikodu, alay etmek gibi kötü duygu ve davranışlardan uzak dururlar. Kısacası manevi yönden temiz olan insan güzel ahlaklı, iyi huylu, hoş geçimlidir. Peygamberimiz (sav), **“Mümin, kendisiyle hoş geçinilen kimsedir. Kendisiyle hoş geçinilmeyen, başkalarıyla geçinemeyen kimsede hayır yoktur.”**⁽¹⁾ buyurarak Müslüman’ın başkalarıyla iyi geçinmesi gerektiğini ifade etmiştir.

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“Nerede olursan ol, Allah’a karşı sorumluluğunun bilincinde ol! Kötülüğün peşinden iyi bir şey yap ki onu yok etsin. İnsanlara da güzel ahlaka uygun biçimde davran!”

(Tirmizi, Birr, 55)

ETKİNLİK

Manevi yönden temiz olan, güzel ahlaklı bir insan sizce hangi özelliklere sahiptir? Aşağıya örnekler yazınız.

Doğru sözlüdür.

(1) Ahmed bin Hanbel, el-Müsneid, C 2, s. 400

Dinimiz temizliğe önem verir ve bizden her zaman temiz olmamızı ister. İslam kültüründe temizlik yerine zaman zaman **taharet** kavramı kullanılır. Allah (cc) temiz olan, temizliğe önem veren kullarını sever. Bu durum bir ayette şöyle belirtilir: **“...Allah ter-temiz olanları sever.”**⁽¹⁾ Hz. Muhammed (sav) de bir hadisinde şöyle buyurur: **“Allah güzeldir, güzelliği sever; temizdir, temizliği sever...”**⁽²⁾ Peygamberimiz (sav) başka bir hadisinde de **“...Temizlik imanın yarısıdır.”**⁽³⁾ buyurarak Müslüman’ın temizliğe önem vermesi gerektiğini ifade eder. Buna göre Müslüman hem maddi temizliğe hem de manevi temizliğe önem vermelidir.

OKUYALIM ÖĞRENELİM

“Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlakı en güzel olandır.”

(Ebu Davud, Sünnet, 15)

İslam dininde emredilen bazı ibadetler vardır. Bunları yapabilmek için temiz olmak gerekir. Örneğin namaz kılacak Müslüman öncelikle abdest almalıdır. Peygamberimiz (sav), **“Cennetin anahtarı namaz, namazın anahtarı da abdesttir.”**⁽⁴⁾ buyurarak bu konuya dikkat çekmiştir. Namazlardan önce abdest alan kişi, sıkça kirlenen organlarını her gün birkaç kez temizler. Elini, ağzını, burnunu, yüzünü, ayağını yıkar. Böylece bir çeşit beden temizliği yapmış olur. Kâbe’yi ziyaret etmek isteyen kişilerin de abdestli olması gerekir. Müslümanlar kutsal kitabımızı okumaya önem verirler. Kur’an-ı Kerim’i mümkün olduğu kadar abdestli okumaya özen gösterirler. Böylece gün içinde çeşitli vesilelerle abdest alan kişi, sık sık beden temizliği yapmış olur. Namaz kılacak kişinin bedenini, elbiselerinin ve namaz kılacağı yerin temiz olması da namazın geçerli olmasının şartları arasındadır. Bütün bunlar gösteriyor ki Müslüman her zaman temiz olmaya özen göstermek durumundadır.

Görsel 5.1: İbadetle temizlik arasında yakın bir ilişki vardır.

- (1) Tevbe suresi, 108. ayet
- (2) Tirmizi, Edeb, 41
- (3) Tirmizi, Daavat, 86
- (4) Tirmizi, Taharet, 1

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“Ey iman edenler! Namaza kalkacağınız zaman yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi ve -başlarınıza mesh edip- her iki topuğa kadar da ayaklarınızı yıkayın... Allah size herhangi bir güçlük çıkarmak istemez. Fakat O sizi tertemiz yapmak ve üzerinizdeki nimetini tamamlamak ister ki şükredesiniz.”

(Maide suresi, 6. ayet)

BİLGİ NOTU

Abdest şu şekilde alınır:

Önce abdest almaya niyet edilir ve Euzü-besmele çekilir.

Eller bileklere kadar güzelce yıkanır.

Ağız suyla çalkalanarak güzelce temizlenir.

Burna su verilerek burun iyice temizlenir.

Yüz yıkanır.

Önce sağ, sonra sol kol dirseklerle beraber yıkanır.

Sağ el ıslatılıp başın üzeri ıslak elle mesh edilir.

Eller ıslatılarak şahadet veya serçe parmaklarla kulakların içi, başparmakla da arkası mesh edilir.

Kalan üç parmakla da boyun mesh edilir.

Önce sağ, sonra sol ayak topuklarla birlikte yıkanır ve böylece abdest tamamlanmış olur.

2. BEDENİMİ VE GİYSİLERİMİ TEMİZ TUTARIM

Gıysilerin temiz olması neden önemlidir?

İslam dini beden ve giysi temizliğine önem verir. Beden temizliği, vücudumuzu her türlü kirden arındırmak ve temiz tutmaktır. Ellerin, yüzün, ağzın, burnun, ayakların, tırnakların, saçın, kısacası bütün bedenimizin temiz olmasıdır.

Beden temizliği denince akla öncelikle ellerimizin temiz olması gelir. Bunun için de ellerin sık sık yıkanması büyük önem taşır. Çünkü ellerimiz gün içinde çeşitli maddelere temas eder. Ayrıca ellerimizle pek çok yere ve şeye dokunmak zorunda kalırız. Örneğin okulumuzdaki kapı kollarına, sınıfımızdaki sıra ve masalara, defter ve kitaplarımıza, çantamıza sık sık dokunuruz. Bindığımız araçların kapı ve koltuklarına, kullandığımız paralara, evimizdeki telefona, bilgisayarın tuşlarına, televizyonun kumandasına da ellerimizle temas ederiz. Bu ve benzeri sebeplerle ellerimiz en fazla kirlenen organımızdır. Bizler bunun bilincinde olmalıyız. Ellerimizi gün içinde sabun ve suyla sık sık yıkamalıyız. Özellikle yemeklerden önce ve sonra, tuvaletten çıkınca, bir şeylere dokununca ellerimizi yıkamaya özen göstermeliyiz. Ellerimizin temizliğine önem vermezsek ellerimiz aracılığıyla vücudumuza bulaşan mikroplar hastalanmamıza sebep olur. Bu da hiçbirimizin istemediği bir durumdur.

Görsel 5.2: Temiz ve sağlıklı olmanın başlıca şartlarından biri elleri yıkamaktır.

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“Yemeğin bereketi, yemekten önce ve sonra elleri yıkamaktadır.”

(Ebu Davud, Et’ime, 11)

Gün içinde zaman zaman yürür, koşar, arkadaşlarımızla oyunlar oynar ve terleriz. Bu sebeple de sık sık banyo yapmamız gerekir. Banyo yapmak beden temizliğinin önemli bir parçasıdır. Banyonun hangi sıklıkla yapılması gerektiğine dair bir kural yoktur. Bunun ne zaman olacağını kendimiz belirlemeli, ihtiyacımıza göre sık sık banyo yapmalıyız. Peygamberimiz (sav), **“Her yedi günde bir saçını ve bedenini yıkayarak banyo yapması, Allah’ın bütün Müslümanlar üzerindeki bir hakkıdır.”**⁽¹⁾ buyurmuştur. Hz. Muhammed (sav) bu hadisiyle özellikle cuma namazı gibi insanların kalabalık olduğu ortamlara

(1) Müslim, Buhari, Cuma, 12; Müslim, Cuma, 9

giderken banyo yapmanın önemine işaret etmiştir. Bizler de her gün okula geliyoruz. Arkadaşlarımızla aynı ortamda birbirimize yakın oturuyoruz. Banyomuzu yapıp vücudumuzu kirlerden arındırmazsak başkalarını rahatsız edebiliriz. Bu da temiz, güzel ahlaklı insana yakışmayan bir davranıştır. Bu durum insanların bizden uzaklaşmasına sebep olur.

Beden temizliğinin önemli unsurlarından bir diğeri ağız ve diş temizliğidir. Yiyecek ve içeceklerin sindirimi ağızdan başlar. Bu sebeple ağız ve diş sağlığımız çok önemlidir. Ağız ve diş sağlığına önem vermemek, dişleri fırçalayıp temizlememek hastalıklara neden olur. Bu sebeple ağız ve diş sağlığımıza önem vermeliyiz. Dişlerimizi sık sık fırçalamalıyız.

BİLGİ NOTU

Ağız ve diş sağlığım için 6 ayda bir diş hekimine kontrole giderim.

Diş hekimini, ağız ve diş bakımını nasıl yapmam gerektiği hakkında bilgiler verir.

Dişlerimi çürüklerden koruyacak önlemler alır, dişlerime florür uygular.

Ağız - diş problemlerimi erkenden görür ve tedavi eder.

6 ayda bir diş hekimine kontrole giderim.

Sağlıklı dişler için sağlıklı beslenirim.

Günde en az 2 kere 2 dakika dişlerimi fırçalarım.

Diş fırçamı 3 ayda bir değiştiririm.

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI
SAĞLIĞIN GELİŞTİRİLMESİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

AĞIZ VE DİŞ SAĞLIĞIMIZI KORUYALIM

Görsel 5.3: Ağız ve diş sağlığımızı korumaya önem vermeliyiz.

Hazret Peygamber (sav), ağız ve diş sağlığı üzerinde önemle durmuştur. Dişlerini, yaşadığı bölgede yetişen bir ağacın dallarından yapılmış, misvak denilen bir tür fırça ile temizlemiştir. Müslümanlara da bu konuda sık sık uyarıda bulunmuştur. Örneğin bir hadisinde, **“Misvak kullanın. Çünkü misvak ağız temizler, kişiye Allah’ın hoşnutluğunu kazandırır. Cebrail bana diş temizliğini o kadar çok tavsiye etti ki bana ve ümmetime bunun farz olacağından korktum. Ümmetimi zora sokmaktan korkmasaydım misvakı onlara zorunlu kılardım...”**⁽¹⁾ buyurmuştur.

(1) İbni Mace, Taharet, 7

Saçlarımızın ve tırnaklarımızın temizliği de çok önemlidir. Bu sebeple saçlarımızı sık sık yıkamalıyız. Saçlarımızın bakımlı ve temiz olmasına özen göstermeliyiz. Uzayan tırnaklarımızı kesmeliyiz. Peygamberimiz (sav), saçlarının temiz ve bakımlı olmasına önem vermiştir. Sahabilerini de bu konuda duyarlı olmaya yönlendirmiştir. Bir keresinde mescide gelen saç sakalı bakımsız ve dağınık bir kişiyi uyarmıştır. Ondan, saçını sakalını düzeltip gelmesini istemiştir. Adam kendisine söyleneni yapıp gelince de **“Birinizin öyle ... saç baş dağınık gelmesindense böylesi daha iyi değil mi?”**⁽¹⁾ buyurmuştur. Böylece Peygamberimiz (sav) bedenimizi temiz tutmamızı, saçlarımızın bakımına özen göstermemizi istemiştir.

Elbise temizliği, beden temizliğinin önemli bir parçasıdır. Çünkü elbiselerimiz dış dünyayla temas ettiği için kirlenir. Bu sebeple bizler elbiselerimizin de temiz olmasına önem vermeliyiz. Kirlenen giysilerimizi temiz olanlarıyla değiştirmeliyiz. Elbiselerimizin aynı zamanda bizim kişiliğimizi ve temizlik anlayışımızı yansıttığını bilmeliyiz.

Temiz ve düzenli giyindiğimizde başkaları üzerinde olumlu ve iyi etkiler bırakırız. Toplumda zaman zaman söylenen “İnsanlar kıyafetlerine göre karşılanır, düşüncelerine göre uğurlanır.” sözü de bu gerçeği ortaya koymaktadır. Öyleyse giysilerimizin temiz olmasına özen göstermeliyiz. Elbiselerimizi temiz ve özenli kullanmalıyız.

Dış giysilerimizin yanında iç çamaşırlarımızın ve çoraplarımızın temizliğine de önem vermeliyiz. Kur'an-ı Kerim'in ilk indirilen ayetlerinden birinde Allah (cc) Peygamberimize (sav), **“Elbiseni tertemiz tut.”**⁽²⁾ diye emretmiştir. Peygamberimiz (sav) bu emre uygun davranmış, sahabilerini de bu konuda titiz olmaya yönlendirmiştir. Örneğin bir keresinde elbiseleri kirli bir adamı görmüş ve **“Bu adam elbiselerini yıkayacak bir şey bulamamış mı?”**⁽³⁾ buyurmuştur.

Görsel 5.4: Giysilerimizin temizliğine önem vermeliyiz.

ETKİNLİK

Beden temizliği ile ilgili gazete haberi, şiir, resim, afiş vb. bulup sınıfınıza getiriniz. Arkadaşlarınızla birlikte sınıfınızda bu konuyla ilgili bir pano oluşturunuz.

(1) Malik bin Enes, el-Muvatta, Şa'r, 2

(2) Müddessir suresi, 4. ayet

(3) Ebu Davud, Libas, 14

3. EVİMİ VE OKULUMU TEMİZ TUTARIM

Okulunuzun temiz olması neden önemlidir?

Gün boyu kütüphanede kitap okur ve çalışır, sınıfımızda ders işler, arkadaşlarımızla oyunlar oynar, çeşitli etkinliklerde bulunuruz. İşimiz bitince de evimize geliriz. Evimiz bizim yuvamızdır. Ailemizle birlikte yaşadığımız yerdir. Evimizde anne ve babamızla, kardeşlerimizle, bazen de diğer aile büyüklerimizle birlikte yaşarız. Aile fertleri gün boyunca dışarıda yorulur. Akşam eve gelince de dinlenmek, huzur bulmak ister. Bunun için aile fertlerinin bazı şeylere dikkat etmesi gerekir. Bunların başında evin temiz ve düzenli tutulması gelir.

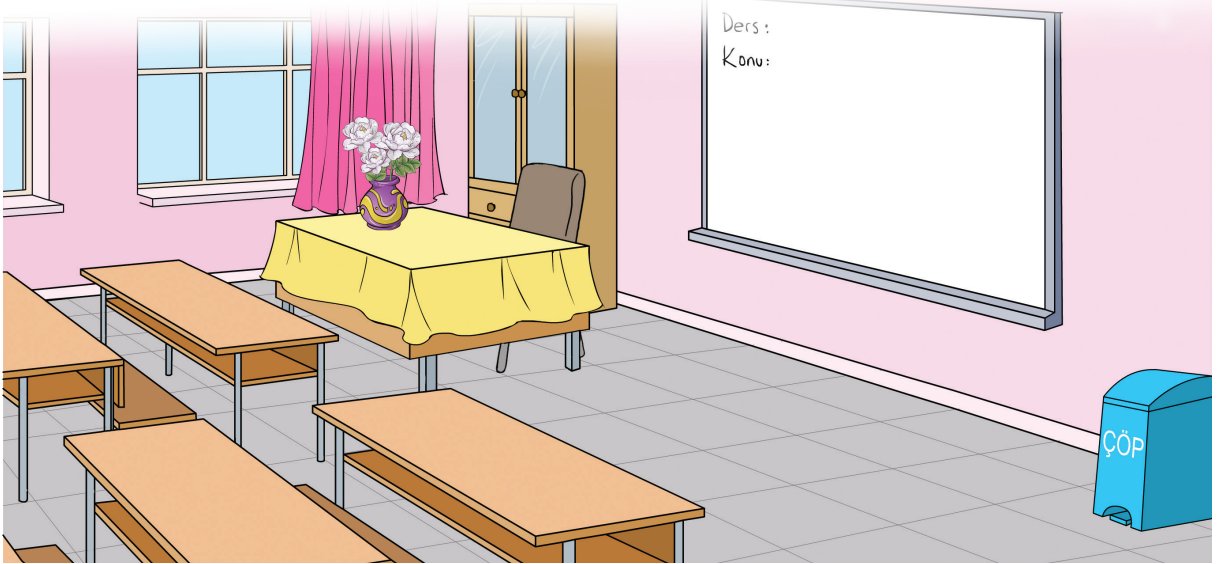
Temiz ve düzenli bir evde yaşamak insana huzur verir. Onun sağlıklı, mutlu bir yaşam sürdürmesinde önemli rol oynar. Bu sebeple bedenimizin olduğu gibi evimizin de temiz olmasına dikkat etmeliyiz. Bunun için üzerimize düşen sorumlulukları yerine getirmeliyiz. Öncelikle odamızı temiz ve düzenli kullanmalıyız. Sabah kalkınca yatağımızı toplamalı, odamızı havalandırmalıyız. Eşyalarımızı dağınık bırakmamalı, yerli yerine koymalıyız. Giysilerimizi toplamalı, okuldan gelince okul kıyafetlerimizi düzenli bir şekilde dolaba asmalıyız. Defter, kitap vb. okul eşyalarımızı rastgele ortalık yere bırakmamalıyız.

Evimizin bazı bölümlerini diğer aile bireylerimizle birlikte kullanırız. Tuvalet, mutfak, salon, balkon, banyo vb. ortaklaşa kullanılan yerlerin temizliği konusunda özenli olmalıyız. Tuvaleti, lavaboyu, mutfağı temiz tutmalıyız. Buralardaki eşyaları dağıtmamalıyız. Evimizin temiz olması için herkese sorumluluk düşüğünü unutmamalıyız. Bu konuda aile büyüklerimize yardım etmeliyiz. Evin toparlanmasında, temizlik işlerinin yapılmasında sorumluluk almalıyız.

Görsel 5.5: Evimizin temiz ve düzenli olması için üzerimize düşen sorumlulukları yerine getirmeliyiz.

Okulumuzun temiz ve düzenli olması hem sağlığımız hem de eğitim-öğretim hayatımız açısından büyük önem taşır. Çünkü okul, hayatımızda önemli bir yer kaplar. Hafta içi, bazen de hafta sonu günümüzün büyük bölümünü okulda geçiririz. Okulda ders işler, yeni bilgiler öğrenip kendimizi geliştiririz. Ders öncesinde, teneffüslerde arkadaşlarımızla sohbet eder, duygu ve düşüncelerimizi paylaşır, oyunlar oynarız. Okulumuzdaki sınıfları, laboratuvarları, araç gereçleri, tuvaletleri, koridorları, bahçeyi başka öğrencilerle birlikte kullanırız. Okulda çok sayıda öğrenci olduğundan buralar çabuk kirlenir. Temizliğe dikkat etmezsek hem okulumuzda kötü bir görünüm oluşur hem de sağlığımız zarar görür. Bu nedenle okulda temizlik kurallarına uyma konusunda duyarlı davranmalıyız. Tuvaletleri, okul bahçesini temiz kullanmalıyız. Bahçedeki ağaçlara, eşyalara zarar vermemeli, yerleri kirletmemeliyiz. Okulda kirliliğe neden olmanın başkalarının hakkını çiğnemek, kul hakkı yemek anlamına geldiğini unutmamalıyız.

Görsel 5.6: Okulumuzun hem içinin hem de dışının temiz ve düzenli olması için çaba harcamalıyız.

ETKİNLİK

Okulunuzun temiz ve düzenli olması için neler yapıyor, nelere dikkat ediyorsunuz? Örneklerden de yararlanarak şemayı tamamlayınız.

4. ÇEVREMİ TEMİZ TUTARIM

Çevre temizliğine neden önem vermemiz gerekir?

Çevre, en genel anlamıyla içinde yaşadığımız, bizi her an etkisi altında bulunduran ortam olarak tanımlanabilir. Hayvanlar, bitkiler, toprak, hava, su, ormanlar, denizler, akarsular, kısacası canlı ve cansız tüm varlıklar çevreyi oluşturan unsurlardır. Çevre, içinde barındırdığı canlıların yaşamını ve gelişimini doğrudan etkiler. Bu sebeple de hayatın sağlıklı bir şekilde devam etmesinde büyük öneme sahiptir. Soluduğumuz hava, içtiğimiz su, yediğimiz besinlerin yetiştiği toprak, meyvesinden yararlandığımız ağaçlar yaşamımız için çok önemlidir. Havanın, suyun ve toprağın kirletilmesi başta biz insanlar olmak üzere tüm canlıları olumsuz etkilemektedir. Bilinçsizce kesilen ağaçlar, yok edilen ormanlar, kirletilen sular, havayı kirleten egzoz dumanları, fabrika bacalarından çıkan gazlar birçok soruna yol açmaktadır.

BİLGİ NOTU

Her yıl 743 milyon ton verimli üst toprağımızı erozyonla kaybediyoruz. Son 50 yılda 4 milyon hektar alan, erozyon ve çölleşmeden kurtarıldı. Ancak mücadeleye bu hızla devam edilirse, erozyon ve çölleşme tehdidi altındaki toplam 57,6 milyon hektar arazi varlığımızı kurtarmak için yaklaşık 700 yıla ihtiyaç var. Dünya genelinde ise her yıl İsviçre'nin 3 katı büyüklüğünde, 12 milyon m² alan, çölleşmeyle yok oluyor, toprak bozunumundan 1,5 milyar insan etkileniyor.

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 5.7: Bazı ürünler doğada uzun süre yok olmaz ve çevreye zarar verir.

Allah (cc), bizleri en güzel şekilde yaratmış, yeryüzünde hayatın devamı için gerekli şartları oluşturmuştur. Allah (cc) bir ayette şöyle buyurmuştur: **“Gerçekten biz, her şeyi bir ölçü ve dengede yarattık.”**⁽¹⁾ Başka bir ayette de evrendeki ölçülü yaratılışa şöyle dikkat çekmiştir: **“Yeri de yadık, ona sabit dağlar yerleştirdik ve orada ölçülü (bir biçimde) her şeyi bitirdik.”**⁽²⁾ Rabbimiz (cc), her şeyi bir ölçü ve plan dâhilinde, uyumlu bir bütün hâlinde var etmiştir. Bu nedenle yeryüzünde hatta tüm kâinatta her şey birbiriyle ilişkilidir. Çevrenin herhangi bir unsurunda meydana gelen bozulma, diğer unsurları da etkilemektedir. Örneğin havanın, suyun, toprağın kirletilmesi, ormanların yok edilmesi, insan başta olmak üzere tüm canlılar üzerinde olumsuz etki ortaya çıkarmaktadır. İnsan eliyle çevreye verilen zararlar yeryüzündeki ekosistemin bozulmasına, iklim değişikliklerine, doğal afetlere vb. sorunlara neden olmaktadır.

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“İnsanların bizzat kendi işledikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu, ki Allah yaptıklarının bir kısmını onlara tattırsın; belki de (tuttukları kötü yoldan) dönerler.”

(Rum suresi, 41. ayet)

Görsel 5.8: Çevremizi oluşturan güzellikler ve nimetler Allah'ın (cc) bize emanetidir.

(1) Kamer suresi, 49. ayet

(2) Hicr suresi, 19. ayet

İslam anlayışına göre çevreyi oluşturan hayvanlar, bitkiler, hava, su, toprak vb. unsurlar insana Allah'ın (cc) emanetidir. Müslüman her zaman bu bilinçte olmalıdır. İçinde bulunduğu çevreyle uyumlu bir hayat yaşamalıdır. Çevreyi korumalı, onu oluşturan unsurlara zarar vermemelidir. Allah (cc) bu konuda insanları uyarmakta ve şöyle buyurmaktadır: **“Göğü Allah yükseltti ve mizanı (dengeyi) O koydu. Sakın dengeyi bozmayın.”**⁽¹⁾

Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav), çevrenin temiz tutulması ve korunması üzerinde önemle durmuştur. İnsanları çevre konusunda duyarlı davranmaya yönlendirmiştir. Hz. Peygamber (sav), çevresindekileri ağaç dikmeye de teşvik etmiştir. Bir hadisinde, **“Bir Müslüman bir ağaç diker veya ekin eker de ondan bir kuş, insan veya herhangi bir hayvan yerse bu, onun için sadaka sayılır.”**⁽²⁾ buyurmuştur.

OKUYALIM

ÖĞRENELİM

“Birinizin elinde bir hurma fidanı varsa, kıyamet kopuyor olsa bile hemen onu diksin!”

(Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, C 3, s. 184)

Hz. Muhammed (sav) çevrenin kirlenmemesi konusunda insanları uyarmıştır. İnsanları çevre temizliği konusunda duyarlı olmaya yönlendirmiştir. Bir hadisinde, **“... Yoldan insanları rahatsız eden şeyleri kaldırmak sadakadır.”**⁽³⁾ buyurmuştur. Başka bir hadisinde de insanlara şu uyarıyı yapmıştır: **“Lanete sebep olan şu üç şeyi yapmaktan sakının: Su kaynaklarına, yol ortasına ve gölgelik yerlere abdest bozmaktan sakının.”**⁽⁴⁾

Görsel 5.9: Çevreyi temiz tutmak ve güzelleştirmek en önemli sorumluluklarımızdan biridir.

(1) Rahman suresi, 7-8. ayetler

(2) Buhari, Edeb, 27

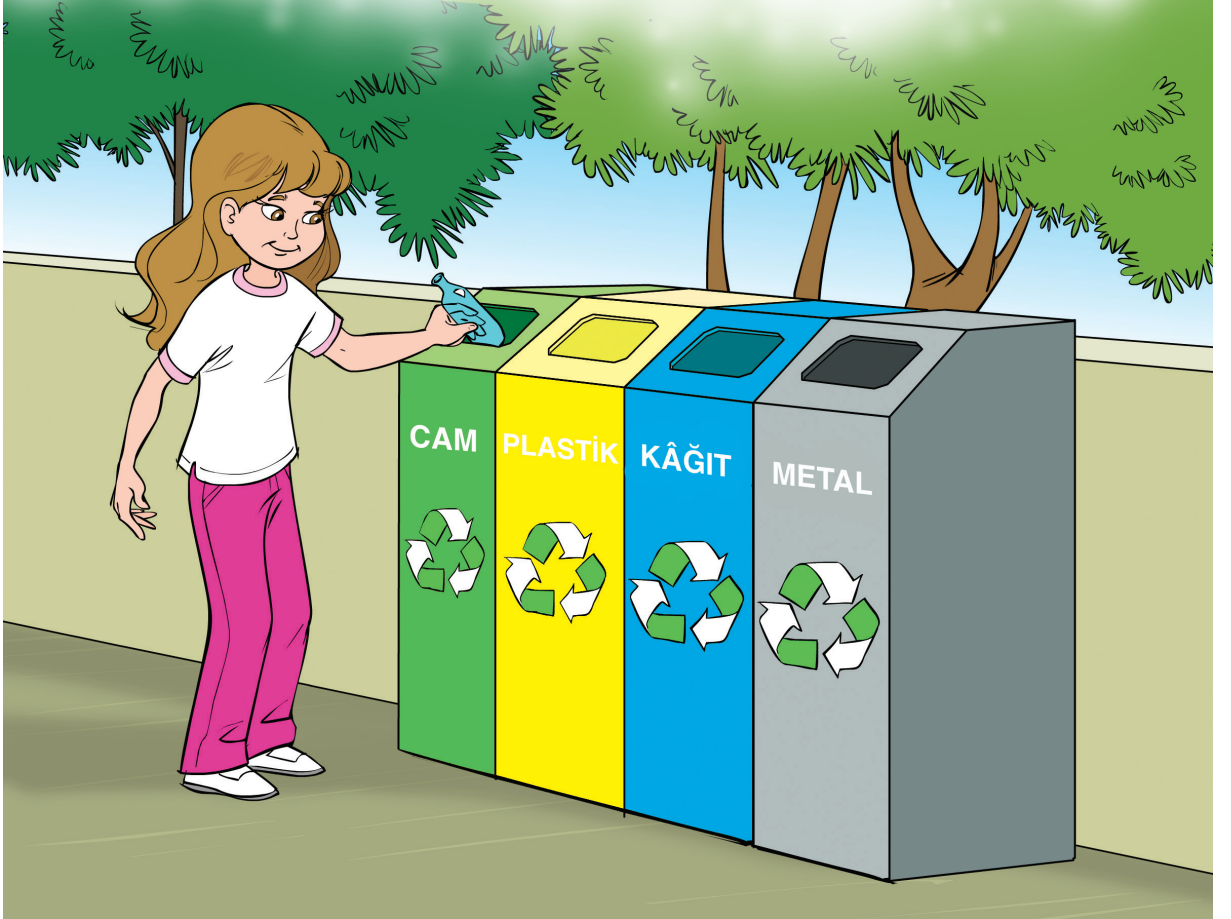
(3) Buhari, Cihad, 128

(4) Ebu Davud, Taharet, 14; İbni Mace, Taharet, 21

Bizler, cennet gibi bir vatanı yaşıyoruz. Dağları, denizleri, akarsuları, ormanları, yer altı ve yer üstü kaynaklarıyla cennet vatanımızın her köşesi, ayrı bir güzellik ve pek çok değer barındırmaktadır. Bu değerleri, güzellikleri korumak ve yaşatmak hepimiz için bir sorumluluktur.

Bizler çevrenin hem kendimiz hem de diğer canlılar için çok önemli olduğunu unutmayalım. Çevremizi koruyalım, temiz tutalım. Yaşadığımız çevrenin, doğal güzelliklerin, yer altı kaynaklarının sadece bize ait olmadığını, bunlarda bizden sonraki kuşakların da hakkı olduğunu aklımızdan çıkarmayalım. Sokağımızın, mahallemizin, okulumuzun, şehrimizin, ülkemizin, dünyamızın temiz olması için elimizden geleni yapalım. Bizden sonraki nesillere yaşanabilir bir dünya bırakmanın, onlara karşı en önemli sorumluluklarımızdan biri olduğunu unutmayalım. Çöpleri yerlere değil, çöp kutularına atalım. Geri dönüştürülebilir nitelikte olan atıkları, geri dönüşüm için ayrılmış çöp kutularına koyalım. Parklarımızda, sokak ve caddelerimizde bulunan ağaçları, bitkileri koruyalım. Buraları kirletmeyelim. Ormanlarımızı tehlikeye atacak davranışlardan uzak duralım. Ateş yakılması yasak olan yerlerde ateş yakmayalım. Pikniğe gittiğimizde buraları temiz bırakalım. Çevremizin temizliği ve yeşillendirilmesi için yapılan etkinliklere destek verelim.

Görsel 5.10: Çöpleri geri dönüşüm için hazırlanmış kutulara atmalıyız.

ETKİNLİK

Çevre temizliği konusuyla ilgili olarak hazırlanmış olan aşağıdaki tablonun size uygun olan sütununa (✓) işareti koyunuz. Böylece çevre temizliği konusundaki duyarlılığınızı değerlendiriniz.

ÇEVRE TEMİZLİĞİ KONUSUNDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN BAZI HUSUSLAR	EVET	HAYIR	BAZEN
Çöpleri çöp kutusuna atarım.			
Atık pilleri geri dönüşüm kutularına atarım.			
Plastik şişeleri, bu maddeler için ayrılmış çöp kutularına atarım.			
Atık kâğıtları geri dönüşüm kutusuna atarım.			
Yere çöp atan birini görürsem güzel bir dille uyarırım.			
Yolda insanlara zarar verecek bir şey görürsem kenara koyarım.			
Pikniğe gittiğimde dönüşte mutlaka bulunduğum yeri temizlerim.			
Okulda temizlik için yapılan etkinliklere katılır ve destek veririm.			
Akarsulara ve denizlere çöp atmam.			
Ağaçlandırma ve yeşillendirme faaliyetlerine destek olurum.			
Ağaçlık yerlerde, ormanlarda ateş yakmamaya dikkat ederim.			

DAHA GÜZEL BİR DÜNYA

Her şey güzel, her şey temiz,
Gül gül koksun hep çevremiz,
Pırl pırl bir yeryüzü,
Daha mavi engin deniz.

Şu bahçede açan çiçek,
Pır pır uçan şen kelebek,
Gözümüze, gönlümüze,
Sevgi taşır benek benek.

Çer çöp atık yığılmasın,
Sokaklara dağılmasın,
Şu gökyüzü, parlak güneş,
Dünyamıza darılmasın.

Atalardan öğüttür, bil,
Didin, uğraş, ara ve bul,
Atıkları değerlendir,
Savruk değil, ölçülü ol.

Çevre ile her an barış,
Güzellikte olur yarış,
Gerektiği kadar harca,
Tüketmekte ne bu yarış?

Yeşermekte sevgiyle bak,
Dal ucunda solan yaprak,
Her gün daha temiz çevre,
Hepimize olsun kucak.

Rıfki Kaymaz,

Ay Kanatlı Yıldız Kuş, s. 26-27

Görsel 5.11: Çevrenin temiz olması canlıların yaşamı için çok önemlidir.

ÖĞRENDİKLERİMİZİ DEĞERLENDİRİYORUZ

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. İslam dininin temizliğe verdiği önemi anlatınız.
2. Bedenimizin temizliğine neden özen göstermeliyiz? Açıklayınız.
3. Ağız ve diş sağlığımız için yapmamız gerekenler nelerdir? Belirtiniz.
4. Elbiselerimizin temizliği neden önemlidir ve bunun için nelere dikkat etmeliyiz? Söyleyiniz.
5. Evimizin temiz ve düzenli olması için nelere özen göstermeliyiz? Belirtiniz.

B. Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. Dinimiz her yönden temiz olmamızı ister. Dış temizliğe olduğu gibi güzel ahlaklı olmaya da önem vermemiz gerektiğini bildirir. Bunu bilen Müslüman her zaman doğru sözlü olur. Emanetleri korur, verdiği sözleri yerine getirir. Hiç kimseye karşı kin ve düşmanlık duygularıyla yaklaşmaz. Başkalarını kıskanmaz, onlara karşı kötülük düşünmez.

Yukarıda üzerinde durulan, güzel ahlaklı olmayı esas alan temizlik türü aşağıdakilerden hangisiyle nitelendirilemez?

A) Kalp temizliği	B) Çevre temizliği
C) Manevi temizlik	D) İç temizlik

2. ***“Ey iman edenler! Namaza kalkacağınız zaman yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi ve -başlarınıza mesh edip- her iki topuğa kadar da ayaklarınızı yıkayın... Allah size herhangi bir güçlük çıkarmak istemez. Fakat O sizi tertemiz yapmak ve üzerinizdeki nimetini tamamlamak ister ki şükredesiniz.”***

(Maide suresi, 6. ayet)

Yukarıdaki ayetin konusu nedir?

A) Abdestin alınışı	B) Namazın kılınışı
C) Orucun tutuluşu	D) Haccın yapılışı

3. **“Bir Müslüman, bir ağaç diker veya ekin eker de ondan bir kuş, insan veya herhangi bir hayvan yerse bu, onun için sadaka sayılır.”**

(Buhari, Edeb, 27)

Yukarıdaki hadiste verilmek istenen mesaj nedir?

- A) Helal olan yiyecekleri tüketmemiz gerektiği
B) Zekâtın zengin Müslümanlara farz olduğu
C) Maddi ve manevi temizliğin bir bütün olduğu
D) Çevrenin korunması ve güzelleştirilmesi
4. I. Dişleri fırçalamak
II. Tırnakları kesmek
III. Yerlere çöp atmamak
IV. Banyo yapmak

Yukarıdakilerden hangisi, diğerlerinden farklı bir temizlik türüne işaret etmektedir?

- A) I B) II C) III D) IV

- C. **Aşağıdaki ayet ve hadislerde boş bırakılan bölümleri, verilen ifadelerle doğru biçimde tamamlayınız.**

anahtarı	elbiseni	Müslümanlar	bedeni
ölçü	elleri	temizlik	

→ **“Gerçekten biz, her şeyi bir ve dengede yarattık.”**

(Kamer suresi, 49. ayet)

→ **“..... tertemiz tut.”**

(Müddessir suresi, 4. ayet)

→ **“Cennetin namaz, namazın anahtarı da abdesttir.”**

(Tirmizi, Taharet, 1)

→ **“..... imanın yarısıdır.”**

(Tirmizi, Daavat, 86)

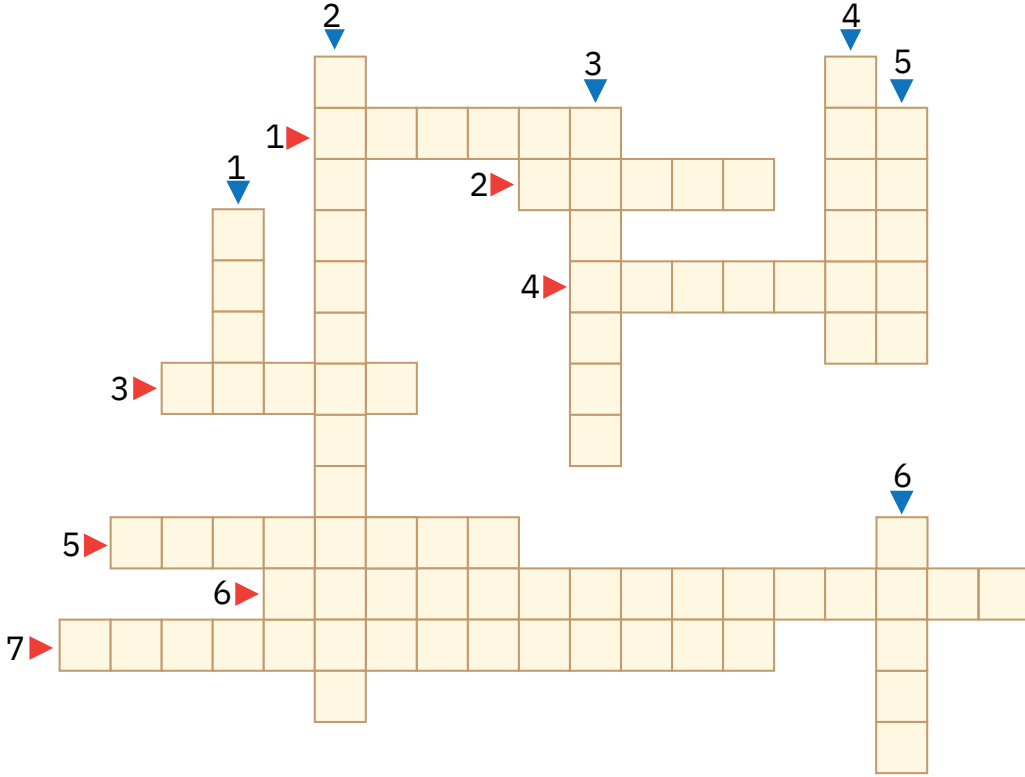
→ **“Yemeğin bereketi, yemekten önce ve sonra yıkamaktır.”**

(Ebu Davud, Et'ime, 11)

→ **“Her yedi günde bir saçını ve bedenini yıkayarak banyo yapması, Allah'ın bütün üzerindeki bir hakkıdır.”**

(Buhari, Cuma, 12; Müslim, Cuma, 9)

Ç. Aşağıdaki bulmacayı çözünüz.

Soldan Sağa

1. Namaz kılmak ve Kâbe'yi ziyaret etmek gibi ibadetlerin ön şartı.
2. Peygamberimizin (sav), "cennetin anahtarı" olarak nitelendirdiği ibadet.
3. Abdest alınırken ilk yıkanan organlar.
4. Abdest alınırken en son yıkanan organlar.
5. İnsanın görünen ve görünmeyen her türlü kirden arınması.
6. Beden temizliğinin bir parçası olan temizlik çeşidi.
7. İnsanın içinin, kalbinin temiz, ahlakının güzel olması.

Yukarıdan Aşağıya

1. Temiz tutmamız gereken, günümüzün büyük bölümünü geçirdiğimiz yer.
2. İnsanın görünen kirlere arınması.
3. İslam kültüründe temizlik yerine kullanılan kavram.
4. Peygamberimizin (sav), dişlerini temizlemek için kullandığı ağaç parçası.
5. İçinde yaşadığımız, bizi her an etkisi altında bulunduran ortam.
6. Abdeste başlarken ilk yapılan şey.

Ölçme ve
Değerlendirme
Sorumları

SÖZLÜK

A

- âciz** : Gücü bir işe yetmeyen, güçsüz.
- adalet** : 1. Doğruluk, eşitlik, denklik, aşırılıktan uzak ve dengeli olma, her şeye hakkını verme. 2. Bir işi yerli yerine koyma, hak sahibine hakkını verme, hak ve hukuka uygunluk, her şeyin, olması gerektiği yerde bulunması. 3. Kanunları eşitlik ilkesine göre uygulama herkesin kanun karşısında eşit tutulmasını sağlama.
- âlem** : 1. Akıl ve duyu organlarıyla bilinebilen veya varlığı düşünülebilen Allah (cc) dışındaki bütün varlıklar. 2. Yaratıcısının varlığına işaret eden ve O'nun varlığının bilinmesini sağlayan her şey. 3. Dünya, cihan, kâinat.
- amel** : 1. Yapılan iş, eylem, fiil. 2. Çalışma, didinme, davranış, uygulama. 3. Bir kural veya dinî emrin yerine getirilmesi. 4. Dünya ve ahirette ceza veya mükâfat konusu olan her türlü davranış. 5. Bir niyete ve amaca bağlı olarak yapılan iş.
- ashap** : 1. Arkadaşlar, dostlar, veliler. 2. Hz. Peygamber (sav) zamanında yaşamış, Müslüman olarak Peygamber Efendimiz'i (sav) çok kısa süre de olsa görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve yine Müslüman olarak ölmüş kimseler.
- ayet** : Sonu ve başı belli olan, uzun veya kısa, birkaç harften, bir ya da daha fazla kelimeden veya cümleden oluşan Kur'an-ı Kerim ifadeleri.
- azat** : 1. Serbest bırakma. 2. Köle veya cariyeyi hürriyetine kavuşturma.

B

- bereket** : 1. Nimet, bağış, Allah'ın (cc) karşılıksız vermesi. 2. Uğur, hayır. 3. Bolluk, gürlük, mutluluk ve güzelliklerin artması.
- biat** : 1. Söz verme amacıyla el sıkma. 2. Birinin hâkimiyetini kabul etme ve emirlerine bağlılığını bildirme.

C

- Cahiliye** : Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğinden önce insanların yaşadığı ve özünde putlara tapma, soy-sopla övünme, hukuksuzluk, kibir ve zayıfları ezme gibi olumsuzlukları barındıran sosyal ve kültürel ortam.
- cehalet** : Bilgisiz olma veya bilgi yokluğu durumu, bilgisizlik, cahillik.

Ç

- çöl** : Kumluk, susuz ve ıssız geniş arazi, sahra.

D

- dadı** : Evlerde çocuğa bakan kimse, bakıcı.
- defin** : İslam inancına göre bir insanlık borcu ve saygı ifadesi olarak ölü yıkanıp kefenlenir, cenaze namazı kılınır, kabre götürülür, sağ yanı üzerine ve yüzü kıbleye dönük biçimde gömülür.

E

- ekosistem** : Belirli bir alanda bulunan canlılar ile bunları saran çevrenin karşılıklı ilişkileri ile meydana gelen ve süreklilik gösteren ekolojik sistem.
- embriyo** : Yumurtanın döllenmesinden sonra oluşan canlı taslağı, bebeğin 0-8 haftalık ilk gelişim evresi.
- emin** : 1. İnanılan, güvenilen kimse. 2. Kendisine bırakılan şeyi iyi koruyan, emanete ihanet etmeyen. 3. Doğru sözlü, sözünde duran, vefalı.
- ergenlik** : Çocukluk çağından yetişkinlik çağına geçiş dönemi, buluş çağı.
- erozyon** : Yer kabuğunu oluşturan kayaların, başta akarsular olmak üzere türlü dış etmenlerle yıpratılıp yerinden kopararak eritilmeleri veya bir yerden başka bir yere taşınması olayı, aşınma, aşınım.

F

- faiz** : 1. Fazlalık, artma, çoğalma. 2. Hizmet ve emek karşılığı olmaksızın paranın kullanılmasına karşılık olarak elde edilen ve İslam dininde haram kabul edilen kazanç.

- farz** : İslam dininde kesinlikle yapılması istenen ve terk edilmesi günah olan fiiller, davranışlar, ibadetler.
- fert** : Kendine özgü nitelikleri yitirmeden bölünemeyen tek varlık, birey.

G

- gazap** : Engelleme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi, öfke, kızgınlık, hiddet.
- gazap etmek** : 1. Öfkelenmek, hiddetlenmek, kızmak. 2. Yeryüzünde işlenmiş ve işlenecek olan her türlü zulüm ve haksızlığa karşı Allah'ın (cc) verdiği veya vereceği ilahi ceza.
- gelenek** : Bir toplumda, bir toplulukta, eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar.
- gravür** : Ağaç, taş veya metal bir levhanın oyularak işlenmesi ve bunun bir yüzeye basılması tekniği.

H

- hadis** : 1. Söz, haber. 2. Hz. Peygamber'in (sav) sözleri, fiilleri ve sahabilerinin yaptıklarını onaylaması.
- hak** : 1. Gerçek, doğru, gerçeğe uygun. 2. Adalet. 3. Bir iş ve emeğin maddi veya manevi karşılığı. 4. Dinin veya hukuk düzeninin tanıdığı yetki ve ayrıcalık.
- Hak** : "Her şeyi bir hikmete göre gerekçesine uygun olarak kullarının dünyada ve ahirette yararlarını gözeterek adaletli bir biçimde yaratan, kendisinin varlığı sürekli olan ve bütün hayatı yönlendirmesi, nimetler vermesi kesintisiz biçimde devam eden" anlamında Allah'ın (cc) esmayihüsnasından yani güzel isimlerinden biri.
- hanif** : 1. Doğruya ve hakka bağlanan, gerçeğe dönen. 2. Hz. İbrahim'in (as) tebliğ ettiği tevhit inancını koruyan; Hz. Muhammed'in (sav) peygamber olarak gönderilmesinden önce Allah'ın (cc) varlığına ve birliğine inanan kimse.
- hayâ** : 1. Utanma, sıkılma duygusu. 2. Kişinin, Allah'a (cc) olan içten sevgi ve saygısında dolayı kötü, çirkin, ahlak dışı ve günah olan davranışlardan rahatsız olması ve bunlardan kaçınması.
- hayır** : 1. Servet, mal. 2. İlim, hikmet. 3. Dinin ve aklın; yapılmasını iyi, güzel ve yararlı gördüğü, kişinin sadece Allah'ın (cc) rızasını gözeterek yaptığı iş.
- haz** : 1. Hoşa giden duygulanma, hoşlanma, zevk. 2. Bir şeyden duygusal veya manevi sevinç duyma.
- hicret** : Hz. Peygamber'in (sav) ve sahabilerinin İslam'ı gereği gibi yaşamak, diğer insanlara Allah'ın (cc) emirlerini duyurmak ve müşriklerin işkencelerinden kurtulmak amacıyla Mekke'den Medine'ye 622 yılında yaptıkları göç.
- hikmet** : 1. İnsanın, varlıkların hakikatini, gerçek yüzünü, gücü oranında bilip ona göre hareket etmesi. 2. Kur'an-ı Kerim ve sünneti doğru bir şekilde anlayabilme ve amel etme yeteneği. 3. Hüküm vermede doğru karar verme yeteneği. 4. İslam dinindeki hükümlerin konuluş amaçları.
- himmet** : 1. Gayret, emek, çabalama, manevi yardım. 2. Manevi olgunluğa ermek ve başkasını da eriştirmek için kalbin gaye olarak Allah'ı (cc) bilip sadece O'nun rızasına yönelme çabası.

I

- ıslah** : 1. İyi ve yararlı olma, düzeltme, daha iyi hâle getirme. 2. Dinî değerleri, inanç ve yaşama biçimini yeniden canlandırmayı, bozulan değer yargılarını düzeltmeyi hedefleyen düşünce ve faaliyetler.

İ

- idrak** : 1. Anlama yeteneği, anlayış, akıl erdirmeye. 2. Erişme, ulaşma.
- iftar** : Oruç tutan bir kimsenin güneşin batıp akşam vaktinin girmesiyle (akşam ezanının okunması) beraber yiyip içmeye başlaması, başladığı orucunu bitirmesi.
- ikram** : 1. Konuğu ağırlama. 2. Bir şeyi armağan olarak verme, sunma. 3. Alışverişte satıcının alıcıya yaptığı indirim. 4. Sunulan şey.

ilah	: 1. Hak olsun, batıl olsun, tapınılan her türlü varlık. 2. Tapınılan, yüceliği karşısında hayranlık duyulan, gönülden bağlanılıp sığınılan, duyularla idrak edilemeyen varlık. 3. Hayatın tüm alanlarındaki kuralları belirleme yetkisini elinde bulunduran, sevgi, saygı ve yüceltmede eşsiz kabul edilen mutlak varlık, Allah (cc).
ilim	: 1. Bilgi, bilim, marifet. 2. Bir şeyi olduğu gibi ve gerçeğe uygun şekilde bilme.
iltifat	: Birine güler yüz gösterme, tatlı davranma, ilgi gösterme, rağbet etme, onun hatırını sorma.
imsak	: 1. Oruca başlama zamanı.
istiğfar	: 1. Bağışlanma ve af isteğinde bulunma. 2. Estağfirullah (Allah'tan bağışlanma dilerim.), estağfirullah, estağfirullah el azîm (Yüce Allah'tan bağışlanma dilerim.) şeklindeki dua cümlelerini söyleme.
itaat	: 1. Boyun eğme, uyma, dinleme, söz dinleme, emre göre hareket etme, saygı gösterme. 2. Allah'ın (cc) ve Hz. Peygamber'in (sav) ortaya koyduğu emir ve yasaklara uyma.

K

kanaat	: Elindekenden hoşnut olma durumu, yeter bulma, yetinme, fazlasını istememe, doyum.
kelam	: 1. Söz. 2. Söz söyleme. 3. "Dilediği varlıkla kendine has biçimde konuşması" anlamında Allah'ın (cc) sıfatlarından biri. 4. İslam dininin inanç esaslarını konu edinen ilim.
kemal	: 1. Olgunluk, mükemmellik. 2. Dinî, ahlaki, manevi açıdan üstün özelliklere sahip olmak, olgunluğa erişmek.
kerem	: 1. Soyluluk, ululuk, büyüklük, asalet. 2. Bağış olarak verme, iyilik, cömertlik, eli açıklık, lütuf.
kervan	: Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarı.
Kevser	: Hz. Peygamber'e (sav) cennette verilecek olan ırmak veya havuz.
kırsal	: Az insanın barındığı, genellikle kır durumunda olan yer.
kıssa	: Kur'an-ı Kerim'de anlatılan, geçmiş peygamberler ve toplulukların başına gelen olayların anlatıldığı ibret verici olaylar, hikâyeler.
kıyamet	: Dünyanın sonu ve bütün ölümlerin dirilerek mahşerde toplanacağı zaman, hesap günü, mahşer günü.
kilise	: Hristiyanların ibadet etmek için toplandıkları yer.
köle	: 1. Savaşta tutsak alınan, yabancı ülkelere zorla kaçırılıp özgürlükten yoksun bırakılan veya başkasından satın alınan erkek, kul, esir. 2. Birinin emri altında bulunan, özgür olmayan kimse.
kul	: İnsan, insanoğlu.
kulluk	: 1. İnsanın Allah'a (cc) karşı hürmet, tevazu, sevgi ve itaatini göstermesi, O'nun rızasını elde etmeye çalışması. 2. İbadet.
kutsal	: 1. Güçlü bir dinî saygı uyandıran veya uyandırması gereken, mukaddes. 2. Tapınılacak veya yolunda can verilecek derecede sevilen, kutsi. 3. Bozulmaması, dokunulmaması, karşı çıkılmaması gereken, üstüne titrenen.

L

lütuf	: 1. Bağış, iyilik etme, yardımda bulunma. 2. Kulu, Allah'ın (cc) af ve merhametine yaklaştıran, günahlara düşmekten uzaklaştıran her türlü yardım.
--------------	---

M

mabet	: İbadet amacıyla yapılmış özel mekân, ibadet edilen yer, ibadethane.
mahrum	: Belli bir şeyden kendisinde olmayan, belli bir şeyin yokluğunu çeken, yoksun.
malik	: Herhangi bir şey üzerinde mülkiyeti olan, onu yasaya uygun bir biçimde dilediği gibi kullanabilen kimse, sahip.
manevi	: Gözle görülüp elle tutulmayan, madde ve cisimle ilgisi bulunmayan, inançla ilgili, içe, öze, ruha ait olan.
manzum	: Şiir biçiminde yazılmış.

medet	: Kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanma, yardım.
melek	: Erkeklik ve dişilikleri olmayan, yemeyen ve içmeyen, evlenmeyen, doğmayan ve doğurmayan, Allah'ın (cc) izniyle çeşitli şekillere girebilen, gözle görülemeyen, Allah'ın (cc) emirlerine tam olarak itaat eden, nurdan yaratılmış varlık, elçi.
Mescid-i Haram	: Ortasında Kâbe bulunan, Mekke'deki kutsal mescit.
Mescid-i Nebevi	: Hz. Peygamber'in (sav) hicretten sonra Medine'de yaptırdığı Kâbe'den sonra en önemli ikinci mescit.
mescit	: İçerisinde namaz kılınan genellikle minaresiz, küçük cami.
mesh etmek	: 1. Bir şeyi, vücudun bir organını elle sıvazlamak. 2. Abdest alırken ıslak eli baş, kulak ve ense üzerine sürmek.
Mevla	: Dost, yardımcı, lütuf ve bağışta bulunan Allah (cc).
miras	: Birine, ölen bir yakınından kalan mal mülk, para veya servet.
mizan	: 1. Ölçü, tartı, terazi, denge. 2. Ahirette, insanların dünyada yaptığı iyilik ve kötülükleri tartacak olan, şeklini tam olarak bilemediğimiz manevi terazi.
muhafaza	: Bir kimseyi veya bir şeyi dış etkilerden, tehlikeden, zor bir durumdan uzak tutmak, korumak, saklamak.
mübarek	: Kutlu, uğurlu, hayırlı, bereketli, değerli, kendisinde ilahi hayır bulunan.
mükâfat	: Bir başarı karşılığında verilen armağan, ödül.
mükellef	: 1. Sorumluluk veya yükümlülük taşıyan kişi. 2. İslam'da dinin emir ve yasaklarından sorumlu olan kişi.
müstağni	: Başkasına muhtaç olmayan.
müttaki	: 1. Allah'ı (cc) görüyormuşçasına bir bilinç içerisinde farzları, vacipleri hakkıyla yerine getiren, Allah'ın (cc) rızasını kazanmak amacıyla nafileleri çokça yapan, sünneti hayatında titizlikle uygulayan kişi. 2. Haramları, dinen şüpheli olan durumları ve dinin kötü gördüğü şeyleri terk eden kimse.

N

nefis	: 1. Kişi, zat, varlığın kendisi. 2. Can. 3. Gönül, iç dünya. 4. Arzu, istek, tutku. 5. Kötü huy ve davranışların kaynağı.
nimet	: 1. İyilik, mutluluk, bağış, ihsan. 2. Hayırlı mal, evlat, servet, sağlık, yiyecek, içecek gibi şeyler. 3. Ekmek.
niyaz	: Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine acındıracak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey isteme, yalvarma, yakarma.
nübüvvet	: 1. Peygamberlik, nebilik, elçilik, risalet. 2. Allah'ın (cc) gönderdiği vahiyleri, emir ve yasakları alıp insanlara dinin gereklerini duyurma; söz, tutum ve davranışlarıyla açıklama makamı olan peygamberlik.
nüşa	: 1. Birbirinin tıpkısı olan yazılı şeylerin her biri. 2. Gazete, dergi vb. nde sayı.

P

panel	: Seçilmiş bir konuşmacı grubu tarafından güncel, siyasal, sosyal ve bilimsel konuların veya sorunların herkesin izleyebileceği bir biçimde açık olarak tartışıldığı toplantı.
Peygamber	: 1. Resul, elçi, nebi. 2. Allah'ın (cc) kendi katından kullarına göndermiş olduğu inanç esaslarını, ibadet biçimlerini, ahlaki kuralları, tüm emir ve yasaklarını bildirmek, insanlara güzeli, doğruyu ve yanlış olan şeyleri açıklamak üzere görevlendirdiği ve vahiyle desteklediği seçilmiş insan.
putperest	: Puta tapan kişi.

R

Rab	: 1. Yetiştiren, besleyen, büyüten, olgunlaştıran. 2. Allah (cc). 3. Yaratan ve yarattıklarını boş bırakmayıp terbiye eden. 4. Rızık veren, bütün varlıkların ihtiyaçlarını karşılıksız olarak bol bol veren.
------------	---

- Rahîm** : “Yaratmış olduğu bütün varlıklara karşılıksız rızık veren, yarattıklarını koruyan, esirgeyen, bağışlayan, merhamet eden, ahirette ise sadece mümin kullarına şefkat edecek olan” anlamında Allah’ın (cc) esmayihüsnasından biri.
- rahip** : Hristiyan din adamı.
- Rahman** : “Dünyada bütün canlılara şefkat gösteren, mümin-kâfir ayrımı yapmaksızın insanlara merhamet eden, her türlü nimeti sürekli veren, rahmeti sonsuz olan” anlamında Allah’ın (cc) esmayihüsnasından biri.
- rekât** : Namazda bir kıyam, bir rükû ve iki secdeden oluşan bölüm.
- rıza** : Razi olma, hoşnut olma durumu.
- rızık** : 1. Kendisinden faydalanılan her şey. 2. İnsanın ve diğer canlıların beslenip yaşayabilmeleri için yedikleri ve içtikleri her şey. 3. Allah’ın (cc) tüm canlılara verdiği; yenilen, içilen, giyilen ve maddi-manevi yararlanılan mallar, çocuklar, eşler, ilim ve iman gibi şeylerin hepsi.
- rükû** : Namazın farzlarından olmak üzere kıraatten sonra ellerin dizlerin üzerine konulup tespih dualarını okumak için eğilme.
- rüş** : 1. Doğru yolu bulma. 2. Ergenlik çağına ulaşmak. 3. Dinine ve malına zarar verecek şeyi bilmek, doğru düşünmek.

S

- sadaka** : Allah (cc) rızası için fakirlere yapılan karşılıksız yardım ve her türlü iyilik.
- sahabe** : Sahabi kelimesinin çoğuludur. 1. Arkadaş, dost. 2. Hz. Peygamber (sav) zamanında yaşamış, Müslüman olarak Peygamber Efendimiz’i (sav) çok kısa süre de olsa görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve yine Müslüman olarak ölmüş kimse.
- sahur** : 1. Ramazan ayında oruç tutanların gün doğmadan önce belirli saatte yedikleri yemek. 2. Bu yemeğin yendiği vakit.
- seccade** : Bir kişinin, üzerinde namaz kılabilceği büyüklükte halı, kilim, post veya kumaştan yaygı, namazlık.
- secde** : Namaz kılarken alını, burnu, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan durum.
- selamet** : Ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı olma, esenlik.

Ş

- şan** : 1. Herkesçe bilinme, tanınma durumu, ün. 2. Gösteriş, gösterişlilik.
- şer** : 1. Kötülük, fenalık, kötü olan şey. 2. Dinin ve aklın kötü gördüğü, zararlı kabul ettiği her şey.
- şirk** : 1. Denklik, ortaklık, ortak olma, ortak koşma. 2. Allah’a (cc) inanmakla birlikte başka varlıkları da tanrı kabul etme.

T

- takdir** : 1. Belirleme, tayin etme, hükmetme. 2. Beğenme, beğenip belirtme, değer verme. 3. Allah’ın (cc) sonsuz ilmi ve kudretiyle ezelden ebede kadar kâinatta olacak her şeyi planlaması, varlıkları istediği şekil ve biçimde yaratması, insanların hür iradeleriyle yapacakları her şeyi önceden bilmesi.
- tasdik** : Doğrulama, doğru olduğunu söyleme, onama.
- tebliğ** : 1. Bildirme, iletme, ulaştırma. 2. Peygamberlerin, Allah’tan (cc) gelen mesajları insanlara ulaştırması, öğretmesi, açıklaması.
- tevazu** : Başkalarını küçük görmeme, büyülenmeme, alçak gönüllülük, gösterişsiz olma.

Ü

- ümme** : 1. Topluluk, cemaat, millet. 2. Din ve inanç birliği temelinde bir araya gelen ve aynı peygambere bağlanan insanlar topluluğu, bir din üzerinde birleşen millet.

V

- vaha** : öllerde çoğu kez yüzeye çıkan yer altı sularının oluşturduğu tarım veya yerleşim bölgesi.
- vahiy** : Allah'ın (cc), hayatta nelere uyulup nelerden sakınılması gerektiğini içeren ilkeleri ve insanlara iletmek istediği mesajları peygamberler aracılığıyla bildirmesi.
- vefat** : İnsanın ölümü.
- vesile** : 1. Sebep, bahane. 2. Elverişli durum, fırsat. 3. Araç, aracı.

Y

- yadigâr** : Bir kimseyi, bir olayı hatırlatan nesne veya kişi.
- Yahudi** : Hz. Musa'nın (as) dinine bağlı olan kimse, Musevi.
- yetim** : Babası ölmüş olan çocuk.

Z

- zaaf** : 1. Düşkünlük. 2. İrade zayıflığı. 3. Eksiklik, yetersizlik.
- zaruret** : Zorunlu olma durumu, zorunluluk, mecburiyet.
- zikir** : 1. Adını söylemek, sözünü söylemek, anmak. 2. Okunması âdet olan duaları ve Kur'an-ı Kerim ayetlerini sürekli tekrarlamak. 3. Allah'ın (cc) bazı isimlerini, anlamlarını düşünerek belli sayıda ve belli miktarlarda okumak.

KAYNAKÇA

Ahmed bin Hanbel. **el-Müsned**. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Birişik, Abdülhamit. **“Kur'an”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**. C 26. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2002.

Buhari, Ebu Abdullah Muhammed bin İsmail. **et-Tabakatü'l-Kebir**. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Çinkılıç, Mustafa. **Dinî ve Ahlaki Şiirler**. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006.

Çubukçu, Asri. **“Halime”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**. C 15. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1997.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). Ankara: MEB, 2018.

Dinî Kavramlar Sözlüğü. haz.: Fikret Karaman, İsmail Karagöz, İbrahim Paçacı, Mehmet Canbulat, Ahmet Gelişgen ve İbrahim Ural. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2006.

Dinî Terimler Sözlüğü. haz.: Ahmet Nedim Serinsu, Mehmet Sürmeli, Arif Alkan, Ömer Akyürek, Bilal Deliser, Ayhan Baştürk, Ali Çınar, Yusuf Mavili ve Recep Toparlı. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2010.

Ebu Davud, Süleyman bin Eş'as. **es-Sünen**. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1995.

Evliyaoğlu, Gökhan. **Çocuk ve Dua**. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1996.

Fığlalı, Ethem Ruhi. **“Ebu Talip”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**. C 10. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1994.

İbni Kesir, Ebu'l-Fida. **H. Peygamber'in Hayatı**. çev.: Hanefi Akın. İstanbul: Çelik Yayınları, 2012.

İbni Mace, Muhammed bin Yezid. **es-Sünen**. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Kandemir, Mehmet Yaşar. **Allah'a İnanıyorum**. İstanbul: Damla Yayınları, 2006.

Kaymaz, Rıfki. **Ay Kanatlı Yıldız Kuş**. Ankara: Küçük Ev Yayınları, 2009.

Kurt, Celalettin. **Gül Yüzlü Çocuk**. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2014.

Malik bin Enes. **el-Muvatta**. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Muhammed bin İshak. **H. Muhammed'in Hayatı**. çev.: M. Şafi Billik. İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2012.

Muhammed bin Sad. **et-Tabakatü'l-Kebir**. çev.: Adnan Demircan. İstanbul: Sîret Yayınları, 2012.

Müslim bin Haccac El-Kuşeyrî. **el-Camiu's-Sahih**. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Nesâî, Ebu Abdurrahman Ahmed bin Şuayb bin Ali. **es-Sünen**. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Pekşen, Ahmet Mahir. **Müjde ve Öğüt**. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2002.

Sezikli, Ahmet. **"Abdülmuttalib", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**. C 1. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1988.

Tirmizi, Muhammed bin İsa. **es-Sünen**. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Topaloğlu, Bekir. **"Abdullah", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**. C 1. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1988.

Topaloğlu, Bekir. **"Amine", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**. C 3. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1991.

Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.

Vural, Sergül. **Anne Seccadem Nerede?** Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010.

Yazgan, Bestami. **Çocuk Şiirleri**. Ankara: Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1994.

Yazıcı, Seyfettin ve Lütfi Şentürk. **İslam İlmihâli**. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2005.

Yazım Kılavuzu. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2012.

(Kaynakça, Chicago atıf sistemi esas alınarak düzenlenmiştir.)

CEVAP ANAHTARI

Yanda verilen karekod ile cevap anahtarına ulaşabilirsiniz.

GÖRSEL KAYNAKÇA VE GENEL AĞ KAYNAKÇASI

Yanda verilen karekod ile görsel kaynakçaya, genel ağ kaynakçasına ve elektronik içerik görsel kaynakçasına ulaşabilirsiniz.

